çamaşan

demirtaş ceyhun

1973 sait faik hikâye ödülü

2. bası

SİNAN

22

çamasan • demirtaş ceyhun

SİNAN

ÇAMASAN

DEMİRTAŞ CEYHUN

□

İKİNCİ BASKI
MAYIS 1973

□

KİTAP NO : 22
HİKÂYE DİZİSİ : 6

□

Dizgi : YENİ GÜR MATBAASI
Baskı : HAŞMET MATBAASI

Kapak : Matbaa 70

□

CİLT: KARACAN CİLTEVİ

□

Kapak Düzeni :
FERİT ERKMAN

□

Copyright
SİNAN Yayınları 1973

□

Yöneten :
HAYATİ ASILYAZICI

□

Himayei Etfal Sok. Kredi
Han 8/3 Cağaloğlu / İSTANBUL
P. K. 740 — İST.
Tel : 27 40 60

DEMİRTAŞ CEYHUN

ÇAMASAN

1973 Sait Faik Hikâye Ödülü

SULTAN KURBAN

Gözü çıkasıca, ha babam yağıyor. Bugün ikinci günü. Ortalık daha şöyle böyle ağarmıştı ki dün sabah, başladı. Karardı, gece oldu, sonra gene ağarır gibi oldu, gün oldu habire yağıyor. Çinko damın üstüne çıkmış da, pıtır pıtır gezinir durur sanki. Rüzgâr da, yandan yandan savuruverince, duvarlar —çamur sıvalı, sedirden—, nasıl seyriyor.

Uy uy uyuyuy, batasıcanın sancısı gene başladı. Bilmem mi, bir yandan bu yağmur, bir yandan içimdeki bu ur beni yeyip bitirecek. Ne zaman dinmişti? Kurbağalar ötüyordu. Sancılar geldi mi, uyku durak nedir, gözüme girmiyor. Gayri dinle babam dinle geceyi. Binbir çeşit, tevür tüvür kuşu böcüyü, börtüyü dinle ki, sabah ola. Kurbağalara ilk sıralar bozulurdum ama, git git bir alıştım ki... Sancımı bilirler de, bağırırlar gibi. Uy uy uyuyuy... deeert... içime bir boz yılan akmış sanki. Dalıver-

mişim de, farkında bilem olmamışım, bacaklarımın arasından akmış girmiş. Gözün çıksın boz yılan, emi?.. Batasıca, kadınlığım mı kalmış benim? Yıllar var kirlendiğim mirlendiğim yok, kesilmiştim. Uy uy uyuyuyuy... Biliyorum, halımdan bir kurbağalar anlıyor. Ben ne zaman başlıyorum vıraklamağa, derakap onlar da başlıyorlar. Gelin olacak domuz, ilk sıralar **«ana da, ana»** der, uyanırdı ya, alıştı itin dölü. Zıbarıp yatıyor yanımda da, gözünü bilem kırpmıyor. Nasıl oldu?.. Nasıl oldusu batsın inşallah, bilmem mi, bir yılan aktı ki içime, çöreklenip oturdu. Bir oturdu, kocamış kadının şeyi mi olurmuş, birden bir kirlendim ki... Nasıl?.. Breh breh... İşte o gün bugündür kesilmez kirlenmem. Kanım iliğim çekildi de, kurudum kaldım sanırdım. Gayri iflah etmez bu ur beniii, bilirim... Uy uy uyuyuy...

O kadar yaş yaşa sen, o kadar çocuk doğur, bir bok olmasın da, tam yunup arınıp namaza zikire duracağın sıra, kirlenmen bitmesin. Yani, şey mi bu? Hak mı bu yani? İçime oturttun bu kuzulkurdu da, sonracığıma göndere göndere kurbağalarımı gönderdin bana yardıma Allahım? A senin de boyun devrilsin inşallah. Nemi gördün? Nemi gördün de beni bu hallara koydun sanki? De bakalım şimdi... De ki, bir, belleyeyim; şimdiye dek her boku sana şikâyetlenirdim, peki, seni kimlere şikâyetleneyim? Uy uy uyuyuyuy... Gözü çıkasıca gene ayaklandı, kıvranır... Bok var, bok. Kıvran... Ye içimi, ye... Uy uy uyuyuy... Kirlenmem bitmez ki, bir abdest alabileyim. Soykası batasıca, bellem Çakıt suyu bana, dinmez. Bağırın bre kurbağalar, bağırın. Be-

nim can yoldaşlarım, bağırın bre. Ben sizin ananızım be... Nerdesiniz körolasıcalar? Diliniz boğazınıza mı aktı? Yağmur başladı, sustunuz. N'oldu?

Uy uy uyuyuy!..

Kurbağalar sustu, yağmur başladı. Kurbağaların sustuğunun bugün ikinci günü mü ne? Yok yok kıız, kurbağalar susup da yağmur başlamadı, yağmur başladı da kurbağalar sustu. İlk yağmur mu başladı, ilk kurbağalar mı sustu, unuttum vallaha. Unuttum ya, bildin mi kız Sultan, yağmur başladı kurbağalar sustu, kurbağalar sustu yağmur başladı, her ne boksa işte, yılan da şıppadak kıvranmayı durdurdu ha. Durdurdu yaaa. Kıvranmayı durdurdu da, körolasıca yağmur durmayı bilmedi. Bir başladı, dur durak yok artık. Bilirim, bilirim, bir başladı mı, yağar bu, üç beş gün demez yağar. Hava bahara döndü müydü böylesi, zıkkımın kökü, yağar da yağar.

Şehre göçtüğümüz yıl da, böyle yağmıştı, bildin mi kıız?.. Hani, yağdı yağdı da, dünyayı hâk ile yeksan ettiydi. Bilmen mi ki... Üç gün mü, beş gün mü, yağ babam yağ. Gök delindiydi sanırsın. Babam benim, köy yerde ağaydı. Ne ki, bizim oraların töresine göre, kız kısmı el artığıdır, pılısını pırtısını, bohçasını verirsin terkisine, kocasının eline de tutuşturursun üç beş kuruş ağaysan şayet, gider. Ne vermiş babam çeyiz olaraktan, yüklemiş gelmiştik dayımın kağnısına. Köylü kısmı da, bildiğim kadarıyla, topraktan kolay kolay kopamaz haaa... Şehre vardık da işte kıız, döndük dolaştık, şehirin dışını Papazın bahçesini bulduk, gittik gittik, nehi-

rin kıyıcığına, sebze bahçelerinin ortasına kurulduk. Ne bilirsin, bizim köy ovanın ortasındadır, nehirden mehirden habarımız mı var. Omarım, candarma olaraktan askerliğini yapardı bizim köyde. Onbaşıydı. Bil ki karakol kumandanı. Okuma yazması var yani. Mektep medrese görmüş. Efendi. Babam, zengin, köyün ağası ya ; okuma yazma bilir, efendidir diyerekten, başlıktan maşlıktan söz açmadan, he'lemiş. Kız kısmının kıymatı yok bizim törede, dedim ya. Candarmadır, bizim eve kolay girer çıkar, göre göre bende gönüllemişim, tabii ben de he'ledim. Şehre gidecem diyorum. Okur yazar bizim Omar, memur olacak diyorum. Şehirin memurluğu, bil ki köyün candarma kumandanlığı yani. Şehir yer gibi var mı?..

«Kız Elifff, gözü körolasıca, nerelerdesin?..»

Çoluk çocuk sabahtan beri yok oldular. Şu anam da n'apar acep der mi ki, batasıca. Bilmem mi?.. Ölmemi beklerler. Doğuracağıma sıçsaydım keşke o avrat budalası oğlanı, ah. Bir oldular o hayınla, ölmemi beklerler bilmem mi?.. Bu yağmurda kıyamette nereye giderler ki? Uy uy uyuyuyuy.. Körolasıca yılan iyi ayaklandı gene. Zıkkımın kökü inşallah...

Dinmez, dinmez bu yağmur. Üç beş gün demez daha, yağar. Tıpkı şehre göçtüğümüz yılki gibi, bilmem mi?.. Ne yağmıştı ya... Köylü kafası, n'olacak, öküz kafası. Vardık vardık da, ırmağın burnunun dibini bulduk ev yapacak yer olaraktan. Setin hemen kıyıcığına yerleştik. Köyden doğru buraya mı gelmiştik ki? Bunadın kız Sultan sen. Hatırla-

mıyor anam. Allahıma bunadın kız sen... Ah aah, bir beliklerim vardı köyden geldiğimde, sığırlarımın üstünde hop hop ederdi yürürkene. Arkadan, sanırsın Arab'ın Şam'ından gelmiş bir yağız kısrak. Kızkene, ağa kızıyım diye, çulum çaputum bol. Burmalarım, gümüş tokalı kemerlerim falan bol. «Ulan avrat —demişti bizim Omar, şehire geldiğinde— şehir yerde, okuma yazma bilmeyeni adamdan saymazlar, bilesin. Üstelik de, bir cumhuriyet kâtibinin avradısın bugüne bugün, unutmaaa. De bakalım.» demişti de, okuma yazma kurslarına gitmiştim akşamları. Ama gel sor, nerde o kafa bende. Bilmez gibi... Ne elime bir iş yakışır, ne de bendeki bu kafa bir şey bulgulayabilir, bilmem mi... Yakışmaz ulan eşşek kafalı Sultan, senin eline bir iş yakışmaz. Şu çevgen gibi ellerle oya moya mı olabilirmiş be?.. Baksana şu ellere, iğne miğne mi tutabilir ki şu çalı gibi parmaklar? Bilmez gibi... De bakalım, bu yaşa geldin, sığır gütmek, davar gütmek, buzağının elinden alıp inek sağmak, bir de herifin altına yatmak sığır gibi, bilebildiklerinin topu bunlar işte, yalan mı? Bu yaşa geldin de, bir gün olsun şöyle avrat gibi bir avratlığını bildin mi heç kıız? Avrat gibi bir avrat olabildin mi ki? Uy uy uyuyuyuy... Vardın, gidiyorsun işte... Çocuk beledin, bok yıkadın, çul tokaçladın, evrağaç tıkırdattın saçın üstünde, doldurdun dünyanı, tamam, gidiyorsun işte. Bu ur seni iflah etmez gayri. Uu uy uyuyuyuy...

Nereye gitti bu domuz avrat be? Çocukları kaptı da, nereye gitti acep bu domuz gelin, kıız? Anam da evde yalnızdı der mi ki? Boyu devrilsin inşallah. Devrilmez bağrına yatsın. Uy uy uyuyuyuy... O ne,

o? Altımdaki çul mu ıslandı ne? Gene kan boşandı demek. Bu kadar kan nerden gelir yarabbi? Tabanının altını yaladığım, nerden gelir kaşık kadar avrattan bu kadar kan? Hele hele?.. Su mu, dedin?.. Vay vay vay, su mu basmış kız evin tabanını? Vay gözü çıkasıca, cılk çamura bulandı elim. Evladsız bağrına yatasın inşallah domuz gelin. Akşama ben de bunu sordurtmazsam sana ulan mundar avrat.

«Kız Elifff, boyu devrilesice, nerelerdesin? Cılk suya kestim kıız. Gel hele, gel. Gel hele, benim maral gelinim. Benim cerenim, gel hele, gel anam, gel de bak bir, anan su içinde kaldı!..»

Şehre göçtüğümüz yıldı yaa... Kırk mıydı, elli miydi, neydi?.. Tıpkı böyle, yağmış babam yağmıştı yaaa... Hani, sabahlara dek çömelmiş kalmıştık setin üstünde. Millet bir birikmişti ki setin üstüne, başına çul geçiren suyun kıyıcığına çökmüş, çöp diker dururdu, ha su yükselecek de çöpü yutacak mı diyerekten. Irmak da bir ırmak olmuş, breh breh, bir umman say. Bir kıyısından karşı kıyısı zor görülür. Çamur gibi ki... Kıpkızıl kan. Portakal bahçelerini falan, doldurmuş, sökmüş sökmüş götürmüş. Yukarlardan bulduklarını da sürükler sürükler getirir. Kocaman kocaman çam kütükleri, kabukları, kozalakları, pürleri... İt ölüsü, at ölüsü... Bir de hırslı... Amanın... Gümbür gümbür gümülder. Sudan, o gün bugündür işte korkarım ben anam. Karşısında ne dayanabilirmiş ki meğer suyun?... Yaa... Setin kıyıcığına çömelmiştik, elhamlar, kulûfallahılar ağzımızda, çöpler suda boğuldukça, hele bir çöp daha. Suyun yükselmesi bir dursa. Milletin bir kıs-

mı da dağılmış, köstebek deliklerini gözler. Gözler ki, set patlamaya. Ah boynun devrilsin emi herif, ne deyim ki sana, o kadar yalvardım, heç olmazsa sandığımla dikiş makinamı Merzuk beylerin evine taşıyak diye. Adam bilirmiş ırmağın ne afat olduğunu da, evin altını taştan yaptırmış ve de üstüne de bir kat çıktırmış. Dedim o kadar, adamın evi iki katlı, taşdan, hem kolay kolay yıkılamaz, hem de su altına girse üstüne girebilemez. N'olur, dikiş makinamla sandığımı evlerinin bir köşeciğine koyak heç olmazsa. Boyun kırar mı? Candarma olaraktan köy yerde kumandanlık kolay tabii. Lâf dinler mi?.. Bir de hayın karanlık. Setin üstü mahşer. Kız kızan, çoluk çocuk, herif avrat birikmiş setin üstüne. Kimi dua okur allah allah diyerekten, kimi ağlar, kimi çığrışır. Bakarsın bir habar gelir şehirden yana, Çakıt da taşmış, üç metre sel geliyormuş diyerekten. Zaten, yağmur tepeden haşır haşır. Su, olmuş bir azgın yedi başlı ejderha. Bense, şerbeti daha dün içilmiş lohusayım. Binali'mi sarmış sarmalamış, bastırmışım bağrıma. Yağmur habire yağar ince ince, sinsi sinsi. İliklerimize işlemiş. Kadasını aldığım bebem, tir tir titrer kucağımda. Kimisi şemsiye açmış, kimisi bir çula sarınmış, kimisi cıbıldak sırılsıklam, gözlerimiz tekmil, suyun kıyıcığına diktiğimiz çöplerde. Muştu bekleriz birbirimizden, suyun yükselmesi durdu, su alçalıyor falan diyerekten. Domuz yağmur, tıpkı böyle, yağar babam yağar. Din iman yok. Nuh tufanı sanki bana. Sabaha karşıydı yaa... Artık çöp möp dikecek yer mi kalmış setin eteğinde? Silme bir azgın su. Kızıl mı kızıl, kan gibi. Nasıl da gümbürder kör olasıca.

Uy uy uyuyuyuy... Yorgan yatak cıbıldak suya kesti kıız. Altım ıslandıkça daha mı çok azar acep bu içimdeki ur? Hıı? Bu içimdeki boz yılan, sevmez mi acep suyu? Uy uyuyuyuy... Kurbağalar da çekti gitti... Kurbağalar vıraklasaydı, belkim öfkesi yatışırdı batasıcanın. Uy uy uyuyuyuy... Hele kız Sultan, muskayı n'aptın muskayı? Tövbe yarabbi, ya erirse şimdi suda? Düzenbaz deyyusun yazdığının bir hayrını mı gördün sanki ya, tövbe... Nereye koymuştun kız? Uy uy uyuyuyuy... Al canımı, kurtar beni artık Allahım... Ayağının altını yalayım, ne kötülüğümü gördün, kurtar beni... Uy uy uyuyuyuy... Anam anam anam... Nereye gitti bu muska kız?..

«Kız Elifff!»

Ulan fallik, ulan orospu, ulan domuz gelin, ulan büyücü avrat, boyun devrilsin de altında kalsın inşallah, emi? Bıraktın gittin beni demek... Büyüledin, gittin cadı, bilmem mi?.. Muska diye yasdığımın altına soktuğun... bildim bildim... büyü. Ulan Binali, ben de senin, öbür dünyada iki yakana birden sarılmazsam... Ulan avrat budalası herif, adam oldun başıma da avradınla el birliği edip, beni kurban verdin ha... Bir bir demezsem ulan yaptıklarını. Bunun için mi büyüttüm ulan seni? Beni, böyle su azgınının önüne kurban diye atasın diyerekten mi emzirdim ulan? Hıı? De bakalım... Gözüne dizine dursun inşallah emeklerim, emi? Nasıl da sokulurdun ya koynuma. Hele, tir tir titriyordun da o gece, içime girecekmiş gibi sokuluyordun, unuttun mu?.. Dünya mı vardı gözümde? Aman bebem ıslanmasın, aman kadasını aldığım ıslanmasın diye, alıcı kuş gibin kapaklanmıştım da üstüne, kanatlarımı

gerivermiştim. Ah cahil kafam, ah.. Bütün dünyayı yel üfürdü, su götürdüydü de, senin kılına dokunamadıydı hiç bir şey. De bakalım şimdi Sultan, ne içinmiş?.. Ah akılsız Sultan, ah eşşek kafalı Sultan, ah aptal Sultan... Sabaha karşıydı yaa. Yağmur, habire haşır haşır yağıyordu. Sabaha karşıydı, bir çığlıktır koptu Ahraz'ın evinin ordan; «Set yarıldı, set yarıldı!..» Breh breh breh... Bir hücum eder su bizim evlerin üstüne doğru. Kanlı su bir hücum eder. Ne gelirse önüne kapar, hücum eder ki, allah allah... Omarım fırladı, evin yanına vardı, suyu göğüsleyecek. Eşyaları kurtaracak. Herkes bir şeyler kapar, setin üstüne yığar. Sandık sepet, yorgan mitil. Çoluk çocuk, çulların altına küme küme girmiş, titrer dururlar. Bir afat ki... Ana baba günü. Baban Omar, fırlar fırlamaz yanımızdan, bağırdım ardından, boş ver herif diye, boş ver, malı batsın... Ama, laf dinler mi ki? Malı batsın ya, sonra n'aparız? Suyu göğüsleyecek. Evin çevresinde dolanır durur, sırt verir arkasından. Kapısını, takasını tekrar tekrar tıkar. Ama, sudur, dakkasında doldurup verdi bahçeleri. Set, oldu bir ada. Bahçeler, oldu bir umman. Su, adam boyunu geçti. Ben ciyak ciyak bağırırım habire, «herif herif, malın allah belasını versin, malı batsın!..» O koca adam, o koca candarma kumandanı, sesimi alır mı ki? Mal canın yongası oğul, ne bilecen?.. Baban sudaydı Binali, allah konuşturuverdi seni, «baba» dedin ilk, ağladın, duydum. Koynuma koynuma sokuldun da, «baba» dedin, başladın viyaklamağa. Kadasını aldığım, sen «baba» diye çağırdın ama, duymadı ki baban. Setin üstüne çöktük bir, ama ne çöktük ya... Yağmur kaç

gün haşır haşır yağmıştı, bilmem ki... Uy uy uyuyuy... Gözün körolsun boz yılan...

Muska nerde kız, muska? Nereye sokmuştu ki? Büyücü avradın muskası nerde acep? Of offff, bu boz yılan yedi yedi de, bitiremedi beni. İnsan, ne tükenmezmiş meğer... Uy uy uyuyuyuy... Şurda olacaktı, yok. Yok, yok. Kör şeytan kör gözüne lanet... Hangi deliğe girdi batasıca. Altımdaki çul da suya kesti. Erimeseydi bari. Büyü erir biterse, büyülenen de biter derler. Muskaysa ya cidden... Nereye girdi acep? Uy uy uyuyuyuy...

«Kız Elifff!...»

Beni, böyle su azgınının önüne kurban olarak atasın diye mi büyüttüm ulan seni Binali?.. Nerden bilecen, Sultan avrat seni nasıl büyüttü. Nelere katlandı da, bu hallara getirdi. Ah kafasız Sultan, ah aptal Sultan. Nerden bilecek akılsız... Koca Omarımı evle birlikte yedi yuttu da, hırsı birden dindiydi azgının, yatağına çekildi gittiydi. Çamurun, milin içinde bir başımıza kaldıydık, çaresiz. Umudum köydeydi. Ama gel gör ki, köy nere, şehir nere. Sonracığıma, bir öğrendim. Omarım suyla boğuşa cebelleşe uçup giderkene, babam da sıcak yatağında ölmemiş mi meğer. Babam ölmüş, dört avrattan, sekizi erkek oniki çocuğun onbiri, kardaşlarım, bir üşüşmüşler ki malın paranın üstüne. Sultan da yaşıyor mu dememişler. Yaa, Binali, kadasını aldığım, baban da deden de, aynı gün gittiler, bizi milin ortasında per perişan bırakıp. Nerden bilecen. Nasıl büyüdün de, bu hallara geldin? Yaa, bu anan Sultan, neler çekti, nerden bilecen? Bu anan Sultan,

büllüğü sağolsun Binalimin dedi de, evinin yerine ev kurdu gene. Ya...

Kurbağalar mı ötüyor? Hele hele? Kurbağalar vıraklıyor mu? Susun. Kız Sultan duydun mu, kurbağalar vıraklıyordu. Dinle dinle, bak. Kurbağalar ötüyor. Canım kurbağalar. Ananızım ben. Ötün, ötün. O boz yılanı içimde boğup öldürecem. Bir de muskayı bulsaydım. Yastığın içine sokmuştur belki domuz gelin. Doğrulamıyorum ki... Yüzünü yırtabilsem. Nerde o kuvvet ki? Nerde o kuvvet sende, kız Sultan. Baksana, çömçe gibi kaldın. İçine akan yılan, kuvvet mi kodu sende ki.

Kim seslendi bana? «Kim o!..»

«Kız Elifff!.. Domuz, nerelerdesin?..»

Kim sesledi acep? Bu büyücü avrat da yok ki ortalıkta, çıka baka. Dinle hele. Ne diyor? Anaaa!.. Set mi yarılmış? Set mi yarılmış dedi, dışarda koşan herif kız?.. Anaaaa!..

«Kıız!.. Kız Elifff!.. Ulan büyücü geliiin, boyun devrilsin inşallah senin, emiii? Büyün tutmadı da, azgın selin önüne beni kurban mı attın ulan gâvur avrat?..»

Kurbağalar, kurbağalar... Set yarılmış, duydunuz mu? Omarım, benim yiğit Omarım, duydun mu, set yarılmış? Benim candarma kumandanı Omarım, set yarılmış, set!.. Binali, boyun devrilsin, duymadın mı, set yarılmış diyorlar!.. Gözünün pınarı kuruyasıca yağmur ,duymadın mı sanki, baksana set yarılmış!.. Hem muska erimiş, hem set yarılmış!.. Gözünüz çıksın hepinizin emi!..

«Binaliii!... Büyücü avradın, gâvur avradın kodu gitti beni Binaliii!.. Set yarılmış Binaliii!.. Binaliii!.. Set yarılmış Binaliii!..»

ÇAMASAN

«Bismillahi'r-Ramâni'r-Rahim.

Bu Bâp Türkmenlerin, Rûm ülkesine hangi ülkeden geldiklerini ve buraya gelmelerine sebep nedir, onu beyan eder.

En evvel Süleymanşah Rûm ülkesine gelmiştir. Gelmesine sebep budur ki Abbasoğulları zamanından tâ Süleymanşah zamanına kadar Arap askeri Rûm üzerine galipti. Rûm da, Acem de mağlûptu. Yâsef nesli olmaları sebebiyle Acem padişahları gayretlendiler. Bize Arap galip oldu diye gayrete gelip Yâsef neslinden göçebe Türkleri kendilerine dayanak edip Araplara galip geldiler. Bu yüzden Arap mağlûp olunca kâfir ülkeleri kafa tutmaya başladılar. Kâfirler Müslümanlara itaat etmez oldu. Bu göçebe Türklerden Acem padişahları çekinir oldular. Tedbir düşünerek ittifak ettiler ki bu göçer evli Türkleri kendi üzerlerinden uzaklaştıralar. Süleymanşah Gaziyi ileri çektiler ki o, göçer evlilerin ulularındandı. Elli bin kadar göçer Türkmen ve

Tatar evini onun yanına verdiler. «Varın, Rûm'da gaza edin» dediler. Süleymanşah dahi kabul etti. Geldiler. Erzurumdan Erzincana indiler. Erzincandan Rûm ülkesine girdiler. Rûm ülkesinde altı yıl durdular. Etrafları fethettiler. Süleymanşah Gazi haylı bahadırlık etti. Fakat bu Rûm'un dağlarından ve derelerinden incindiler. Göçer evlerin davarı dereden tepeden incinir oldu. Yine Türkistana döndüler. Geldikleri yola gitmediler. Halep iline çıktılar. Oradan Ca'ber kalasının önüne vardılar. Orada Fırat ırmağının önlerine geldiler. Geçmek istediler. Süleymanşah Gaziye «Han'ım biz bu suyu nasıl geçelim» dediler. Süleymanşah dahi atını suya tepti. Önü yar imiş. Atı sürçtü. Süleymanşah suya düştü. Ecel mukaddermiş. Allahın rahmetine kavuştu. Sudan çıkardılar. Ca'ber kalasının önüne gömdüler. Şimdiki zamanda ona Türk Mezarı derler. O kalaya da yine o nesilden Döğer derler bir taife vardır, şimdi onlar hükmeder. Böyle olunca bu göçer evler etrafa dağıldı. Bazısı Berriyeye gitti. Şimdiki halde onlara Şam Türkmeni derler. Bazısı yine Rûm'a döndüler. Kimi Tatar ve kimi Türkmendir Şimdiki halde Rûm'da olan Tatar ve Türkmenler o taifedendir.»

Aşıkpaşaoğlu

«Var hele dedenin dizine, hele bir var gel bre sümüklü oğlan. Var gel de, bir daha koklayayım bre saçının temresini, n'olur? Vay it dölü vay. Burun bükersin ha! Yoksa beni hep böyle oturaklı mıydım sanırsın ulan? Ulan Emiraliiiii, bu senin ufak sıpa meğer tekmil dağ ayısıymış bre. Utanmaz da,

dedesine çemkirir, görmez misin? Yanına varıp saçını koklatmaz da, burun kıvırır üstelik. Ulan götü boklu, ayaklandın diye gayri kendini bir adamdan mı sayarsın, nedir? Demek ayaklandın da, dedeyi medeyi beğenmez oldun ha? Demek, dedem de yürüyemiyor deyip, yanına varmazsın gayri. Eh, varma bre. Varırsan da hem, deden de saçlarını koklamasın, gör sen. Saçı koklanacak başkacana çocuk yok sanırsın bellersem. Tehhööö, çocuktan çok ne varmış bu mahallede bre götü bokluuu. Bunu eyi belle. Deden, gayri başka çocukların dedesi oldu. he mi? Alacağın olsun ulan senin. Bizim de elimiz ayağımız tutardı bir zamanlar bre eşşeğin sıpası. Deden gençliğinde böyle miydi ki? Ayakları mayakları çönt olmuş da, kerevetin üzerinde böyle büzülür kalır mıydı ya? Düşmez kalkmaz bir allahmış bre oğlum. İhtiyarlık işte. Morukladık çöktük de, vardık Emiralinin kapısına yamandık. Kocca Çamasan, Torosların kurdu Çamasan, bir zamanların dağ gibi adamı, eyi mi, şimdi varıp da helaya bokunu yapamıyor kolundan bir tutanı olmazsa. Gözü çıksın inşallah yoksulluğun bre kurban. Allahın da allahlığını bileyim ki, babayı oğula muhtaç etmesin. Hadi var. Var, de gel kurban. Yalvartma dedeni bre, gel de yoldaş ol azıcık. Avut. Hadi var gel de, saçının temresini bir koklat. Cık mı? Vay it dölü, vay! Demek öyle? Ulan ben de bir bir demezsem bunları babana. Baban olacak keraneciye, bir bir anlatmazsam. Dedesine çemkirdi ulan Emirali senin piç demezsem. Bre Çerkez kızıı, bre nenesiii, gördün mü ulan, bak n'aptı dedesine bu it? Eyi ki ölmüşsün de görmedin bre kız. Bu sümüklü torununun dedesine

çemkirdiğini eyi ki görmedin. Burun kıvırdığını görmedin. Ulan eşşek sıpası, dedeni de kendin gibi mi bellersin yoksa? Ben senin kadarkene böyle mahalle aralarında mı sürterdim ki? Böyle, bokun içinde mi sürünürdüm sandın?

Daha senin kadar var yoktum da, sürdüm çıktıydım köyden, gurbete vardıydım. Yaa. Eh işte, say ki senden az biraz daha büyüktüm. Şimdiki gibi mi hem o zamanlar? Osmanlı vardı daha. Sabah akşam bağırırdık padişahım çok yaşa diye. Ah Osmanlı ah! Ulan sümüklü it, Osmanlı olacaktı da şimdi, sen bana, dedene ha, burun kıvırabilecektin. Tehhööö... Lafı mı edilebilirmiş bre? Eyiydi Osmanlı, eyiydi! Kara çadır is mi tutar?/Beylik martin pas mı tutar?/Ağlarsa anam ağlar/Osmanlılar yas mı tutar?.. Heyt bre... Kocca Osmanlı yok oldu gitti. Eyiydi Osmanlı eyiydi!..

Ne dedim? Haaa, say ki senden az biraz daha büyüktüm. Oram buram yeni yeni tüylenmekte hani ya. Baktım baktım da, bu dağların ardında ne var acep dedim kendi kendime bir gün. Hemen vardım anamın yanına bir hışımla. Sızıladım. Anaaam anam dedim, benim karagözlü güzel anam, şu dağların ardında ne varki acep? Hele bir varıp geleyim mi kız ana? Babama vardım, elini ayağına düştüm. Şu dağların ardında ne var ki? Hıı? Urumeli mi dedin? Urumeli de ne ki bre? Oraların adamı da bizim gibi mi acep? Benzer mi? Gördün mü ki gözlerinle? Görmedin mi? Eh öyleyse, bir destur de de, bari ben varıp geleyim bir.

Ya... Senin gibi sünepe mi bellediydin yoksam dedeni de bre sümüklü torunum? Deden, senin gibi

sıtma artığı mıydı ki bre? Eyi dinle, biz böyle bokun içinde büyümediydik senin gibi oğul, anladın mı? Biz, ebe ecdat Ramazanoğlu beyinin yaylak bekçisiydik Toros'larda. Ya... Sen hâlâ dedeni, anadan doğma oturaklı san, emi! San da, yüzüne çemkir böyle. Varıp kucağına saçının temresini koklatma bir. Çık ulan o arkın içinden!.. Görmez misin çirkef akıyor ordan. Bok akıyor bok!.. Gel dedenin yanına bakayım. Ah yavrum, aha, esasta senin ne günahın var ki. Bilmem mi, her bir günah evleri böyle üst üste yapan pezevenklerde. Baban olacak keranacı, ev yapacak başka yer bulamamış da sanki, gelmiş bu bok kanalının üstüne kurulmuş. Hükümetin tekmil boku burdan akar ırmağa, memur mahallesinin tekmil boku burdan dökülür, bilmez mi gözü çıkasıca. Vay benim günahsızım vay... Vay ciğeriiim... Var dedenin kucağına bakayım. Hele var gel bir kucağıma, saçını koklayayım bre kurban. Hadi gel benim fukaram, gel hele karagözlüm... Benim Emirali akılsızımın günahsızıı... Sizi huğların içinde sersefil edik bre bu keranacı... Bizler böyle miydik ya? Bizim köy böyle miydi? Baban da bilmezdi ki bizim oraları. Dağlardan mağlardan haberı mı vardır ki onun da? Dağa kurban olsun o keranacı emi! Dağ gibi var mı bre?

Bizim köy, yönünü günbatımına dönmüş de sırtını dağa vermişti, ya... Dağ dedimse hani, Toros ha, silme orman. Vay fukara vay, orman mı gördün ki, orman nedir bilin mi ki? Bu Emirali akılsızı, şu ırmağın boklu suyundan başka bir şey mi gösterik ki size! Benim sümüklü torunum, orman da, belle ki bir adam. Ne bir adamı hele... Kalabalık ki, pazar yeri gibi, binlerce. Bir konuşur kendi

kendine, bir kuş uçumluk mesafeden duyulur homurtusu. Gündüzleri mırıldanır gibi hışır hışır konuşur ya, gece bastırdı mıydı bir hörflenir ki, bir homurdanır ki. Ancak ormanın dilinden anlayan bilir, ne demekte orman. Yaaa işte sümüklü, senin gibi mi sandıydın dedeni de yoksa? Deden ormanın dilinden öyle bir anlardı ki, istersen hörflü olsun, korkmazdı. Dilini bilirdim de, korkmazdım ya. Bu nedenle işte, baktım baktıydım da, dediydim, ne var acep bu dağların ardında? Önü orman, görürdüm, korkmazdım, ama ardında ne var acep? İşte vardım da babamın yanına, dedim baba, bu dağların ardını meraklanırım. Dedi, bu dağların ardı Urumelidir. Gayri ağladım, debelendim. Aşdan ekmekten kesildim. Baktı babam, olacağı yok, arap kısrağın doğacak ilk tayı senin olsun, var git dediydi. Allah bilir at nedir, onu da bilmezsin sen lan sıpa? Bilmezsin ya... Nerden bilecekmişsin ki? At diye gördüğün, topu top ırmak kumu çeken arabaların beygirleri. Yalan mı? At dediğin, biraz arap karışığı olmalı bre sümüklü torunum. Atın hasından anlamak bizde dededen kalma marifettir. Lakin bu şeher yer, at mı bırakık ki? Atları beygir yapıp çıkık gözü kor olasıca bu şeher yer, yalan mı? Atın hası çene altı çukurundan belli olur Kadir oğlan, bunu iyi belle. Benim tayım da, çene altı çukuru kocaman bir taydı ki. Sonracığıma, atın hası inciklerinden belli olur. İncikleri de çam sürgünü gibiydi tayımın. Böğrüne doğru savurdu muydu, kuyruğu bir acem seccadesi gibi serilirdi ki binbir ışıltıyla, breh breh breh hani. Arap kısrağın doğacak ilk tayı senin dediydi ya rahmetli babam, he-

men yakaladıydım yularından aygırı. Bileği bukağılıydı. Yeleleri de bir uzun ki. Yakaladıydım yularından da, elimle çektiydim üstüne kısrağın. Biri ötekinden geri mi kalır, aygır kısraktan, kısrak aygırdan gönüllü hani. Birden coştuydu da aygır kısrağı görünce, dolaştıydı. Baktım olacağı yok, elimle yardım ettiydim. Yaaa... Bre sıpaaa... Bizim çocukluğumuz sizinki gibi mi? Say ki senden az biraz büyüktüm. Dedim ya, gayri gün kuşluk beklerim. Benim de atım olacak da, bu dağların ardında ne var ne yok gayri gözlerimle görüp öğreneceğim. Bu gözü çıkasıca Adana şehrinde ne varmış ki çocuk kısmını meraklandıracak? Bak bakabildiğin kadar, dümdüz. Ev mi var önünde, bütün dünyan ev gayri. Ağaç mı var, bütün dünyan ağaç. Irmak da olmasa, toptan siktiret hani. Yalan mıyım ulan? Burnunun bu bok çukurlarından çıktığı mı var ki? Ama deden öyle miydi ya? Ama Çamasan deden öyle miydi? Ulan sümüklü it, işte Çamasan deden daha bulûğa ermiş, ermemişti ki, kafasına takmıştı bir kez, bu dağların ardında da ne var? Gayri tamam. Sabahın köründe kalkardım da, dağ yoncası toplardım, ot toplardım. Ulan sıpa, ot kokusu nasıldır, sen onu dahi bilmezsin allah bilir? Taze kesilmiş ot burcu burcu bir kokar ki, dağlı kısmı için avrat kokusuna yeğdir. Yaaa, sabah erken taze ot biçerdim de, önüne yığardım. Ye tosunum. Ye aslanım. Ye sürmelim. Ye ki, tez büyüyesin, sabrım kalmadı gayri. Tayın ardından seyirtir dururdum sabahtan akşama. Hani uyur kalırmışım da alnımı perçemine dayayıp, fukara anam gece yarısı gelir uyandırırmış. Hısım gibi olmuştuk bre. Arkadaşımdı o benim.

Yoldaşımdı. Yaaa... Sıpa... Dilimden anlardı da, sesledim mi, fırlar gelirdi yanıma. Senin gibi mi? İsterse karşı yamaçta olsun, üfürük çaldım mı, varır bulurdu beni. Bir yaşına bastı basmadıydı, lâf mı dinlermişim, götürdüm nallattıydım nalbant Güp güp Ömer emmime. Bre yiyen dediydi Güp güp Ömer emmi, acelen ne? Acelem neye mi dedin? Hele hele... Daha dükkânının önünde sıçradım da bindiydim sağrısına, yelesine sıkı sıkı sarıldıydım. Sonra da kulağına, bre tosunum bre aslanım dediydim, güldürme milleti üstüme ha... Breh breh breh... Rüzgâr mısın ulan kâfir? Kanat mı taktın ulan iki yanına? Belle ki Hazreti Ali'nin küheylanı. Köyden çıktık ki yel gibi, ayakları yere değer mi ki...

«Hele eşşeğin sıpası, var yanıma da, şu kipriti uzat ulan. Yere düşmüş. Sana diyorum ulan sümüklü it. Duymaz mısın? Hadi kurban. Hele hele... Bak, dedenin eli ayağı tutmuyor gayri, görmez misin eğilip de kipritini alamıyor. Hadi büllüğüne kurban olduğum. Ne sırıtırsın ulan bir de durmuş karşımda? Bacağına sıçtığım, korkma. Korkma ulan, öpmem öpmem. Saçını maçını koklamam. Saçının kokusu batsın inşallah, itler koklasın saçını emi. Sen, şöyle kipriti kerevetin üzerine bırak, yeter. Vay eşşeğin sıpası, sokulma emi yanıma. İlletim bulaşır sonra...»

İki adım ötesine, evin önündeki haymayı tekmil kaplamış asmanın dibinde büllüğünün derisini tutmuş çekiştire çekiştire gözlerinin içine bakan çocuğa doğru damarları kabarmış, derisi çilli elini uzatmış uzatmamıştı ki, fırlamış kikirdeyerek geri kaç-

mıştı burnu sümüklü oğlan. Kirden kabuk bağlamış kopya kalem moru ufacık ayaklarıyla kirli suları çevreye sıçrataraktan sanki inadına tepinmeye başlamıştı. Kısacık Amerikan bezi gömleğinin altından aşağı sarkmış şiş karnı, yandan vuran ikindi güneşinden safran sarısı parlayıp duruyordu soludukça.

«Bre geliniiim!.. Bre gözel kızıımm!.. Bak hele bak. Nerdesin? Bak şu senin hayırsız sıpana, dedesinin yanına sokulmaz. İlleti bulaşır der de, yanına varmaz. Evimin direğiii!.. Benim kınalı kurbanııım!.. Nerdesin bre? Var hele yanıma. Kipritim yere düşmüş, eğilip de alamam. Kız soykaa!.. Kurşun mı akıttılar kulağına batasıca?.. Mesture geliiin!..»

«Buyur baba» dedi, yağlığını başına sıkı sıkı sarmış, kupkuru, esmer bir kadın, istemezliğini çevresine yayaraktan. Kapının önüne dikildi. İki elini de beline dayamış, öne doğru itiyordu karnını. İncecik sıska vücuduna sonradan yapıştırılmıştı sanki öne doğru iyice sivrilmiş karnı.

«Ulan eşşek sıpası!..» dedi pis su arkının içinde tepinen çocuğa. «Çık o çirkefin içinden. Nerde kardaşların bakayım? Sesle şunlara. Ne çığırtırsın dedeni, görmez misin, fukaranın halı mı kalmış, kocamış, çönt olmuş. Allah bilir gene çimmeğe inmişlerdir ırmağa boyu devrilesiceler. Kop, sesle.»

Oflaya puflaya ağır ağır geldi.

«Büyük müyük bildikleri var mı ki eşşek sıpalarının bre baba —dedi sıkıntıyla—. İyice hayta oldular çıktılar başıma. Bir de onlarla uğraşacak gücüm mü varmış benim. Sağ kasığıma bir sancı sap-

lanıdı gene. Uy uy uy... Belle ki eli kulağında, ufaktan ufaktan yoklar.»

Sırtını geriye doğru gerdirerek iyice dikeldi, ağır ağır çömeldi sonra, yan geldi kiprite. Aldı, ağır ağır doğruldu. Uzattı.

«Babam beniiim —dedi—, kurban olsunlar sana eşşek sıpaları emi. Kusurlarına bakma sen onların babaaam. Hele bir iki gün daha sabret. Demin-den beri kasıklarım sızılar, sabaha kalmaz sanırım. Hele sabret baba biraz daha. Gene bir tamam ederim her bir şeyini. Emirali de nerdeyse gelir. Oy oy oy... Anam anam anam...»

«Vay gelinim vay. Vay kurban vay... Bu Emirali iti de hâlâ sahip olamaz mı şeyine bre? Soykası batasıca, halın mı varmış maral gelinim? Nesine yetmezmiş bu kadar çocuk? Vah vah vah, hadi var git yat kızım... Demek eli kulağında? Demek zorlar çıkmak için? Masum, çık da gör bakalım ne bok varmış bu dünyada. Gördün mü ulan sıpaaa!.. Varıp yanıma şu kipriti vermedin de, günaha soktun akşam akşam cümlemizi. Fukaranın ona buna yumuşa kopacak halı mı varmış, görmez misin bre? Eli kulağında, kunnadı kunnayacak. Hadi var yat sen kızım, hadi. Var yat da yorulma maral gelinimmm!..»

«Vay eşşeğin dölü vay, hâlâ çıkmazsın o çirkeften ha? Akşama ben de sana demezsem. Hadi kop çığır ulan şu kardaşlarını. Çığır da varsınlar, dedelerinin yumuşuna koşsunlar. Vay anam vay... Uyuyuyuyuy...»

«Tındığı var mı ki itin? Kös dinliyor bana. Var yat sen kızım, hadi var yat. Ahg ahg, kime ne diye

yim, bu şehir yer ahlâk mahlâk mı bırakık ki çocuklarda? Ulan it dölüüü, utanmaz mısın ulan karnı burnunda zavallı ananı koşturmaktan? Varıp şu kipritimi verseydin ,elin mi kırılırdı? Dedemin de kipriti yere düşmüş desen de, verseydin ya. Yok. Aklın fikrin büllüğünde. Çek ulan elini ordan, ne sündürüp durursun? Varırsam şimdi yanına, şaplağı öyle bir yersin ki!..»

Kavruk çocuk yüzü belli belirsiz yayılıverdi birden küçük oğlanın, gözlerinin içine baka baka daha çok çekiştirdi büllüğünü. Derinlere kaçmış, boncuk gibi kara gözleri, sanki bilinçliydi, küçümsüyordu. Ürperivermişti. Çamasan Dede.

«Kız Mesture geliiin — dedi korkuyla— Abooo!.. Nerden peydahladın kız anam sen bunu? Hayın bu hayın. Adamın ümmüğüne basar da ocaktanyırak, hırppadak koparır, gözünü bile kırpmaz allahıma. Ne diktin ulan çıyan gözlerini üstüme? Ulan uğursuz it, bakma bana öyle!.. Vay hayın vay Bildim ulan, bildim; Emirali iti seni besmelesiz to humlamış kuşkusuz. Eh... Akşam olsun, ben de Emiraliye bir bir demezsem yaptıklarını. Gayri kestir şu deyyusun büllüğünü, gereğinden fazla uzamış demezsem. Zaten şu bizim Türk milletinin aklı fikri şeyindedir, bilmez miyim? Keranacıların başka işi gücü mü var, sabahtan akşama ya burunlarını karıştırırlar, ya da şeylerini. Karıştır ulan karıştır, hele bir akşam olsun. Bre Emirali, bu senin Kadir sıpanda, ne büyük bilmek var, ne bir şey demezsem. Kestir şu itin büllüğünü de kökünden, aklı başına gelsin. Öyle davullu zurnalı düğüne ne gerek varmış bre? Böyle ite haramdır davullu dü-

ğün demezsem. Ulan dede kadri bilmez köpek, kadir kıymat bilmez köpek, baban olacak deyyus adını bir de Kadir koymuş ha? Haram haram. Tövbe inşallah, davullu zurnalı sünnet düğünü ha bir de sana? Düğün müğün de haram sana allahıma. Sen dedenin yanına varma, saçının temresini dahi koklatma, kipriti yere düşsün de uzanip verme, sonra da davullu zurnalı sünnet düğünü ha? Tövbe allahıma. Sünnet düğünü töredir bizde it dölü, kadir kıymat bilen için yapılır ancak. Senin gibi it köpek kısmı için mi sandı yoksa? İstediğin kadar iste sen. Tövbe. Deden öyle miydi ya? Ödüm kopardı sünnetten, köyün öbür başında davula vursalar, gene sünnetci gelmiş derdim de, arka damın ardına sinerdim ya, rahmetli babam senin gibi kadir kıymat bilen evlât için düğünsüz sünnet mi olurmuş, helâl sana dediydi de, çifte davul zurna vurdurduydu sünnetimde. Evin önüne, çamın gölgesine yatak sedirdiydi. Korkum morkum boşunaymış meğer. Ramazan efendi kirvemin kucağına oturur oturmaz bağırmağa başladım ya, ne zaman kestiler, farkında bile olmadım. Hani düşündüm durdum yatakta da, kesilirken canım acıdı mı diye, bilemedim. Erkek kısmının tek keyfidir sünnet yatağında yatmak bre akısız, bunu eyi belle.

Yatağımı çamın altına sermişlerdi. Karşımda da kocca Toros dağı. Tepesi karlı dağ. Ağustos olmuş, kar erimemiş. Hani dağ delinmiş gibi. Tepesinde delik varmış gibi tıpkı dağın, ışıldar durur. Ulan sümüklü sıpa, işte o gündü ilk, böyle bakarkene bakarkene bulduydum birden, bu dağın ardında ne vardır acep diye. Senden az biraz daha büyüktüm

say. Ne ki, senin gibi siftinip durup, orasını burasını ha babam sündürmezdim vücudumun. Aklım fikrim, senin gibi mi, dünyayı görüp tanımaktaydı. Dedim ya ulan, ilk o gündü işte, bu dağların ardında ne var acep ki, dedim de kendime, karar verdiydim, varıp gidip, gözlerimlen görüp öğrenecem. Atımı nallattığımın devrisi gündü, bugün gibi aklımda. Şafakla birlikte kalktıydım. Gözümün çapağını silmeden vardımdı da atın yanına, ha kaşağıladım da kaşağıladım, sırtını önden geriye tüy yatımına sıvazladım babam sıvazladıydım. Ardından bellemeyi serip, yerleştiriverdiydim anamın hedayesi yörük işi eyeri. Sonra, acele acele dolayıverdiydim keçi kılından kolan kayışını, tokatladıydım. Acele ederdim ya, ellerim de iyi bilirdi işini ha. Öte yandan yüreğimin de tepesi titrer, aman hayvan üzülmesin. Habire okşarım. Usulcana göğüslüğünü taktıydım, kuskun kayışını gözle kaş arası kuyruğunun altından dolayıverdiydim, bağladıydım. Hani, n'ettim n'aptımsa da, huysuzlanır gibi olmadı değil hayvan. Boynunu alabildiğine uzatıp, başını sağa sola sallayaraktan burun çaldı, bürssss'ledi durduydu. Homurdandı durduydu ya, kulağasma Uzanıp yanaklarını tapışladım bir ki, ağzını burnunu yalancıktan ovalayıverdiydim bre soytarı ne cilvelenirsin diyerekten, tamam. Ne ki, kızılca kıyamet kantarma demirini dilinin altına yerleştirdiğimde koptuydu.

Şöyle bir yekindi, köpükler saçtı ağzından, homurdandı, eşindi durduydu yerleri. Fakat kâfir de bildi ha, sarılmış boynundan öpen, yelesini habire sıvazlayan, kaçıp gitmesin diye yalvaran can bir dostu Çamasan çocuk. Boyuma ayarladıydım üzen-

giyi de, bastığım gibi bir taşın üstünden, fırladım çıkıp oturduydum eyere. Eyer kaşına dolalı dizginleri çözdüğüm gibi... Heeeeyt bre!.. Bir ileri bir geri tepindi, şaha kalkacakmış gibi yaptıydı ya, tez caydı. Bir fırdöndü, belli ki, toy kısrak ağzındaki demiri, sırtındaki eyeri falan yabancılar, lakin öte yandan da bilir sırtındaki dünya ahret bir kardeşi Çamasan çocuk, koyverdiydim dizginleri topuklarımla karnını mahmuzlayıp. İşte bir kaç gün talime vurduydum önce, sonra da anamın yanına vardıydım. Anaaam anam, benim kara gözlü, gözel anam... Hakkını helal et. Sabaha yola çıkıyorum Duydun muuuu?.. Urumeline sefere çıkıyorum sabaha. Habarın olsun bre anaaaa, Çamasan oğlun sefere çıkıyor sabaha. Ardından da babamın yanına vardıydım. Babaaam babam, ver elini öpeyim de, hayır duanı esirgeme oğlunun üstünden. Duanı bir tamam et de, mubarek ola gazamız. Daha da ardından vardıydım nenemin yanına. Nene kıız, bir isteğin var mı Urumelinden bre? Buyur. De hadi. Hıı? Gâvur kellesi getireyim mi sana oradan? Babamın ablasının yanına varıp da, eteğini çekiştire çekiştire, Bibiii, bibiii dediydim yarenleşip. De bakalım şimdik bana, bu dağın ardında ne var? Sustun kaldın ha? Nereden bilebilecekmişsin ki? Urumeli kıız, Urumeli... Sonracığıma, kardaşlarıma sarılıp sarılıp öptüydüm. Ula Halil sıpasıı... Ula Abdurrahman sıpasıı... Ula benim sürmeli gözlü bacım Dürdane kıız... Ben böyle dedikçe, sızılarlar fukaralar. Kolay mı bre, ağaları adam olmuş da, ayaklanmış, gurbete gider. Öte yandan da barbar bağırır babam, ulan avrat tez üzerlik yak, tütüt şu oğlana, allahına

kurban olduğum, adam olmuş da başıma gurbete çıkar.

Yaaa... Ulan sümüklüüüü... Sen dedenin böyle olduğuna bakma şimdi, eskiden bir babayiğitti ki, deden de, breh breh breh hani. Otuzüç hane köyün ilk gurbetçisi ben olmuştum yaaa. Ramazanoğlu beylerinin yaylak bekçisi olarak görevlendirdikleri köyde, bekçilik töresini, bu dağın ardında acep ne vardır ki deyip ilk yıkan deden olmuştu yaa... Ne sandın? Biz, senin gibi şeher boku beklemeye heveslenmediydik. Yaylak bekçiliği vermişlerdi de, ona bile burun kıvırdıydık. Dağlı kısmı, bir kez su yürüdü mü beline, gayri korku nedir bilmez oğlum. Hani, orman korkar, hörflenir de, dağlı adamı korkmaz bu dünyanın ötesinden berisinden. Korku dediğin de neymiş ki? Yaaa... İşte daha er akşamdı, her bir şeyimi bir tamam ettiydim. Keçeyi bir iyice yaydıydım yere, gocuğumu katlayıp yatırdıydım. Nakışlı yün çorap verdiydi nenem. Bayramlık hırkamı aldıydım. Fazladan bir sırt aldıydım n'olur n'olmaz gurbet elde diyerekten. Keçeyi dürdüm yuvarladıydım sonra, iyice sardım sarmalamdım, bir sıkı bağladıydım. Daha er akşamdan hazırlarım ki, sabah gün atmadan atın terkisine kolayca yerleştirebileyim. Bre oğul tedarikli ol dediydi de babam, balmumu rengi meşinden bir kuburluk verdiydi ki, içine kara kıldan bir gebre, fırça falan da koymuş. Yedek nal çivisini falan bir tamam etmiş, bir nal çantası bile koymuş içine. Anam da, benim fukara da, nur içinde yatsın, çökelekli, tulum peynirli, saç ekmekli çıkınımı hazırlamış. Yaaa... Tedariklenmemi bitirdim de, şöyle çakal uykusuna vurduydum aklım sıra. Ama diyeceksin uyuyabildin mi ki bari?

Nerdeeee?.. Mümkün mü?.. Dedim ya, yolculuk var sabaha Urumeline...»

Tam bu sıra, evin önündeki setin üzerinden, uzun burunlu bir otomobil tozu dumana kataraktan birden geçiverdi. Çocuk, otomobilin sesine fırlayıp yola çıkmıştı. Toz bulutunun içinde apak kesilmiş, **«tomofilci emmiii»** diye bağıraraktan selam duruyordu asker gibi otomobilin ardından.

«Gel ulan buraya!.. Gözü çıkasıca, adamı çiğner geçer de, it leşi gibi sererler leşini, görmez misin? Vay boynu devrilesice Osman Bozkurt, toza boğdun dünyayı bre. Vay başı böğrü altında kalasıca, biraz yavaş sürsen gâvur malını canın mı çıkar ulan? Hadi gel bakayım buraya eşşek sıpası, in yoldan. Görmez misin, kelle götürür deyyusun çocuğu, sanki bok götürür tabakhaneye. Adam mı yaşar şurda da, demez. Tepeler geçer allahıma. Kılı bile kıpırdamaz. Tabii ya, adamda bağ bahçe, han hamam, tehhööö. O çiğnemesin de, kimler çiğnesin. Adamın atı, bizimki gibi mi, arpa mı yiyor ki? Makinadan atı. Gözün çıksın inşallah senin, emi Osman Bozkurt!.. Ulan bu bahçeleri baban mı kurtardıydı Fransızdan ulan? Ulan Selanik bozması, kelleyi koltuğa alıp da kurşun mı sıktıydın ulan Fransız gâvuruna bu bağı bahçeyi kurtarmak için? Hıı Allahından bulasın inşallah, ne deyim? Hadi in setten koçum. Hele haymanın altına gel. Allah şerrinden korusun, bir kıymatı mı varmış bu makinaların gözünde fakirin fukaranın ki? Alimallah tepeler geçerler. Ocaktan yırak, tepeler geçerler. Hadi gel yanıma. Hadi benim sümüklü aslanım, gel de gö-

zümün önünden ayrılma ne derim sonra babana? Zaten ossuruğu üfürüklünün birisin. Gel bak, daha sana neler anlatacam. Bizim oralarda böyle toz moz mu olurdu ki? Dağlı kısmı, toz nedir, ömrü hayatında bilmez. Bu ne toz bre... Desene senin karnını bu toz şişirik. Demek toz yuta yuta, şişmiş gitmiş karnın. Bizim köyde toz ne gezer. Dedim ya, bizim köy sırtını dağa çevirmiş de yönünü gün batımına dönmüştü. Çepeçevre de ormandı dört bir yanı. Güneş sabahları burdaki gibi portakal bahçelerinin üzerinden gürp diye doğmazdı. Hani, yönünü gün batımına dönmüş dağ köylerini sabahları karşı dağların tepeleri aydınlatır. Usuldan usuldan aydınlatır hemi de. Nerde kalmıştık? Ha... Daha boz karanlık dağılmamışken, orman daha ürkünç homurdanırken, birden bir bakarsın karşı dağın tepeleri güneşe bulanıvermiş. Sonra da, güneşi göremezsin ya, güneşin gökte yürüdüğünü karşı dağdan izleyebilirsin. Gayri aydınlık, koyakları gölgeleyerekten koşar iner aşağılara. Dağdaki kuşluk, buralardaki kuşluk gibi mi? Kuşlukta bile hani, böylesine yakıp kavurmaz güneş. Sabah yeli bile bir başkadır. Bok kokmaz. Peki ne kokar diyeceksin? Çam kokaaar... Kekik kokaaar... Karpuz kokaaar... Dipdiridir üstelik. Bir de iştah verir ki adama. Deme gitsin. Nerde kalmıştık? Hah, dediydim ya, şöyle bir çakal uykusuna vurmuştum. Arada bir dalarmışım ya, gözüm bir açık bir kapalı esasta. Ne de çabuk geçmiş, bir farkına vardım, horozlar ötmekte. Fırladım kalktım. Baktım, karşı dağın tepeleri daha aydınlanmamış. Yıldızlar henüz ıpıl ıpıl. Dağdan bu yana bir de sabah yeli çıkmış, nane kokar, mez-

deki sakızı kokar, nergis kokar. Kâfirler bir de kokar ki, breh breh breh... Demek ki bahar; dağ bayır çiçeğe bulanmış. Yalağın başını görsen, ak papatyalar, sarılı morlu dağ çiçekleri acem seccadesi gibi serilmiş. Çam kütüğünden yalağın başına vardım, elimi yosunlarına sürerim. Ot ezer avuçlarımda, köpürtürüm. Bismillah dedim, avuç avuç çarptım buz gibi suyu yüzüme. Bir koşu ahıra vardım. Atımı eyerledim. Heybelerimi vurdum sırtına. Yükün üstüne de bir balta bağladım. Fazladan ağzı ışıl ışıl tahrayı çıkının yanına sokuşturdum hacettir deyip. Karaboynuz saplı bıçağımı, kuşağımın arasına usturubunlan yerleştirdim. Gereğinde kolayca çekebilmeliyim. Sapanımı, göz önüne, eyerin kaşına doladım. Yumruk büyüklüğünde taş topladım, heybelerin üstüne doldurdum. Hele? Sapan derim ya, bildin mi ki ulan sümüklü sıpa, sapan nedir? Sapan dedimse, kuşlastiği sanma ha. Hani tibili serçesi vurduğun kıytırık kuş lâstiği sanma sakın. Sapan, dağlık yerde büyüyen çocuğun baş silâhıdır bre sümüklü... İçine taşı koyup da, başının üstünde döndürüp döndürüp, ipinin birini bırakıverdin miydi, gayri yallah, hedefin alnının çatına bir oturur ki taş bir cigara içimlik yoldan, hani destur denilebilemez, besmelesiz gider gayri kâfir. Yaaa... Anlayacağın, tekmil silâhımı kuşandım. Tedarikli davranıp, yem torbasına da yedek arpa, saman doldurdum. Ahırdan bir çıktım ki, breh breh breh... Anam, babam, bibim, nenem, kardaşlarım, dayılarım, emmilerim, lafın kısası cümle hısım akraba evin önünde beni gözler. Bismillah dedim, atladım atıma. Hayır duanızı eksik etmeyin

üstümden dedim, bağırdım. Su yürümüş bir kez belime, deli sayılır bu yaşta erkek kısmı. Tekmeledim atın karnını. Bütün köy, Yolbaşı'na çıkmış, beni uğurlar. Sürdüm gittim. Gayri ver elini dağın ardı. Urumeliiii, ver elini.

Yaaa... Senin gibi mi belledin ulan dedeni? Senin gibi sümüklü mü belledin? Ulukışla belini aştım. Konya ovasını geçtim. Sora sora buldum padişah memleketini. Vardım, asker yazıldım Abdülhamit Sultan'a. Yaaa... Ne belledin? Dedenin görmediği memleket mi kalmış ki dünyada bre hayın? Sen daha varma yanına, yanına varıp da saçının tefresini bir koklatma daha emi? Yaaa, İstanbul'a bir vardım ki, rebiyülahırın başları mıydı neydi, mevsimlerden güz olsa gerek, tekmil yapraklarını dökmüş çınarlar. Hani ya İstanbul'da da, breh breh breh, hangi yana baksan çınar. Bir de heybetli ki mubarekler. Padişah çınarı belle ki. Çınarların padişahı hani her biri. Osmanlının da, daha Osmanlı olduğu bir devirler ha...»

Tütünden uçları sararmış bıyıkları nerdeyse tütsüleniyordu ki, alt dudağına yapışmış cıgarayı, kaplumbağa kabuğu sertliğindeki nasırlı küt parmaklarının ucuyla bilinçsiz çekti aldı. Tazeledi uc uca. İyice yakmak için somurup duruyordu, bir ses duydu. Dikeldi, kulak verdi sesin geldiği yana. Çamur sıvalı saz huğun rutubetli loşluğundan duyulur duyulmaz bir inilti yayılıyordu. «Vay bre kınalı kuzum, vay!..» Saklanmağa çalışılırmış da başarılamazmış gibi. Kapının karanlığına dikti gözlerini, bir süre öylece kaldı. Nice sonraydı. «Ulan Ka-

diiiirrr!..» dedi, bağırdı kalkıp da yardım edememenin hıncıyla. «Ulan sesle hele şu kardaşlarına. Çığır da, gelsinler bre!.. Duymaz mısın eşşek sıpası, ananın sancıları tutmuş. Zavallı kendi kendine kunnayacak nerdeyse ulan!!!..»

Şöyle bir dikeldi oturduğu yerde. Portakal bahçelerinin arasında, erimiş kurşun gibi boz boz parıldayarak akan ırmağın iki yakasını aşağıdan yukarı dikkatle taradı. Karşıyaka'daki tahtadan su dolabının dibinde kalmış oltalarla balık tutuyordu birkaç çocuk. Dolabın hemen ardında çamurlu sular burgaçlanıveriyordu, suya yatmış salkım söğütlerin dalları uzayıp gitmiş ölü saçı gibi oynaşıyordu. Karşıyaka'daki Cumhuriyet Un Fabrikasını taşkından korumak için yapılmış dalgakıranın önündeki İt adasında kum dolduruyordu birkaç araba. Fabrikaya cereyan veren bu yakadaki trafo direğinin dibinde de çocuklar nehirde yüzüyorlardı.

«Hele bak hele ulan, şu ceryan direğinin dibinde çimen çocuklar kardaşların mı yoksa? Sesle şunlara gözü çıkasıca. Şöyle ırmağın kıyısına var da biraz, sesle bre!.. Yoksa mavranın başındakiler mi kardaşların, hı? Zavallı anan, baksana nerdeyse kendi kendine kunnadı kunnayacak. Sesle, gelsinler de, Hatıp, avradı Meryem avradı filan çağırsınlar. Hadi!.. Vay benim kadersiz gelinim vay!.. Vay benim kara yazılım vay!.. Vay kurbanım benim... Ayağım zıkkım da tutmaz ki, varıp yanına yardım edeyim. Kapılarına gidip, çağırayım şu avratları. Ahraz mısın ulan eşşek sıpası, duymaz mısın bre, kardaşlarını çağır derim!.. Lan Mümiiiin!.. Bahriiii!. Cumaliiiii!... Duymaz ki it dölleri... Eşşek sıpaları duymaz ki... Ses mes de kalmamış bende de. Hadi

aslanım, hadi koçum... Gözümün feri yitmiş gayri, var bak hele, nerdeler kardaşların? Çığır!.. Yoksa ulan, şu Ötegeçe'dekiler onlar mı? Ötegeçe'ye mi geçmişler yoksa ulan gözü çıkasıcalar? Bak hele, iyi bak hele, şu mavranın başındakiler mi kardaşların? Vay it dölleri vay, nasıl geçmişler bre ırmağı? Ulan, ha deyince, destursuz Arabuşaklarının arasına girilir mi ulan? Gözünüz çıksın inşallah, emi!.. Arabuşakları kıtır kıtır doğrar da inşallah topunuzu, bahçelerin içine gömer. Bre kafasız Emiraliii!.. Bre zırzop, gördün mü ulan yaptığını? Ulan, bu yörük çocuklarını getirip sokacak başka yer mi bulamadın bre? Arabuşaklarının arasından başka yerde yer mi kalmadı, hı? Şöyle bir Türkmen mahallesinde huğ kuracak bir karışlık bir yer mi yoktu? Ah bre kafasız ah!.. Zaten sizin gibi aptal yörüklerin yüzünden gelmiş ne gelmişse Adana'nın başına ya... Bir türlü Türkmen olamamış. Çığır ulan kardaşlarını!.. Sana derim!.. Heeey Mümin!.. Kurban!.. Varın hele varın!.. Mavranın sesinden sesimi mi duyabilirlermiş ki? Gözü kör olasıca mavra da, gacur gıcır, belle ki dünyanın direği. Ulan bu ne gürültü be? Elinden gese ırmağın tüm suyunu yutacak bre. Kimin suyudur bu ırmağın suyu, düşünmez heç batasıca. Düşünmez de, Arabuşaklarının bahçesine akıtır babam akıtır. Ben sizin ferişta-hınızı görmüştüm ulan. Ferištahınız dönmüş de sabahtan akşama, gene de bitirememiş ırmağın suyunu, habarınız var mı? Biter miymiş bre Türkmenin suyu? Ulan Kadir sıpası, bu ırmağın suyu nerden gelir, bildin mi? Ha? De bakayım. Hadi ulan sen de, nerden bilebilecekmişsin ki? Fıkara... Bu bok

çukurundan başka bildiğin dünya mı var ki? Eyi belle torun, bu ırmağın iki kolu vardır, ikisi de Türkmenin bağrından kopar gelir. Birine Çakıt derler, bizim oraların dağlarını kucaklar, öteki de Binboğalardan şakıyıp iner, Göksu derler adına. Türkmenin elinin artığını alır da, götürür ummana döker bu kollar işte. Yaa... Annadın mı Kadir sıpası, Türkmen aptalı dağa çekilmiş de, suyunu koyvermiş. Koyvermiş ki, ovayı Arabuşağı sulasın. Ovayı sulasın da, betini bereketini yesin. Osmanlı az mı uğraşmış? Türkmeni dağdan ovaya indirmeğe az mı uğraşmış? Breh breh breh... Babam anlatırdı. Osmanlı paşaları savaş açmışlarmış Türkmene. Türkmenler ovaya yerleşsin, eksin biçsin. Amma Türkmende nerde o kafa... O yaylak senin, bu kışlak benim, göç babam göç. Bizimkilere de, yaylak bekçiliği düşmüş. Halil paşa derler, bir Osmanlı Vali Paşa varmış. Türkmenler ovaya yerleşsin diye, obaların çadırlarını madırlarını bile yaktırmış ya, gene de baş edememiş. Bir, Ramazanoğlu beyi yerleşikdi Köprünün başına. Kal'a gibi konağı vardı ki, breh breh breh... Taş köprünün tam başında da bir mavra vardı ki, filafsız yirmi adam boyunda. Ramazanoğlu beyinin konağına suyu o verir. Irmak hamamına suyu o verir. Ulu camiye suyu o verir. Çarşı esnafının cümlesi o suyu kullanır. Karlar eridi de dağda ırmak coştu muydu, bahar dedi de, gayri bu mavranın gacurtusunu gıcırtısını bir günlük yoldan dinle. Irmak bir coşar ki yatağı dar gelir, zorlar dururdu iki yanındaki setleri. Setlerdir ne zaman yapılmış, bilinmez. Baraj kurdular da Kurttepeye, sel derdi bitti. Yaaa bre torun, deden,

Adananın cemazüyülevvelini bilir. Ağnadın mı? Ne sandıydın ulan sen bizi? Görmediğimiz bilmediğimiz yer mi kalmıştı ki? Paşalar ,Sultan Hamid Padişahı kandırıp, meclis falan açtırdıklarındaydı, baktım ortalık boktan sıvışıp döndüydüm köye. Döndüydüm ya, kulağasma, bir kere şeher yer bulaşmış kanıma, köy yer dar gelir. Dedim, olacağı yok bu işin, sürdüm atımı, gayri şehere. Çukur'a indim. Lâkin o zamanlar Adanaysa Ermeni gâvurlarının Ramazanoğlu beyinin konağının çevresinde, Ulucaminin, Hükümetin falan ötesinde berisinde Türkler de var ya, şeherin asıl göbeği, Tepebağ höyüğü falan hep Ermeni gâvurlarının. Hatta doğudan kaçmış da Adanaya yerleşmiş Ermeni göçmenleri o sıralar, şeherin çevresini bile talan etmiş. Derme çatma huğlar kurmuşlardı. Gecekondu gibi bir şeyler. Çarçabuk mahallesi derlerdi o mahallelere. Şeher dedim Adanaya vardım ya, gene de huzursuzum Bir kış geçirdim, amma nasıl geçirdim. Orman da orman. Kafamın içi dışı orman. Baharı zor ettim. Hele bahar deyince, gayri bir yerlerde duramam, bir kez bitim pirem ayaklanmış. Dağ bilirim, dağ derim. Orman bilirim, orman derim. Baktım, gene olacağı yok. Karar verdim, gayri izci olmak var kaderde, demek yazan, yazımı izci yazmış. Köprübaşındaki mavranın sesi yedi cihanı tutunca, bildim ki, baharın eli kulağındadır. Yazın eli kulağındadır. Dağlar taşlar mı duvara dayardım, güneşe yayılırdım, ha babam de babam karşı dağları gözlerdim. Dehşetli düşünceye dalardım. Öte yandan da lâkin, kulağım mavranın sesinde. Beklerim ki, mavra, tamam Çamasan desin. Gayri karlar tekmil çözülmüş-

tür, yol yolak açılmıştır. Karlar çözülsün de, yollar açılsın ki dağda, gâvurcuklar, tibili sürüsü gibi akın etsinler gene Çukur'a doğru. Ne hikmettir bilinmez, o yıllar Çukura akın akın gâvurcuk inerdi. İstanbuldan çıkıp da, Torosların eteğinde baharı beklerlerdi, kar erisin yol açılsın diyerekten. Lâkin, inerlerdi dedimse, Torosları aşıp, Çukura inmek öyle kolay mı hele? Bir yol gösterenin olmasın da gör. Kurda kuşa yem ol ki dağların taşların arasında, aklın başına gelsin. Toroslar kolay kolay yol mu verirmiş adama bre? Heç unutmam. 1327'nin ya Saferiydi, ya Rebiyülevveliydi. Adanaya indiğimin seneyi devriyesi olmamış daha. Erken eridiydi karlar eridiydi de, mavranın sesi yeri göğü bir birine katınca, derakap tımarını tedarikini yaptım da atımın, deh, sürdüydüm dağlara doğru. Hani bir vardim Ulukışla'ya ki bir gâvurcuk beni bekler mahzun mahzun. Beni bekler dedimse lâfın gelişi ha. İzci bekler esasta. Yani, bizim Türkmen milleti yeni bir icad edinmişti kendine o yıllar. Yediden yetmişe hepsi kabuklu indirdi Çukura. İşte zavallı gâvurcuk da, meğer Ulukışlaya kapılanmış nicedir, bir Türkmen gelsin diye beklermiş. Vardım da, aldım bu Alaman gâvurunu terkime, hemen yola koyuldum. Sabah erden Ulukışla belinden aşağı indim, Çiftehan'ı aştım, Akköprü'nün başında solukladım. Pozantı burnumuzun dibinde. Bre sümüklü Kadir, bildin mi ulan Pozantıyı mozantıyı? Nerden bilebilecekmişsin bre? Unutma, meşeleri, çınarları aralaya aralaya Çakıt'ın içinden Pozantı'ya vardın mı, şöyle bir soluklayacaksın ki, yönünü yöreni bulabilesin ha... Kıblen nerededir, gün nerden doğar? Yoksa?.. Dedim ya sümüklü sıpa, Pozantı, gezi gözü arpacığıdır Torosla-

rın. Aladağla Bolkardağın çatışıp da, yenişemediği yerdir. Hani, dağlar birbirlerinden ürküp şöyle biraz gerilemişlerdir de, Çakıt da bir oh diyebilmiştir. Akköprünün önünden ağrı coşup, söğütlerin arasına yayılmış babam yayılmıştır. Pozantı düzlüğünde soluklamış, soluklamamış, hemen ardından da yeniden dalmıştır çamların arasına. Püfür, püfür, çağıl çağıl. Orman da, bir orman ki hani... Akçam derler, karaçam derler... İçinden zor geçebilir atlı bir adam atının üstünde. Cümle toprak çam pürü kaplıdır, ot mot bitebilemez. Heyt bre orman!.. Nerden bilecekmişsin sen ormanı mormanı ulan sümüklüüüüü!.. İçine dalınca ormanın, çekeceksin belinden kemik saplı bıçağı ki tadı çıksın. Hışır hışır... Kaşımıklar dökülür ensene ensene çamlar hışıladıkça. Gayri kaşın babam kaşın. Bıçağın söğüt yaprağı ağzını, yandan yandan daldıracaksın çamın kabuklarına, dört köşe kesip musaf cildi gibi çıkaracaksın. Sütten ak gomalak bir burcu burcu kokar ki... Kabuğun içinden, dişlerinle tutup da çıkardın mı zarını, gomalağını gayri çiğnedikçe cümle vücudu çam kokar.

«A benim sümüklü torunuuuum, çamdan mamdan bildiğin mi var ki... Tutmuş, ben de sana neler anlatırım. Ulan hayın gözlü Kadir sıpası, iyi belle bunu, dededen kalma ocaklık vardır bizde. Otçuluk ocağı dededen kalmadır bize, ağnadın mıı?.. Hangi derde, hangi ot şifadır, bizim ocak bilir ancak. Lâkin ne ki, kısmette yokmuş otçu olmak dedene. Yazmamış tanrı alnımıza. Nasıl olmuş, bilinmez, leyleği havada görmüşüz demek, kaderimiz yolcu olmakmış meğer, izci olmakmış. Şikâyetçi miyim hani bundan? Tövbe... Bilmem mi, ne ben dağsız

olabilirim, ne de dağ bensiz. Ulan sümüklü sıpa, lafımı da yanlış anlama ha... Otçu ocağını sürdürmedik dedikse, dağ bayır geze geze bilmediğimiz, tanımadığımız ot da kalmamıştır yani. Bizim yörük milleti, öyle şeherli kısmı gibi, büyüye afsuna kulak asmaz da, bundandır, eniği kocamışı otun dilinden iyi bilir sayılır. Ya...

«Nerde kalmıştık? Hah işte, döndüydüm de Alaman gâvuruna Pozantı'dan yukarı Toroslara vuracağımız bir sıra, bre Alaman gâvuru dediydim, bre kabukluuuu, derdin nedir bilemem amma, madem ki bir kez niyetlenmişsin buralara, kerkenir durursun, öyleyse dağlarla iyi geçinmen gerek haaa!.. Dağların dilinden iyi anlaman gerek. Yalnız dağların dilinden mi hem?.. Suyunun dilinden de anlayacaksın... Otunun dilinden de anlayacaksın... Yelinin dilinden de anlayacaksın.. Kuşunun, kurdunun dilinden de anlayacaksın... Anlayamadın mı kabukluuu, bil ki halin yaman gayri... Yaman ki yaman... Halin duman bre...

«Kabukludur, dedenin ağzının içine bakar. Za vallı Alaman gâvuru için varsa da yoksa da Çamasan.

«Mezeroluk'ta konaklamıştık akşama. Sabahtı. Gün ağarmamıştı daha. Dağların çamlı tepeleri yeni yeni bozarıyordu ki, uyanmıştık. Niyetimiz, gün dönmeden Kavaklıhan'a varmak. Ovanın eşiğinde konaklamak. Çamalan'ın ordan vurup, Çiçeli'nin üstünden de ovaya inmek mümkün ya, hele Tarsus'u da görsün dedim gâvur, Mezerolok'un başında durdum da Kavaklıhan'a taraf döndüm yönümü.

«Serin serin eser Gülek yarığından bu yana sabah yeli. Dedim; de bakalım kabukluuu, bildin mi ne çeşmesidir bu çeşme? Elimde kâğıtlar, haritalar gâvurun. Bir onlara bakar, bir sağı solu kolaçan eder. Pel pel bakar gözlerimin içine. Hayıflanırım içimden, derim kendi kendime, gariban yol bilmez, dil bilmez. Acınırım. Döndüm bu kez dilcisine. Dedim : sen söyle bre çorbacı, söyle bakalım bu kabukluya, gariban ne ararmış buralarda ki bre? Vah zavallı. Ne arar buralarda aklım ermez ya, bari yazarmıymış elindeki kâğıtlarda, bu çeşme ne çeşmesidir? Nerden bilecek miş ki... Söyle de sevabına çorbacı, gariban buralara kadar yol tepmiş, bari Mezeroluğun suyundan içsin bir. Çöksün yalağın başına da, ağzını bir değdirsin hele. Oluk yosun tutmuştur ya, çamdır. Kimler içmemiştir ki bu sudan? Bir eşi daha yoktur bu suyun, iyi bilsin bunu. Bunların padişahı gelmiş de vakti zamanında çorbacıı, çadır kurmuş çadır bu suyun başına. İçmiş babam içmiş. Ne ki, içsin ya, hesaplı içsin ha... Kostantinos muymuş, neymiş adı. Dağ suyudur, bir çarpmış ki, padişah madişah dinlememiş alimallah. Yaaaa çorbacı, söyle bu gâvurcuğa da, mutlak içsin bu sudan ya, hesaplı içsin. Yoksa, cartayı çektiğinin resmidir. İşte, padişahları hesapsız içmiş de, cartayı çekmiş. Mezarı, nah şurada gömülüdür. Bu nedenledir, Mahsuskıran çeşmesi de derler bu çeşmeye.»

«Gavurcuklar, fan fin fon ettiler aralarında. Kulak verdim, baktım, dilleri de bir boka benzemez bu gâvurcukların bre. Fan fin fon, fan fin fon... Dedim, bildin mi Alaman gâvuru? Baktım, Alaman gâvurunun gözleri ışılayıvermiş maden bulmuş ma-

denci gözleri gibi. Elindeki kâğıtlara bakar da, Mopsuskren diye bağırır. Demek elindeki gâvur kâğıtlarında da yazılı bu çeşme. Ne ki, dili dönmez gâvurcuğun. Dedim kendi kendime, bre Çamasan, dili dönebilir miymiş ki gâvurun müslümancaya sen de... Gördün mü işte, kırk yıllık mahsusu yaptı mapsus, kırana da dedi kıren.

«Lâkin kafamı da bir iyiçe kurcaladı bu. Ulan dedim kendi kendime, bu gâvur dölleri bizden iyi bilirler buraları bre. Baksana, bizim buraların dağını taşını bir bir yazmışlar kitapçıklarına gözüçıkasıcalar. Vay dininizi imanınızı sizin... Ulan ne gezerler ki bu deyyus çocukları buralarda? Babalarının hayrına mı? Tövbe!.. Hele dedim, biraz daha sorguya çekeyim bu gâvurcuğu. Bakalım daha neler bilir başka? Altımızda, dipte, ince bir dere ışıldar. Bu dereyi bildin mi dedim. Bu dere, Tekir düzünün oralardan çıkar, Gülek yarından geçer de, varır katılır Berdan'a. Tekir, bir eşiktir ki, o yanın suları Çakıt'ı besler, bu yanınsa Berdan'ı. Tekir düzü, İbrahim Paşa'nın tabyalarıdır. Baktım, Berdan'ı filan bilir de, bu dereyi bilmez. Demek dedim, dağlar bizim daha. Hey bre Medetsiz!.. Hey bre Karapınar sarpı!.. Demek bizimsiniz daha... Dağ gibi var mı yiğen?.. İyi belle bunu. Dağlar coşkudur. Özgürlüktür dağlar, dilinden anlayan için. Hey bre dağlar!.. Gözümde tüterler ki nicedir... Bu kör olası ayaklar, böyle çönt olmayacaktı ki... Gözüm çıksın inşallah emi ayak!.. Dağ gibi var mıymış bre?.. Kılıç parlaması gibi... Tanrı, bir dağ olsa gerek bana kalırsa...

«Yaaa, benim sümüklü torunum, bildin mi işte?..

«Hani Taşoba'yı aşıp, Kavaklıhan'a varırken, gayri dağlar tepeleşir de, ova birden ayaklar altına seriliverir seccade gibi. Burcu burcu tüter bataklıklar. Sıcak, duman olmuştur da, çökmüştür üstüne. Yani dağ bitmiştir, bataklıklı sivrisinekli Çukurova başlamıştır senin anlayacağın, gözle görülür. Kavaklıhan yöresine varınca, döndüm de gâvurcuğa, dedim, de bakalım sağ yanımızda neresi var? Gene elindeki kâğıtlara baktı. Dedi, Tarsus. Güneş, varmış yatmış Tarsus'un gerilerine, gölgelendirir iri iri Çukurovayı. Eliyle, sıcağın buğusu içinde kıpkızıl teker olmuş güneşi gösterdi sanki de, dedi, Pompapolis. Dedi, Nepolis. Dedi, Horkikos. Dedi, Silifke. Dedi, Anamur... Dedim, destur ulan. Vay gözün kör olsun emi köküne kıran giresice, ne de güzel bilir bizim memleketleri. Polis polis diye diye, bir bir sayar. Ulan çorbacı dedim dilcisine, ne demek polis? Dedi, şeher demek. Vay ocağın batsın gâvur, hilafsız bizden iyi bilir bizim buraları.

«Kafam iyiden iyiye karışmış. Kendi kendime sorar dururum, bu gâvur piçleri ne gezerler acep buralarda? Amma mümkünatı yok, çözemem. Mola verdik Kavaklıhan'da. Lâkin neşem kaçmış, kafam eyitten kurcalanmış bir kez. Çıktım bir tepenin başına, öylecene pel pel bakarım. Öküzün boyunduruğa baktığı gibi, bakar dururum. Karar vermişim, ille de çözecem. Ovaysa, akşamın yalamık ışığında, mübarek, üzerlik gibi tüter. Sabahı zor ettim. Döndüm durdum. Hani karabasanlar bastı uykuda desem, yeridir. Sabah oldu, düştük yola, amma içim içimi yiyor, gâvuru gâvur gibi görürüm gayri. Bu gâvur derim, konuk monuk olabilemez.

«Akşam vardık ki şehere... breh breh breh... Allah sizlere göstermesin yavrum bir daha o günleri. Allah bu gâvurların şerrinden korusun sizleri inşallah. Gâvurdan da dost olur muymuş bre? Gel benim koçum, hele gel yanıma, gel de bir koklayayım saçının temresini. Haaa, ne diyordum? Hele, bir şehere vardık ki... Varmaz olaydık keşkeeee... Heç unutmam ,bugün gibi gözlerimin önünde. Köşker falçatasıyla kafamın içine kazınmış sanki 1327' nin Rebiyülevvelinin 24'ü. Adana'da kan gövdeyi götürmüş. Ermeni gâvuru ayaklanmış ki, ocaktanyırak, breh breh breh... Varmış kâfirler, müslüman evlerinin duvarlarına haç çizmiş. Tövbe yarabbi... Yaaa... Silâhını kapan kâfir, saldırmış yolda gördüğü müslümanın üzerine. Karabet derler, bir azılı gâvur vardı, askerini toplamış başına, Hacın'dan çıkmış, ev ev basmış Adana'ya kadar bütün köyleri. Kundakdaki bebeyi bile, seni de Allah mı yarattı dememiş, süngülemiş. Vardık ki, Adana bir ana baba günü. Cesetten geçilmez yollar. Millet, Vilâyetin önüne toplanmış, Vali Paşa'dan silâh ister, cepane ister namusunu korumak için. Vali Paşadır vermez. Deppoylara saldırır. Asker ateş açar üstüne. Öte yandan, Ermenidir, bulduğunu keser. Hani, ben de, ırmağın yanındaki İdadi mektebinin bahçesine sığındım da, kurtarabildim canımı kurban. Kız Lisesi var ya şimdi, işte onun bahçesine sığındım da, kuyruğu kurtarabildim. Yaaa... Benim bir hemşehrim vardı. Boklu Han'da kalırmış. Bakmış ortalık karışık, Kemeraltı Camiinin medresesine sığınmış. Kapısını takasını bir iyice, sıkı sıkı örtmüşler medresenin. Soluk almaktan korkarlarmış. Kolay mı,

etraf Ermeni mahallesi ki, fedailer at koşturmakta. Nitekim, birazdan saldırmışlar. Önce Boklu Han'ı basmışlar, sonra Medreseyi. Ermeni kıyamından söz açıldı mıydı, şöyle bir dalardı zavallı, karasevdalı gibi, kayar giderdi gözleri, aaah ah derdi uykudaymış gibi, baktım başlarında bizim kasap Haçik' le kasap Misak. Kasap Haçik'in elinde bir satır, koyun boğazlar gibi boğazlar önüne geleni. Millet yalvarır, bre Haçik, bağışla bizi. Bre Haçik, bari mavzerle öldür bre. Yaaa, gözü çıkasıcalar.»

Bir an sustu, solukladı.

«Gördüm ya bunları kurbaaan —dedi hınçla— kafam dank etti birden işte. Dedim kendi kendime, ulan yoksa?.. Yoksa ulan Alaman gâvuru?.. Vay ananı dinini bre senin!..»

«Bre Çamasan kardaş, öyle ne konuşursun kendi kendine gene? Ne bağırır durursun? Çeneyin mıhları mı düşük, nedir? Hıı? N'oldu bre bizim gelinc? Bir ses çıkmadı heç birinizden sabahtan beri, hele bir varıp bakayım dedim.»

Çamasan Dede, irkiliverdi, elindeki cigarayı düşürdü. Bir an tanıyamadı karşısındakini.

«Hele hele, kimsin?»

«Benim bre.»

«Vay, sen misin Hatıp Bacıı?»

«Benim ya!»

Kerevetin üzerine düşmüş cigarayı elinin tersiyle yere itti, şöyle biraz toparlanır gibi oldu.

«Kurban olduğum Hatıp bacımmmm...»

«N'aptı acep beni dudu gelin koca Çamasan? Sancısı daha başlamayık mı yoksa kıız?»

«Bilir miyim bre bacım? Deminden inlerdi içer de ya, sustu nicedir. Sesi soluğu çıkmaz.»

«Desene, lavgarlıktan duyduğum mu var kimseyi? Gene kimi doladın ki diline koca bunak? Çeneyin yayını kim düşürük gene?»

«Sorma bre hemşirem. Bu Kadir sıpası bir hayın. Bilmem mi sanki, benim Emirali iti, hilafsız, besmelesiz tohumlamış bu eşşek sıpasını. Adamın gözünün içine hayın hayın bakar. Varıp da dedesinin yanına, saçının temresini koklatmaz köpoğlu. Ona anlatırım işte, kimdir dedesi. Ataları kimdir, İğtişaş öncesini anlatırım. Kaç kaç öncesini anlatırım. Hani Alaman gâvuru doluktu Çukurovaya ya. Gâvurdan geçilmezdi. Hani Ermeni kıyamı, daha doğrusu, Ermeni kıyamı dedimse, Ermenilerin müslüman komayıp da kestiği bir zamanları. Fukaraların bildiği mi var ki? Bir söyleyen, anlatan mı var ki eski zamanları çocuklara?»

«Deeeert!.. Erkek kısmının kocamışı da besbeter mi olurmuş, ne? Gâvuru batsın bre Çamasan. Avratcağız içerde can çekişir de, sen burda gâvur çekiştirirsin demek? Varıp yanına yardım etmek heç aklına gelmez mi bre?»

«Şimdik ayıp ettin işte ha bacı... Bizim töremizde var mıymış ki erkek kısmının ebelik etmesı bre? Akşam akşam bir laf et de, bir lafa benzesin bari Hatıp avrat. Adamı dinden imandan çıkarma.»

«Ne dedin, ne dedin?.. Dert... Abo anam, herife bak. Erkekmiş? Hıh!.. Bre oturaklı herif, kocamış adamın avradı erkeği mi olurmuş sen de? İtler sıçsın şeyinizin içine, açtırma ağzımı şimdi. Yok Ala

man gâvuruymuş, yok iğtişaşmış, yok Ermeni gâvuruymuş, külâhıma anlat sen onları. Vay koca bunak, vay. İçerde avrat can çekişiyormuş, şeyinde mi, olsun, büllüğü sağolsun godoşların. Öyle mi bre bunak Çamasan? Tohumlarkene ama eyiydi, he mi?»

«Bre bacım, etme... Bre benim sultan bacım... Bre adam sütü emmiş bacım... varma üstüme. Görmez misin, yerimden kalkabildiğim mi var benim?.. Yanına varıp da, geline meline yardım edecek, yumuşuna koşacak halım mı var benim? Çönt olmuşum.»

«Daha beter ol inşallah, emi!.. Beni çığırsana be adam!..»

«Benim cennetlik bacıım, sesim mi kalmış ki bre?.. Seslerim seslerim ya, sesim çıkmaz ki. Boynu devrilesiceleri bulmaksa, ne mümkün. Çimmeğe gitmişler ırmağa. Baksana, ta ordalar.»

«Ulan Kadir, nerde kardaşların? Vay bacağına sıçtığımın iti, n'olacak sülalesi öyle, çek ulan elini ordan!.. Şimdik varırsam yanına... Koparır atarım itlerin önüne o zıkkımı ha!.. Deeeert!.. Ocaktanyırak anaaaam, bu deyyusların cümlesinin aklı fikri şeyinde. Şeyiniz batsın inşallah, emi lan!.. Vay dudu gelinim benim, vay!.. Vay fukaram vay!.. Vay kadersizim vay!.. Vay karayazılım vay!.. Hele duduuuuum.....»

«Kurban olduğum Hatıp bacım, hele dinle beni. Yanlış anlama. Seni Allah gönderik bre Mesture gelinime. Ben de, hilafım yok, nasıl çığıracam diye düşünür dururdum. Kurban olduğum Allahım, günah-

sız kulunu yazıda yabanda yalnız kor muymuş ki?.. Tövbe... Bak, sana nasıl seslemiş de, kalkmış gelmişsin. Yani, sen mi kalktın geldin ki, tövbe. Allah göndermiş. Yaaa... Amma gene de elin dert görmesin senin emi Hatıp bacıım... Allah, dert verip de derman aratmasın sana, emi?.. Allah, onbin yıl yaş versin daha sana da, yaşayasın inşallah. Gördün mü ulan Kadir sıpası, Osmanlı avradı dedikleri avrat, işte bu benim dünya ahret kardaşım bu Hatıp bacıdır. Eyi bak ulan Hatıp nenene. Mübarek avrat, Cebrail Aleyhisellâm olup da, yetişiverdi anarın imdadına, gördün mü? Hele elini bir dokundursun, gayri ne sancı ne bir şey ananda. Kolaycacık kunnar ki eniğini, kendi bilem farkına varmaz kunnadı mı, yoksa çatladı mı? Yaaa!.. Fatma anamızın eli bir, Hatıp bacımızın ki iki. Hatıp nenen, anana hele bir elini dokundursun. Öyle mi Hatıp bacı? Yalanım var mı? Hele hele... İçeri mi girik ne? Ne zaman gitti burdan Hatip nenen ulan eşşek sıpası? Çilliğine dürttüğümün avradı ne zaman gitti burdan? Ulan it dölü, söylemez mi adam dedesine Hatıp avrat yok burda diye? Vay orospu avrat vay!.. Eyi mi efendi, avrada kalsa, cümle erkeklerin erekliklerini tutup tutup koparacak. Ulan bunak avrat, senin bir hacetin yoksa, cümle avratların da bir haceti yok mu sanırsın bre? Cümle avratları, kendin gibi tohuma mı kaçık sanırsın? Hay boyun devrilsin inşallah, emi!.. Devrilsin de, böğrünün altında kalsın inşallah emi!..»

Huğun kapısına dikmişti gözlerini.

«Ulan Hatıp avraaaat...»

Hatıp avrat, Huğun önüne telâşla çıkıverdi bir-

den. Bir yandan ellerini basma entarisinin eteklerine siliyordu, bir yandan da ciyak ciyak bağırıyordu.

«Vay anam, vaaaay!. Boyunuz devrilsin topunuzun inşallah!.. Mundar mundar geberesiniz de, leşiniz itlere köpeklere kalsın inşallah!.. Allah korkusu yok mu bre sizde? Ölük avrat, ölük... Ruhunu teslim etti edecek bre... Varıp da yanına, bir yardım etmek yok mu? Bre Çamasan domuzu, bre koca dümbük, taş mı bağladı yüreğin ulan? Heç mi sızılamaz? Huuu bacım!.. Huuuu, kız Meryeeem!. Dürdane kıuız!.. Yetişin bacım!.. Gözü körolasıca Dürdaneee, kız kop da çığır şu Meryem dezzeni!.. Yok anam yok ,bu soykalardan hayır yok bu avrada. Erkek olmuşlar da, bir bok olmuşlar başıma sanki... Leğen nerde bre? Ulan Kadir iti, sana derim!.. Leğen nerde? Hele var da, leğeni, gaz ocağın falan bul, bir su kaynatak. Vay gelinim benim, vay! Ser sefil oluksun bre bu cibiliyetsizlerin elinde. Ah benim anam, ah! Kız Mesture gelin, bu bokları doğuracağına, bir kız doğursaydın ya... Anam derdi de, şimdi yumuşuna koşardı, fır dönerdi çevrende. Oğlan çocuğu mu anam, düşman başına. Vay benim tazem, vay!.. Vay karayazılım!.. Tez ol ulan eşşek sıpası, sana derim, gaz ocağınlan leğeni bana buluver, hadi... Ne sustun öyle ihtiyar soyka? Başlarına bir de büyük olacaksın ha? Oğlun da babam evde deyip işe gitmiş, aklına turp sıkayım onun da, emi? N'olacak, böyle babadan böyle oğul işte. Kız Dürdaneeee!. Nerde kaldı Meryem dezzen kıuız?.. Hele hele... şu piçlere bak, belle ki Hanefi ağanın godoşları, keyf çatarlar ırmağın yanında.»

«Kurban olduğumun Hatıp bacısını» dedi Ça-

masan dede korka korka. Bir şeyler sormaktan çekiniyormuş gibiydi. «Evde gaz var mıydı ki acep?»

«Huuuuuu, komşulaaaaar!.. Huuu bacım!.. Meryem kıız!.. Bre Melek avrat, hele yetişin kıız!.. Amanın anaaam, hali duman bu avradın!.. Vah benim tazem vah... Gözü çıkasıca Dürdaneee, nerde kaldılar kız bu avratlar?»

Hatıp avrat, konuşa konuşa içeri girdi yeniden. Ne ki, girmesiyle çıkması bir oldu. Bu kez asmanın dibine doğru yürüdü telâşlı telâşlı.

«Gazocağı da mı yok bu evde ulan Çamasan domuzuuu?» dedi hırsla. «Bir su kaynatacak ocak da mı yok bre? Leğen meğen yok mu, yoksa? Hay Allah. Nerde kaldın be Meryem bacıım?.. Vay vay vay, sorma, fukara gelin, kuyruğu düğümlemiş düğümleyecek, yaaa... Biraz daha gecikilse, işi bitik hani... Batasıca evde leğen meğen de yok ki anam. Boynu devrilesicelerin kılının kıpırdadığı mı var ki.. Derttt!..»

«Sancıları başlamış mı kıız?» dedi Meryem avrat kuşkulu.

«Sen de bacım, sancı mancı mı kalık ki?.. Torba bilem yırtılmış... Avradın apışarası cıbıldak suya kesik. Yattığı yer göl olmuş hani. Çocuk ters mi gelir, nedir?»

«Tövbe de bre bacım» dedi Meryem avrat. «Hele kız, Meleği de mi çığırsak yoksa, hı? Vay Çamasan babaaa, niye çığırmazsın bizi bre?»

«Çamasan babanın çarkına sıçtırma beni şimdik Meryem! Görmez misin, umurunda mı dümbüğün? Tüttürür babam, tüttürür! Hele sen siktiret de

bu eşşeğin sıpalarını, Meleği filan çığır. Ben de evden leğen filan getireyim. Kız Dürdaneee, boynu devrilesice, nerdesin?»

«Hele bacılar...» dedi gene Çamasan dede usulcacık. «Deyin hele bir, maral gelinimin halini. Yoksa?..»

«Yoksa yaaa... Ne sandın bre koca bunak? Zavallı avrat orda azraille cebelleşir, habarın bile olmaz. Tabii ya, sen keyfine bak, yeter. Tüttür babam tüttür tütünü. Kız Meryem, hele sen yanına var bre fukaranın bacım...»

Eteği yerleri süpüren, soluk renkli al çiçekli entarisini ardında şişirerekten koştu gitti Hatıp bacı, yandaki çitleri aşıp kayboldu. Çamasan dede, susmuş kalmış, suçlu bakınıyordu huğdan yana. Çocuk, arkın içine çömelmişti, şaşkındı. Mesture gelin, ardı arkası kesilmeksizin inliyordu içerde. Su dolabı, uzaktan uzaktan tekdüze gıcırdayıp duruyordu, daha bir yakın duyuluyordu sesi.

Yandaki teneke çitlerin arasından bir kedi süzüldü girdi. Asmaya konmuş kumruyu dikizleyerekten, sinsi sinsi yaklaştı. Tam asmanın dibine varmıştı ki sessizce, kumru, uçtu gitti birden. Bir an ardından baktı kaldı kedi, sonra, sanki rasgele gelmiş gibi, hatır hatır asmanın kabuklarını tırmalayaraktan tırnaklarını bilemeğe başladı. Tırmalama sesine dönmüş, öylecene baktı çocuk, bir süre. Kedinin farkına vardı. Yüzü, birden ışıyıverdi. Kamburunu çıkararaktan büzüldü. Ellerini pençe pençe açtı. Ayaklarının ucuna basaraktan kedinin arkasına doğru yürüdü. Atılıp, kuyruğundan yakalıyacak-

tı. Oynayacaktı. Ne ki, daha bir kaç adım yaklaşmış yaklaşmamıştı ki, nasıl oldu, kedi birden kuşkulandı, bir koşuda fırladı gitti ırmağa doğru. Tam bu sıra Melek avrat giriverdi yandan. Setin başında durdu, sağa sola bakındı, konuşmadı, telâşlı telâşlı huğa doğru yürüdü, içeri girdi huğdan. Hemen ardından Hatıp avrat geldi çitlerin arasından. Üzeri uçan at kabartmalı, isten kapkara olmuş bir gaz tenekesi taşıyordu oflaya puflaya. Kaynar su, tenekenin üzerinde buğulanıp duruyordu.

«Hele hele Hatıp bacıı» dedi gene Çamasan dede, yalvarır gibi. Bir şeyler öğrenmek istiyordu.

Hatıp bacı, vardı, tam önünde durdu Çamasan dedenin. Gözlerinin içine dik dik bakaraktan, tenekeyi sağ elinden sol eline geçirdi. Derinden bir soluklad ı.

«Hatıp bacın batsın inşallah!..» dedi.

Yürüdü, huğdan içeri girdi.

Çocuk, dedesinin yanına varmış kerevitin önünde, ayakta duruyordu. Bir evden yana bakıyordu, bir dedesinden yana. Bakıyordu ki olanları kavrayabilmek için dikkatli dikkatli, Osman Bozkurt, Alman malı uzun burunlu arabasıyla gene vızt diye geçiverdi setten tozu dumana katarak. Arabanın gürültüsünden daha bir korkmuş, ürküp kerevetin yanına ilişmişti çocuk. Başını, dedesinin çenesinin altına altına sokuyordu. Aklı sıra da, saçının temresini koklatıyordu dedesine. Ne ki, farkında bile değildi Çamasan dede ve gözünü huğun kapısına dikmiş, sus pus bakıp dururdu.

Ne zamandı?

Gün dönmüş, gölgeler bayağı uzamıştı ırmaktan yana.

Gerçekte belki de o kadar zaman geçmemişti Birden farkına vardı Çamasan dede; omuzu çantalı, bozu elbiseli bir adam setten inmiş, arkın başında durup, «postaaaa» demişti iri iri.

«Emirali Oymaklı!»
«Hey ya!»
«Mektup!»
Bir mektubu, köşesinden tutmuş savurmuştu kerevetin önüne doğru. Ardından, hızlı hızlı dönmüş gitmişti gene.

«Bismillah. Hayırdır inşallah.»
Ne ola ki bu mektup da?
«Hadi Kadir oğlum...»

Kadir çocuk, kerevetten indi, koşuverdi. Asmanın dibine doğru uçup düşen mektubu kaptığınlan getirdi, dedesine verdi. Gene tırmandı çıktı kerevetin üzerine. Ayaklarını sallandırarak oturdu.

«Hayırdır inşallah. Akşam akşam ne mektubu ola ki?»
Everip çeviriyordu elinde mektubu.

«Emiraliye kim mektup gönderir ki bre? Askerde muskerde oğlu moğlu da yok ki soykanın... Tövbe... Şu yeni yazı da, amma kargacık burgacık ha. Ulan Çamasan, bir adam olup da belleseydin ya şu yazıyı. Cumhuriyet yazısını da belleseydin ya. Herkeslere öğretiyorlardı bir zamanlar babalarının hayrına. Ah işte, kafa. Eşşek kafası. Bre Kadir to-

runuuum, Hatıp avradın kızı geldi miydi bre? Hele sesle şuna. Hele kurban, sesle şuna da, gelsin, bir okuyuversin bre.»

Mektubu kuşkuyla inceliyordu. Korkuyordu az biraz da. Bir o yüzünü döndürüyordu, bir bu yüzünü.

«Baban da nerde kaldı ulan?»

Koynuna koynuna sokulan çocuğa hırsla baktı. Gözlerinin içine gülüyordu sevecenlikle. Öfkesi sönüverdi, sarıldı öptü saçlarından.

«Vay kurbanım benim —dedi—, inşallah hayırlı bir şeydir? Hele, Hatıp avradın kızının adı neydi bre? Dürdane miydi ne?»

Gözlerini yumdu çocuk başını salladı evet der gibi.

«Dürdane kızıım!.. Hele gel hele biraz!..»

Çitten yana baktı, sustu bir an.

«Dürdane kıııız!..»

«Buyur Çamasan Dede!» dedi teneke çitlerin ardından bir genç kız.

«Hele yavrum, hele gel de şunu oku bir hayrına bre. Meraktan ölecem.»

Başı yemeniyle sıkı sıkı bağlanmış, kara kuru bir genç kız, çitlerin ucundan, setin altından döndü geldi.

«Buyur Çamasan dede.» dedi gene.

«Şu mektubu bize bir okuyuver hele be kızım. Cumhuriyet yazısıyla yazılmış, söktüremedim bir

ürlü. Osmanlı yazısı olsa... Cumhuriyetin ilk yılları herkeslere öğretirlerdi bu yazıyı ya, bizdeki kafa işte... Kulağasmadık. Hani, düşmanla döğüşen bizdik biz olmasına ya, Cumhuriyetten mumhuriyetten bir habarımız olmadı esasta. Bu nedenle yazısına da boş koyduk. Bir duyduk, Osmanlıdan çıkmışık, Cumhuriyete girmişik. Senin anlayacağın, bizim Cumhuriyete girişimiz de iç güveysi gibi bir şey. Yazısını mazısını bildiğimiz mi var sende...»

Mektubun üzerindeki yazıyı bir süre heceledi kız.

«TC'den gelmiş bu mektup Emirali emmime Çamasan dede» dedi sevinçle.

«TC'den mi dedin?»
«Hey ya... TC'den.»
«Hele şunun içini de oku bir bre soyka.»

Zarfı usul usul açtı. Mektubu çıkardı. Dudakları kıpır kıpır, bir süre baktı. Bir çığlık attı sonra.

«Müjdemi isterim, müjdemi isterim!..» diye bağırdı. «Emirali emmimin Alamanya sırası gelmiş. Hemen Alamanyaya gönderilecekmiş. Müjdemi isterim.»

«Alamanyaya mı?»
İnanmaz inanmaz kızın gözlerinin içine dikti gözlerini.

«Demek Alamanyaya işçi gidecek bizim Emirali? Bana dememişti amma?»

Susuverdi. Gene huğun kapısından yana dön-

dürdü başını. Gözlerini, bilinçsiz dikti. Gerçekten hiç bir şey görmüyordu. Kafasının içi karma karışıktı.

Tam o sıra, Hatıp bacı, Meryem bacı, Melek bacı huğun önüne çıktılar, kala kaldılar kapının önünde Tıpkı, oğlu çarmıha gerilmiş Meryem ana gibi.

ÇAMUR

Akşamdan karar vermişti, erkenden varıp pazara, kelepir bir el arabası düşürecekti bugün. İki tekerlekli. Tablalı.

Daha gün atmamıştı uyandığında, sabah ezanıydı. Kalkmış, karısının zoruyla iki rekât namaza durmuş, ardından gezmelik sırtlarını (çiçekli pazen gömleğini, ceviz kabuğu yeşili kınalı şayak pantolonunu, çiğ iplikten ev dokuması çizgili ceketini, kirmen eğirmesi keçi kılından tepesi püsküllü külahını) özenle giyinmiş ve «Bilmillah», fırlamıştı evden.

«Lan karıı, nihayet farkına varabildik bre. Meğer adam dediğin bir adamın, mutlak kendi kontuna bir işi olmalıymış bu dünyada. Irgatlıkmış, amelelikmiş, işçilikmiş?.. Elci olsan n'oluyormuş ki bana? Elçiliğine dürtüyüm, e miii?..»

Sokak lâmbaları, vitrinlerin ışıkları falan yakılmıştı, «yeter lan!!.. Sat anasını be.» dediğinde. «Ka-

rar ver bre, karar ver de, birini kap, koptur eve artık. Meraktan çatlamıştır fukara avrat.» Bir sevinmiş, bir sevinmişti ki, çocuklaşıvermişti içi karar verdiğinde. Hemen arabanın kollarına, hırsla yapışmış, yokuş yukarı koptur babam kopturmuştu Boğazkesen'den Taksim'e doğru. Taksim'den Şişli'ye, Şişli'den Hürriyeti Ebediye Tepesi'ne. Soluk soluğa. Sabahtan akşama ağzına bir lokma koymamıştı, ama gariptir açlık duymuyordu. Bayram arifesindeki çocuklar gibiydi tıpkı. Keserle kabaca yontulup yuvarlatılmış kollar avuçlarının içinde sıcaktı. Yumşacıktı.

Arabanın ardından tırısa kalkmış, kopturur da kopturur. «Çoluk çocuk kapının önüne çıkmışlardır mutlaka. Elif avrat da arabayı bir an önce görmeli. Görmeli ki, inanmalı.» Kopturur ki, tıpkı, kısrakla Midilli bozması bakır çalığı donlu, güçlü ve mütevekkil bir dağ katırı. Kopturdukça, arabanın içine yatırılmış, boz demirden, ucu halkalı bir deve çanı, bir o yana bir bu yana yuvarlanır durur. Çıngıl da çıngıl!.. Çıngıl da çıngıl! «Elif avrat, Elif avraaat!. Kadersizin Elif avrat, haberin var mı?»

Görülen ışığın kendisi midir yoksa bir şeye çarpıp da yansıması mıdır? Yani, insan bir şeye bakınca mı ancak görebilir ışığı?

Ne zaman geçmişti ışıl ışıl ışıltılmış zengin mağazalı yollardan? Akardeon kepenkli dükkânların bulunduğu kısma ne zaman varmıştı? Ne zaman bitmişti ki asfalt yol?

Kafasının içi cıvıl cıvıldı. Rengârenkti, alacalı bulacalıydı. Bayram yeriydi tıpkı. Ve farkına bile

varmamıştı gecekondulara giden toprak yola saptığının. «Elif avrat artık kapının önüne çıkmıştır. Çoluk çocuk kapının önüne çıkmışlardır da, yolu gözlüyorlardır. Yasin, Remzi, Dürdane, hele hele Hasan. Ufak Hasan...»

— Lan felek, etin edeceğini gene bize ha?.. Gördün mü halımızı Elif avrat?.. Gördün mü kıız?. Hani köy yerde arabalara at kısmını koşarlar, üstelik arabanın da önüne koşarlar ya, meğer şeher yerde bizim gibi eşşek kısmına koşarlarmış bre. Hemi de ardına ha... Koş lan bakalım Allahsız felek, koşşş!..

Toprak yola sarpmış, Haliç'e doğru inen vadiden aşağı, artık kendi kendine giden arabanın ardından sevinçle kopturuyordu. Hani sesi olsa da, bir türkü söylese şimdi. Arabanın üstüne bir türkü yaksa. Mutluydu. Mahallesinde sayılırdı artık. Evi az ötedeydi. Evinde olacaktı birazdan.

— Heeeyt be!.. Allööööş!.. diye bağırdı vargücüyle karanlıklara.

Tam bağırdığı sıra mıydı? Ya da, bağırmasının üzerinden bir süre geçmiş miydi? Nasıl olmuş, çok iyi bildiği halde buraları toprak yoldan çıkıp çimenlere sapmayı akıl edememiş ve birden yolun ortasındaki o kocaman çamur deryasına balıklama dalmıştı.

— Breh breh breh!.. Vay anasını avradını..

Alabildiğine karanlıktı ortalık. Arada bir batıdan, Rumeli'nin üstünden ölü şimşekler çakıyordu. Şimşekler çaktıkça da, karası bol lacivert gök, damarları kabarmış kuru bir çınar yaprağı gibi dal-

lanıp budaklanaraktan belli belirsiz ışıyıveriyordu ufuktan bu yana.

Kaç gündür siyim siyim yağan yağmur, daha bugün öğleden sonraydı, birden şıp diye durmuştu.

Bir an solukladı. Şaşkın şaşkın çevreyi süzdü. «Vay vay vay, gece yarısı olmuş bre. Yatsı olmuş.» Demek gözü kararmış da, nasıl da farkına varmamıştı? Ezbere bilirdi oysa bu yolları. Gözü kapalı gidip gelebilirdi. Gözlerini yumdu, bir süre öyle durdu. Nasıl olmuştu? Ne zaman olmuştu? Hiç hatırlamıyor. Ne asfalt yolun bittiğinin farkında, ne toprak yola döndüğünün farkında, «Fesüpanallah... Kör şeytan kör gözüne lanet.» Hani, çamur deryasının da tam ortasını bulmuştu o hızla nerdeyse. Şöyle bir yokladı arabayı ,ileri geri yavaştan yavaştan çekiştirdi. Gözlerini kısarak, çevresine bakındı gene. Sağı solu bir arşınladı. İlerden mi çıksa acaba, yoksa geri geri mi çekse arabayı? Bir türlü karar veremiyor, bocalıyordu. Arabanın kollarına abandı, iyice yorulmuştu. Hareketsiz durmak terini soğutmuş, sırılsıklam olmuş gömleği buz gibi yapışmağa başlamıştı sırtına. Üşüdüğünü hissedince, daha bir hırslandı. Henüz soluklaması dinginleşmemişti ki, arabanın kollarına asıldı, geri geri çekmeğe çalıştı. Ama ayaklarını bile çekip çıkaramıyordu çamurdan. Tekerlekler, hilafsız bir karış gömülmüştü çamura.

— Vay anasını be, dedi hırsla, sakız, sakız allahsız. Akşam akşam, tövbe... Hay çamur gibi sinsileni senin, e mi?

Var gücüyle bir daha asıldı kollara. Ne ki, yerinden bile kıpırdamıyordu araba. «Geri geri çık-

mayacağa benzer kâfir.» Durdu. Derinden bir soludu. Bu kez ileri doğru itti arabayı, var gücüyle abandı. Şöyle biraz yürüdü yürümedi gibi oldu araba ve daha çok saplandı çamura. Hırslandı, sarsaraktan sağa sola salladı. Çıngıl çıngıl etti çan, arabanın önüne doğru yuvarlandı gitti. Çan sesine sinirlendi, bir daha abandı ileri doğru. Fakat yerinden bile oynamıyordu. Yorulmuştu. Ayakları, bileklerine kadar çamura gömülmüştü. Durdu. Umutsuz, göğe kaldırdı başını. Bir türlü alaflandıramazmış da sinirlenirmiş gibi çakan, habire şimşekleniyordu gök. Gittikçe daha çok şimşekleniyordu. Ardı ardına, bir cıgara dumanı aklığına bulanıyordu ortalık, bir kararıyor zindan kesiliyordu. Şimşekler çaktıkça da, tıpkı kesekler arasındaki kırağıların sabah ayazında üzerine basılınca incecikten kırılışı gibi, çatırdayıveriyordu gök.

«Lan avrat, inatlama... Başka çaremiz kalmış mı ki? Hele bir hı de de, adamı dinden imandan çıkarma. Alayım arabayı, o zaman gör sen. Dedim ya sana ırgatlıkmış amelelikmiş hepsini denemedik mi sanki? Hepsinin de sinsilesine dürtüyüm, kim adam olmuş ki, ırgatlıktan amelelikten?»

Elif avrat bir göz bir odanın içinde akşamdan beri hışımla dolanıp duruyordu.

«Dedim ya avrat, adam kısmının kendi kontuna bir işi olmalıymış bu dünyada meğer, yeni anladık. Başkasının kapısında mıı? Kendini asacaksan bile ağa kapısında as diyen deyyusun ağzına sıçayım ben, e miii? Kim iflah olmuş be başkasının kapısında? Hıı? Bir bildiğin varsa, göster. Dolanıp durma öyle başımda be!.. Hele şöyle karşıma otur

da, bir hı deyiver bakalım. Otur lan!.. Başlatma şimdi sinsilenden beni!..

Elif avrat dikelivermişti birden, kapının önünde durmuş da.

«Ne getirdin öyleyse bizi bu yaban ellere?»

Ne mi getirdin? Vay bre kancık, kendini adamdan sayıp da, erkeğin karşısında çemkirmek ha? Hele şu reşadı ver bir sen bana.

İçi kabarır kabarır taşar ya, Hanefi elini kaldıramaz, içine atar öfkesini. Tam karşısına oturmuş, gözlerinin içine gülen burnu sümüklü Hasan çocuk olmasa...

«Hele Remzi, şu çulu iyi dürt hele kapının altına. Amma da üfürüyor bre imansız. Lan avrat, demek bunu da diyeceğidin bana ha? Demek ne getirdim sizi buralara ha?»

Dik dik bakar Elif avrada ki fırlayıp şaplağı çarptı çarpacak... Bir deri bir kemik Elif avrat. Geriye kaymış çevresi işli yağlının yanlarından şakaklarına dökülmüş saçları apak olmuş nerdeyse. Kırkına varmış mıdır ki Elif avrat? İngiliz gâvurunun Toros'lara doluştuğu yıldı, büluğa ermişti. İlk o yıl kirlenmişti. Ne ki, dağlık yerde kız çocuk kısmı daha bülluğa ermeden ana olur, önce kardaşlarının anası olur, işe koşulur. Onbeşine varır varmaz da bıçkının ucu tutuşturulur eline, pürenlerin çiçeğe durduğu mevsimde, tomruğun altına sokulur. Sabahtan akşama tahta biçsin gayri gırt gırt. Hani, dağ köylüklerindeki kızların keçeleşmiş saçlarını, bıçkıdan dökülen taze reçine kokulu çam talaşı gelin başı gibi süsler ilk. Rumeli'den bu yana yürüyüp gelen Alaman gâvurunu durdurmak için, topu

tüfeği kolay geçsin diye Gülek Boğazına İngiliz gâvurunun yol yaptığı yıldı. Hanefi, bir çamın ardından fırlayıp çıkıvermişti önüne birden. Uçları bozarık saçları alev alev. Işıl ışıldı sözlerinin içine gülen gözleri. Elinde, tüylü yaprakları daha büzülmemiş bir demircik dalı tutardı da, şıp şıp vururdu külot pantolonunun yanlarına, «Elif kız Elif kız» diye kekeler dururdu. «Bu Hanefi mi ki?»

«Ne getirdin ya bizleriiii? Soykası batasıca, ne getirdin ya bizleri bu yaban ellere? Hıh... Araba alacakmış da, kendi kontuna iş tutacakmış da... Tek güvencem benim o son altın, bildin mi boynu bağrı altından kalasıca herif?.. Çoluğumun çocuğumun tek güvencesi. Çoluğu çocuğu da gördüğün mü var ki ya? Baksana şunlara, ser sefil ettin hepimizi. Kimimiz iplik tozu yutmaktan muma döndük, kimimiz potin boyayacam diye kışta kıyamette, öyle bir dert gelecek ki başımıza, Allah korusun. Bu muydu taşı toprağı altın şeher bre herif? Gözüne dizine dursun inşallah. Bir baltaya sap olama da sen, gel koynumdaki son reşadıma göz dik ha? Gözün kesmiyordu da ,ne taktın ardına bizleri? Suyu mu çıktıydı köyün? Adam olmazsın sen herif, bilmem mi ben? Zora mora gelemezsin. Makina filan öğrenemezsin. Derdin günün avanta da. Sana mı kalmış sandın şeher yerin avantasını be? Elimizdeki avucumuzdakini de yiyecek soyka, gerisini Elif düşünsün. Vay anam vay. Vay benim kadersiz anam. Beni, bu boynu devrilesice herif ziyan zebil etsin diye mi doğurdun anaaaam?»

Elif avrat, kapının önüne çökmüş, hüngür hüngür ağlamıştı.

Ağlasın fukara bakalım, belki biraz açılır.

Ne ki, Hasan çocuk da, anasının ağlamasına bakmış, dudaklarını sarkıtıvermişti. Hani ağladı ağlayacak.

«Ne oturursunuz daha lan deyyusun dölleri? Gece yarısı oldu nerdeyse, varıp yatağa zıbarsanıza Yallah!..»

Sanki her şeyin suçlusu kendisi. Anaaa diye ağlamaya başlar başlamaz Hasan çocuk, birden fırlamış, yüzünün ortasına indirivermişti şamarı kaşla göz arasında. «Elin kırılsın e mi lan Hanefi sıpası! El kadar sübyandan ne istedin akşam akşam.» Arabadan karısına bağırmıştı.

«Sus lan fallik!.. Sülalesine sıçtığım, zırlama! Kalk ta eniklerini sustur bakayım. Öf be!..»

Daha çok hırslanmıştı karısının geceki ağlamasını hatırlayınca. Genzini temizliyerekten doldurdu ağzını, çamurun içine tükürdü.

— Kör şeytan kör gözüne lanet, dedi, akşam akşam da nerden çattık bu belaya be? Ne günah işledik? Yarabbiii, dedi kalın kalın, Hasan çocuğun yüzü suyu hörmetine kurtarıver şu boktan beni. Bir kurtar, bir horoz sana. Hemi de bir Denizli horozu ki, öttü müydü yedi düvele sesini dinletir cinsten. Duydun mu? Kurtarıver şimdi beni şu boktan, hemen yarın sabah Eyüp Sultan efendimizin ayaklarının dibinde kesmezsem, bana da Hanefi demesinler. Sakalının teline kurban olduğum, hadi, bir gayret ver bana. Şöyle bir hızır aleyhiselam kuvveti ver bana ki, dehleyim çıkayım şurdan, çoluğumun çocuğumun yanına varayım.

Bildiği duaları mırıldana mırıldana arabanın

kollarına var gücüyle bir daha asıldı ,geri geri çekmeğe çalıştı. Mümkünü yok, yerinden bile kıpırdamıyor. Sanki çamura yapışmış, donmuş. Bir daha zorladı. Daha bir hırslandı, gene salladı arabayı. Rasgele ileri itmeğe çalıştı, geri çekmeğe çalıştı. Vazgeçti, dikeldi. Dişlerini iyice kenetledi birbirine, gözlerini burnunun dikine karanlıklara dikti. Boyun kaslarını şişirmiş, germiş, kemik gibi etmişti. Gayri umutsuz, rasgele bakarken karanlıklara, birden bir adam görür gibi oldu. Gözlerini kırpıştırdı bir kaç kez üst üste.

«Ne o? Hele hele... Biri mi geliyor bu yana?»

Umulmadık bir raslantının adamın üstüne birden çullanan kısa ömürlü şaşkınlığıyla arabanın kollarını o an bırakıvermişti. İki yana kurşun gibi sarkıyordu elleri, «Hele hele... Kurtulduk mu ne?» Bayağı umutlanmıştı, yeğniyivermişti içi. «Tanrı, hızır aleyhiselamı mı gönderiyor ne?»

— Heeey!.. Hemşeriiiim!..

Az ötede, karanlıklardan daha kara bir adam karaltısı var gibiydi. Sanki, çimenlerin üzerinden seyirterek geliyordu bu yana doğru.

— Hemşerim hemşerim!.. Hele bak hele bu yana biraz!.. Hey kurban, bak hele. Sana seslerim bre!.

Gök şimşeklendikçe, bir görünüp bir yitiyordu sanki karaltı. Bir bayırdan aşağı hızlı hızlı iniyormuş gibi oluyordu, bir yokuşun başında durmuş da bu yana bakarmış gibi oluyordu. At üstündeymiş gibi oluyordu bazan da.

— Hele bak hele biraz bu yana bre hemşerim. Hele var da yanıma, az yardım et, n'olur? Gadasını aldığım, yardım et de, elbirliğiyle kurtaralım şu

soykayı çamur zıkkımından, hadi. Ölmüşleriyin hayrına.

Yürümüş gitmiş miydi? Yoksa, adam madam değil de, hayal mı `görmüştü yorgunluktan. «Duymadı mı ne? Yoksa?...»

— Heeey, hemşerim!.. Lan, cin misin yoksa iflahsız? Gözü çıkasıca, yoksa cin misin, nedir lan?

«Bir ulu mulu mu yatar ki yoksa burada? Bir ulunun mezarına mı çattık yoksa lan? Tövbe.» Birden içini dolduran korku, ürpertivermişti bütün vücudunu. Yılgındı. İyice yorulmuştu bir an için umutlanıp, umudunu yeniden yitirmekten. Çamurun içine çöktü.

— Lan gözü çıkasıca herif, dedi duyulur duyulmaz bir sesle. Elin mi kırılırdı lan biraz yardım etseydin? Lan gâvurun dölü... Lan çiğ süt emmiş... Lan it eniği... Lan anasını Urum gâvurunun belleğiği... Geber inşallah.

Görmez görmez batıya taraf bakmağa başladı. «Ne adamı bre sen de? Demek gözün belerdi Hanefiii... Açlıktan, yorgunluktan gözün belerdi de, hayal görür oldun demek bre Hanefiii... Hayaldı bu hayal. Bir ermişin ruhuydu ya da. Bir ermişin ruhu mu dedin lan? Ne? Bismillahirahmanirahim. Tövbe.» Şimşeklenip duruyordu gene ufuk. Sanki, yağmur pusuya yatmış da, yeniden saldırmadan önce palasını başının üstünde döndürür dururdu. Döndürürken de, uçuk mavi çelikten palası arada bir yalp yalp ışıldardı. Göğün şimşeklenmesine daldı gitti. Bir yandan da bilinçsizcesine kendi kendini yüreklendirmeğe çalışıyordu. «Adam mı belledin allahın bir karaltısını yoksa lan Hanefi? Hay aklına

turp sıkayım, e mi? Seni de adamdan sayıp, kütüğe geçiren dümdüğün sülalesini... Tüh...»

Aradan ne kadar geçmişti? İyot kokulu sert bir rüzgâr, kuzeyden güneye ortalığı tırmalayıverdi. Yüzüne değer değmez rüzgâr ürperdi, şöyle bir yekindi. Telâşla uzattı sol elini, arabanın kolunu sıkı sıkı kavradı. İçi, bir hoş oluvermişti arabasına bakarken. Yüreği daralmıştı sanki. Gök şimşeklendikçe, çelik mavisinde iğne iğne ışıyıveriyordu arabanın eski bir bisikletten sökülüp takılmış tekerleklerinin cantları, Tekerleklerin bir karış gömülü olduğu çamur, mor menekşeden petrol yeşiline harelenive-riyordu. Kuzeyden güneye rüzgâr üfürüp geçtikçe, toprak kokuyordu hava. Yeni sürülmüş toprak kokuyordu. Göğe baktı. İyice telaşlandı. Gök alabildiğine kararmıştı. Şimşekler daha yakından çakıyordu.

— Abooo, diye bir çığlık attı, rahmet geldim geliyorum nerdeyse!

Korktu. Yağmur gelmeden kurtulmalıydı bu çamurdan. Arabanın kollarına asıldı, bütün gücünü toplayıp, yekindi kalktı. Şaşkın şaşkın göğe dikti gözlerini. Napacağını bilemiyordu. Napacağını bilemediğini düşündükçe, daha çok korkuyor, hörfleniyordu. Hem terliyordu sıkıntıdan, hem bir ısırgan otu gibi dalıyordu sırtını teri soğumuş amerikan bezinden iç gömleği. Kalın kara kaşlarının üzerine kaymış yün külâhını elinin tersiyle geriye doğru itti. Kısa kesilmiş saçlarının diplerindeki terleri, koluna siliverdi aceleyle. Yalvarmağa başladı sesli sesli.

— Bre Allah kardaşım, bre kara gözlü yiğit

kardaşım, kurban olsun Hanefi densizi sana, e mi? Hey koca göklerin allahı, dünyanın her bir derdini bir tamam ettin de, başkacana işin gücün kalmadı mı bre? Kalmadı da,akşam akşam Hanefi densiz kulunla mı eğlenirsin? Hıı? Hızır dediydik, cini uğursuzu mu gönderdin ne? Olmadı, öyle mi, şimdi de yağmur göndereceksin ha? Ne kötülüğümüzü gördün, tavuğuna kış mı dedik be? Gönder lan!. Gönder bre!.. Hemi de öyle bir yağmur gönder ki, öyle bir rahmet ver ki, nemiz var nemiz yok, silsin süpürsün, e mi? Gönder, gözümüzün yaşına falan bakmasın da, arabamızı bile önüne katsın sürüklesin Haliç denizine, emi? Göndermeyenin de hem lan...

Ürküverdi yiğitlenmesinden. Korktu. «Tövbe tövbe yarabbi» dedi içinden. Arabanın kollarına yapıştı telaşla. Sanki arabasını elinden kapıp kaçıracaklardı. «Lan götü boklu Hanefi, Allahla sidik yarıştırılır mı lan? Ya şimdi, ortalık sel seli götürür de, arabayı sürükler denize atarsa yağmur? Hay aklının çambardağına...» Elinden kapıp kaçırmak için çevresinde fırsat kollarlarmış gibi, can havliyle üzerine uzandı arabanın, tablasının iki yanından sıkı sıkı kucakladı. Başladı dövünmeye.

«Arabaaam, arabam... Tekerinin de ışıltısına kurban olduğummmm... Gözünün çiçeğini sevdiğim arabam, benim günahsızım... Arabalandık gayri dedik de, umutlandıydık az biraz göya ha? Vay benim arabam. Gıcır gıcır da boyalı arabam. Velesbitten de tekerlekli arabam. Gördün mü kurban, ne hallara kodum seni? Götü boklu Hanefi de, daha ilk akşamdan ne hallara kodu seni? Lan Annaşalı Hanefi, lan

Hanefi sıpası, lan göğ gözlü uğursuz, arabalanmak kim, sen kim lan? Kendi kontuna iş tutmak ha? Demek, arabalanıp da, kendi kontuna iş tutup kurtulacaktın ha? Esnaf olup kurtulacaktın demek? Vay vay vay... Vay akılsız vay... Vay hırpo vay... Kim yitirmiş lan kurtuluşu? Hah işte, böyle damdazlak kaldın mı ortalıkta? Oh olsun. Yazan, yazını böyle yazmış bir kerre oğlum, bildin miii..»

Birden gündüz gibi oluverdi her yan. Oldukça yakından çakmıştı bu kez şimşek. Ardından da yıkılırcasına gümbürdemişti gök. Göğün gürlemesiyle birlikte bir korkudur, yel gibi dolanıvermişti içinde. Ürpermişti belli belirsiz. Başını az biraz kaldırmıştı tablanın üzerinden, gözlerini iri iri açaraktan göğe dikmişti. Kaşları alabildiğine çatılmış, çıkık elmacık kemiklerinin üstündeki etsiz yanakları ince ince seyriyordu hırstan. «Hava patladı patlayacak vallahi.» Ağır ağır doğruldu. İçindeki öfke habire kabarıyordu. Kesik kesikti soluğu. Göğsü inip inip kalkıyordu. Tanrı, ufukta sanki etli kemikli belirivermişti elinde asasıyla. Kollarını iki yana havaya kaldırdı. Sağ elinde, ağzına mermi sürülmüş bir mavzer tutuyor gibiydi tıpkı. Parmakları kenetlenmişti.

— Bak, dedi dişlerinin arasından hınçla. Ufukta görür gibi olduğu Tanrıyla konuşuyordu. Alırsan arabayı elimden, iki kulunu ossuturmayanın avradını... Habarın olsun!..

Şöyle bir serpeledi geçti yağmur. Arabanın içine bir kaç damla düştü düşmedi.

— Cilve yapar allahsız be, dedi Gülüverdi. Bizimlen eğlenir bre akşam akşam. Gururlanmıştı.

Şu an evinde olsa, n'olur? Çoluklarının çocuklarının arasında. Mutluluk denilen şey ne ki? Çınarın, söğüdün, akça kavağın, cevizin gölgesine uzanı vermek hiç bir şey düşünmeden. Bir kurtulsa şu çamurdan, hiç bir şey olmamış gibi, varsa gitse evine... 1971 yılı baharıydı. Havaların artık ısınmak üzere olduğu bir sıraydı. Nasıl oldu, hava birden bozdu, kışa döndü. Mutluluk, çamurdan kurtulmakta mıydı acaba?

Oturuverdi çamurun içine. Karayel çıkmıştı. Kuzeyden bu yana hafif hafif, buz gibi üfürüyordu. Şayak pantolonu, çamura iyice bulanmış, vıcık vıcık suya kesmişti. Farkına varır varmaz, dehşetli üşümeğe başladı. Zangır zangır titriyordu. Zemheride, ayazda kalmış gibi. Soluk alamıyacakmış gibi oluyordu, göğsü sıkışıyordu. Bilinçsizce kollarını kasmış, böğürlerine iyice yapıştırmıştı. Acaba şöyle bir yekinip, doğrulsa mı? Az yana kaykılarak, pantolonunun kıçını sıvazladı. Dokunur dokunmaz ürperivermişti. Daha çok üşüyordu hareket edince. Dişleri takır takır birbirine vuruyordu. Çarpılıyor gibiydi sanki. Azrail aleyhiselam sırtını sıvazlıyor gibiydi. Korka korka dizlerinin üzerine çömeldi. Büzüldü, tortop oldu, yumruk kadar kaldı.

Askere vardığı yıldı. Daha Eylül bitmiş bitmemişti ki, zorlu bir kış bastırmıştı Sürbahan'ı Mübalağasız. Teşrinisani demiş başlamıştı kar, Hıdırellez demiş durmuştu. Ne ki, kar dediğin, dağ adamı kısmına burcu burcudur. Piri paktır karın kışı. Çamur kış gibi mi? Beş yedi cephanelik nöbetinden dönmüştü. Cephanelik dediğin de dağ başında, say ki, bir cigara içimlik yerde, tepenin eteğinde. Hâkî

yün eldivenlerin içinde bile, parmakları nerdeyse donmuş donacak. Sıkı sıkı bağlamıştı ya, gene de postalın ağzından giri girivermiş karlar, çorabını morabını berbat etmişti. Tüfeğini yatağın üzerine attığı gibi, doğru sobanın başına koşmuştu. Tepeleme linyit doldurulmuş soba, kıpkızıl olmuştu, nar gibiydi. Kapağının önündeki küllerin üzerine dökülmüş mazot, uçuk mavi alevler çıkararak bir parlıyor, bir sönüyordu. Eldivenlerini telaşla, koltuklarının arasına sıkıştıraraktan çıkarmıştı ki, parmaklarının uçları keçeleşmiş. Avuçlarının içleriyle terden vıcık vıcık. Tedbirsiz uzatıvermişti ellerini sobanın üstüne. Oysa dağ adamı kısmı deneyli olur, bilirdi, böyle selamsız sabahsız dondan çıkmış elleri sıcağa tutmamak gerektiğini. Sonra bir sandalye çekmiş, oturmuştu. Uzatıvermiş ayaklarını, köselesi meşini kar suyundan şişmiş postallarını sobanın kıpkızıl saçına dayayıvermişti. Ayakkabıların yanlarından cazırdıyarak kabarcıklanan suları seyrederken, ısınmış, gevşemiş, içi geçmiş gitmişti. Dağdaydı. Toroslardaydı. Yaman olmuştu kış. Ne ki, dağlı kısmı, kış yaman geçsin ister dağda. Kar bastırdı mı dağları silme, ormancı derdi kalmaz. Karlı havada sıcak odasından çıkıp ortalıkta dolanmayı pek sevmez ormancılar, bu nedenle kaçak tomrukçuluğun mevsimi karlı havadır, iyi bilinir. Tipiyle birlikte dağların gayri fermansız olduğu iyi bilinir de, korkusuz vurulur dağlara. Katırların terkisine bağlanır koca koca tomruklar, bağıra çağıra indirilir Çakıt'ın kıyısına, bayramdaymış gibi, bir iyice zulalanır. Baharın da, karlar erirken beraber, işaretlenir, suya itilir.. Her bir şey daha sonbahardan an-

laşmalıdır Adana'nın salcılarıyla. Kurtepe'de, Çakıt'ın Seyhan'a karıştığı yerde kancalayıp toplamak onlara aittir. Bir de sessiz olur ki dağlar tipinin ardından. Fin fin öter. «Heyt be, gadanı alayım senin, e mi Toros?» Askere vardığı yılın kışıydı. Kar lapa lapa ki gene, pus çökmüştü dört bir yana. Kel Omar, Efe Gani, Köse Musa korkusuz varmışlar ormana, beğen beğendiğini, vur dibine. Bir yukardan aşağı verevine vur, birdikine vur aşağıdan, kopar yongayı. Koca koca zebellâ çamları bir devir ki... Nasıl olmuştu? Yeni devirdikleri bir çamın dallarını budıyorlardı. Yanıbaşlarına kadar sokulmuş da bir kurt sürüsü, farkına bile varmamışlar. Ne ki, dağlı kısmı canavarla boğuşmakta talimlidir. Sırt sırta verivermişlerdi dördü dört yandan... O gün bu gündür sol dizi sızlar. Isındı mı biraz, derinden derinden sızlar kâfir. Uzanmış sol dizini ovalıyordu uykuyla uyanıklık arası, farkında bile olmadan. Sandalyenin üzerinde yayılmış gitmiş. Gözkapakları kurşun gibi. Köyünde mi? Mestan'ın kahvesinde mi sobanın başında pinekler? Uyumuş da, düş mü görür yoksa? O ne, o? Bir hayal mı karşısındaki? Birden kavrayamamış, gözlerini kırpıştıraraktan seçmeye çalışmıştı karşısındakini. Bir farkına varmıştı ki, eyvah!.. Alaattin üsteğmen zebellâ gibi dikilir başında. Alaattin üsteğmen, komutan. Fırlamış kalkmış, esas duruşa geçmişti. «Ulan ne işin var bu saatte koğuşta? Ha? Söyle bakayım ulan, ne işin var bu saatte burada? Ulan kemiklerini kırarım senin, anladın mı? Herifteki keyfe bak be! Toplan!.!» «Üşümüştüm komutanım...» «Bak puşta, birde cevap veriyor. Şimdi gösteririm sana üşümeyi ulan

ayı oğlu ayı. Postaaa!. Soyacaktın koğuşu, di mi ulan? Posta, oğlum, şu Amerikan sopamı getir bakayım bana. Şu ikmal çadırı sopasını. Koş!.. Ulan orospu çocuğu, kırmazsam sopayı sırtında, bana da kıdemli üsteğmen Alaattin demesinler.»

Dağlık yerlerde, bir baharda, bir de güzün çamur olur. Baharda, karlar çözülünce, bir yandan pıtrak gibi donanır yamaçlar papatyalarla, lalelerle, gelinciklerle, bir yandan da kıpkızıl çamura bulanır ortalık. Ne ki, dağda, bahar çamuru, kar suyu çamurudur, kulağasma. Bir kayanın üzerine vardın da, ayaklarını patılattın mı, değdiği yerleri sulu kan rengine bulayaraktan fırlar gider. Kınalıdır dağ çamuru ve çam kokar, ardıç kokar, mazı kokar. Güz çamuru biraz daha yağlıdır. Kabaralı potin gibi olur altı, dağ çamuruna bulanmış ayakkabının. Dağ çamuru gibi var mı? Dağ çamuru şehir çamuru gibi mi? Şehir çamuru kalleş, kubur kokulu, lağım kokulu, üşütmesi bile bir başka.

— Lan şehir çamuruuuu!.. Lan gadasını aldığım çamuuur!.. Bırak da bizi, bir an önce evimize gidek kardaşım. Rahmet gelmeden gidiverek.

Sözünü bitirir bitirmez, hapşırıverdi üst üste iki kez. «Çok yaşa» dedi kendikendine. Elleriyle kürek kemiklerini tutarak, sıkı sıkı sardı göğsünü. Şöyle bir gerindi. Derin bir soluk aldı, göğsünü şişirdi. «Eyi mi, şimdi bir de şifayı kaptık mı? Vay anam vay.» Gene iki büklüm oldu. Avuçlarının içine hohladı, sonra ellerini birbirine sürttü. Büzüldü. Dalıp gitmek, başka şeyler düşünmek, üşümesini önlüyordu sanki.

— Bre Alaattin komutaaan... dedi, bir an önce eski günlere dalıp gitmek özlemiyle.

Hani kar dururdu bazan ya, daha da beter, hava bir ayaza dönerdi ki.. Taburun toprak avlusu, belle ki beton dökülmüş, cıncık kesilirdi. Nöbetçi çavuşları, sabah erkenden kaldırırdı milleti, Alaattin komutanın bölük odasının önüne, koğuşlara giden yollara, yemekhane barakasıyla toplantı alanı arasına linyit külü serptirirdi. Güneş de olurdu böyle günlerde ya, kulağasma, sanki dünyaya küsmüş gitmiş ve de harı geçmiş, küllenmiş bir köz, ısıtmaz da az biraz ısıtır şöyle. Sıkı talim olurdu ayazlı günlerde. Sabah yoklamasından sonra, erat, tepenin eteğine götürülür, «sağa çark, sola çark» koşturulur babam koşturulurdu. Adamın açıkta kalan yerlerini ayaz bir pişirirdi ki, talim dönüşü işocaklarına hani zor varılırdı. Ne ki, nöbetçi amiri Alaattin komutansa, yandın. Asker kısmı, nöbetçi amiri kimdir o gün iyi bilir. Nöbetçi amiri Alaattin komutansa, gayri işocaklarında da sere serpe ısınılamaz. Bir yandan Alaattin komutan, bir yandan ayaz... Ordan oraya kaçar durursun gözden ırak olmak için ya, hele bastığın yere iyi bakma bir. Artık tüfeğin kudağı mı olur, mekanizması mı olur, yoksa elin ayağın mı olur, cıncık kesilmiş buzun üzerinde dağılıverir oraya buraya. Bastığın yere iyi bakacaksın. Lakin, bu kez de Alaattin komutanla burun buruna gelivermek var. «Ulan tüfeği ne biçim tutuş o? Ha? Çift sürmeye mi gidiyordun ulan orospu çocuğu? Esas duruş! Şimdi alır sokarsam onu bir yerine... Tüfek namustur ulan... Nöbetçi çavuuuş!. Al bu iti, tık içeri, üç gün hapis. Dur ulan dur. Ha-

pis neymiş ki bu ayılara? Ancak sopanın dilinden anlar bu ayılar. Gel bakayım buraya. Çıkar harbisini tüfeğin. Domal! İyi domal ulan! Topla şimdi takımını taklavatını. Hah şöyle... Elindekinin ne olduğunu şimdi anlarsın...»

Gene hapşırıverdi sesli sesli. İçinden «Çok yaşa» dedi. Dehşetli üşüyordu. Adalelerini gere gere hafiften oynattı kollarını. Uzandı, arabanın kollarını yakaladı, şöyle bir yekindi, ama kalkamadı. Üstelik, hareket edince daha çok üşümüştü. Öte yandan, suyun içinde büzülüp oturmaktan bacakları da uyuşmağa başlamıştı, yavaş yavaş duyumsuzlaşıyordu. Zıbarıp gidecek miydi yoksa bu çamurda? Kurtulamıyacak mıydı? Artık ayağa kalkacak gücünün de kalmadığını anlayınca, birden paniğe kapılmıştı. Telâşla bir daha asıldı arabanın kollarına. Terden vıcık vıcık olmuş avuçlarının içinden kayıverdi arabanın kolları ve götünün üstüne düştü, oturdu çamura. Umutsuz, oluruna bıraktı her şeyi. Bacaklarının karıncalanması azalmıştı oturunca, sevindi. Gittikçe güçsüzleşmenin öfkesiyle ağladı ağlayacaktı nerdeyse. «Lan avrat,» dedi mırıldanarak, «meğer bir akıl küpüymüşsün ki..» Azrail Aleyhiselam, canını almak için karşısında dikilir dururmuş gibi. «Ölmek istemiyorum, ölmek istemiyorum!..» diye bağırdı sonra. Sesli sesli ağlamağa başladı, «Bre akılsız Hanefiii, avrat sözüne kulağasmazsın ha? Avrat sözü dinlemek erkekliğe yaraşmaz ha? Bre avraat, kurtar beni. Var da kurtar. Bir kurtulayım, bir daha ha? Bir daha sözünden çıkmak ha? Bir sağ salim varayım yanına, eline ayağına düşmezsem... Çiğne lan avrat, bastığın yer meğer Kâbe'ymiş de-

mezsem... Senden fetva almadan bundan böyle çatlamaya gidenin sinsilesine sıçayım, e mi Elif avrat!. Duymaz mısın bre?.. Lan kafasız Hanefiii... Lan eşşek kafalıı, avrat lafı dinlemek meşrebine sığmaz ha? Dinleme bakalım... Dinleme de, böyle çarpsın Allah da adamı. Çarpsın da, böyle çönt etsin...» Kendi kendine de olsa, konuşmak, öfkesini biraz yatıştırmış, ağlaması durmuştu. Ellerini dizlerinin üzerine kenetledi. biraz kıpırdayıp, çamura iyice yerleşti. Niçin sanki köyünü terketmiş de bu yaban ellere gelmişti? Çoluğunu çocuğunu niçin ser sefil etmişti sanki? Özlemle Çukurova'nın sıcağını düşünmeye başladı. Şimdi Çukurova'da olsa... İsterse cehennem gibi yansın Çukurova. Sıcak gibi var mı? Soğukta yaşamak zengin işi. Pişmandı. Başını şöyle biraz yukarı kaldırdı, pişmanlığını herkese duyurmak istermiş gibi var gücüyle bağırdı.

— Çukurova, Çukurova!.. Kurban olsun sana Hanefi aptalı, e mi?

«Çukurova gibi var mı? Kurban olayım Çukurova'nın sıcağına. Çukurova'nın dağı bile bir başka bre. Nerene yetmedi lan akılsız Hanefi Çukurova? Hadi diyelim köyde duramadın, orman köylülerini kollarsın diye Menderes'i astılar da askerler, ağaç kesmenin cezasını idam yaptılar, hayat kalmadı dağda, peki Çukurova köylükleri nerene yetmedi bre kafasız Hanefi?.. Tomrukçuluk öldüyse, başka iş mi kalmadıydı dağda?» Torosların eteğindeydi köyü. Poyrazı, karayeli kapalıydı. Arada bir yandan yandan vururdu ya, kulağasma. Poyrazın ardından melteme dönerdi hava. Hele yazın, poyraz bir iki gün esip de, melteme çevirdi miydi, bir sıcak çö-

kerdi ki... Hani o serin meltem bile, ateşe kesmiş dağa vurup dönerdi de, yakar kavururdu ortalığı. Belke ki çöl rüzgârı. Sıcaklar çöktü, mü, Adana'nın beyi, efendisi çoluğunu çocuğunu kaptığıyla kaçardı da Çukurova'dan, yayladır diyerekten köyün beriyanına konardı. İğtişaştaki gibi tıpkı. Temmuz sıcağı başladı mıydı, gayri göçleri yollar almaz. «Lan sıcaktan kaçılır mıymış bre? Lan dinsizler... Lan domuzlar...» O koca cevizleri, çınarları kökünden sökecekmiş gibi bir iki gün eser de poyraz, birden diniverirdi ki, allah allah. Dağ taş, tüter. Sular da bir kan gibi olur. Yazının böcüsü börtüsü serilir kalır bir gölgeliğe. Temmuz sıcağını bir cırlavuklar sever. Çam ağaçları silme cılvaluğa keser da ğın alafı vadinin üstüne pus gibi çöktü müydü. Hep bir ağızdan gayri, başlarlar ciyak ciyak bağırmağa. İşte dünya tekmil cırlavuk sesine kesti miydi, bil ki, zamanıdır gayri kar satmanın. Şehirlinin yüreği yandı mı, ne istersen iste bir topak kara, düşünme. Hemen kıl heybeleri vur atın terkisine, dağın yamacına sür. Koyaktaki karlığa var, üstündeki pürleri sıyırıver yalandan, baltayla parçala parçala doldur heybelere. Güneş değip de eritmesin diye heybelerin üstüne dal sererdi Hanefi. Her gün bir başka çeşit dal. Cumartesi günleri çam dalı keserdi. Pazarları ladin. Pazartesileri sedir dalı sererdi heybelerin üstüne. Salıları ardıç, çarşambaları mazı meşesi, perşembeleri ise palamut meşesinden keserdi. Cumaları kar satmazdı. Pazardır. Varır otururdu caminin sundurmasına, biraz müezzin efendinin vaızlarını dinlerdi, biraz yarenleşirdi onunla bununla. «Kar ha!.. Kar ha!..» «Karın güzel mi emmi?»

«Anan gibi oğul, anan gibi!..» «Çukurova'nın sıcağına kurban olayım. Sıcak gibi var mı bre?»

Bir Çukurova'nın sıcağı tütüyordu burnuna burcu burcu, bir dehşetli üşüdüğü günler geliyordu gözlerinin önüne. Soğuğu düşündü mü, Alaattin komutan dikiliveriyordu karşısına sanki. Sol eli burnunun önünde, parmaklarıyla gür bıyıklarını tarar durur. Koğuşa girmeye gelmez; nevresimler, çarşaflar düzgün konulmuş mu, battaniyeler iyi gerdirilmiş mi teftiş ediyordur. Yemekhaneye varırsın, bakarsın parmağının ucunu oraya buraya sürterekten toz arıyordur, ya da gedikliyi sorguya çekiyordur. Terzi sivil elbise falan diker mi, marangozhanede aynalı dolap filan yapılmasın sakın? Ola ki çarpmayasın gözüne; «O ne biçim selam vermek ulan? Kendini keranede mi sandın deyyus çocuğu? Yılışma öyle pişmiş kelle gibi.» Ya da, kaputa sarınmış sarmalanmışsın; «Kaput böyle mi giyilir ulan? İndir yakalarını. Kemiklerini kırarım vallahi bir daha görürsem, anlaşıldı mı?» Ayazda sabah yoklaması için toplanılmıştır, gelir adamın başına; «Çöz şunun yakasını» der bölük çavuşuna, soğuk moğuk dinlemez. «Kontrol et bakalım ,içine başka bir şey giymiş mi? Asker adam içine de beylik maldan başkasını giyemez, anlaşıldı mı ayı oğlu ayı?» «Ne? üşüyor muymuş? Asker adam üşür mü ulan? Sabah sabah tımar istiyor demek canın.»

Arife miydi, bayram mıydı, neydi? Akşamdan haber verip, bir sabah erkenden toplamışlardı gene böyle soğuk bir günde bütün eratı avluya. Millet daha geceden her şeyini bir iyice parlatmış, traş olmuş, ötesini berisini onarmış, hazırlanmıştı. Tören

urbaları giyilmişti, amerikan palaskalar kuşanılmıştı. Amerikan palaskaların yeni dağıtıldığı bir sıralardı. İçine ilk, Hanefi yazmıştı kocaman harflerle «ANNAŞALI HANEFİ» diye. Bütün alay tam tekmil dizilmiş alana, homurdanaraktan bekleşiyordu, «acep bugün ne var ki?» diyerekten. Bir «bayram izni varmış bütün erata» diyorlardı. Bir «başkomutan teftişe geliyormuş» diyorlardı. Bir «İsmet paşa haber salmış da Menderes'e eratımı gediklilerin elinde perişan ettirme dermiş, halımızı hatırımızı soracakmış kumandanlar» diyorlardı. Yok, «Menderes toplatmış bizi» diyorlardı. Diyorlardı oğlu diyorlardı. Niçindi ama? Ne ki, diğer günlere benzemez bir gündü. Komutanlar dolaşırlar da eratın arasından, gözlerinin içine bakıp bildik bildik gülerlerdi. Alaatin komutan bile bugün bir başka bahardı da, hal hatır sorar, hani konuşur adamla, gülerdi. Ama sonra anlaşılmıştı, niyeydi bunca törenler. Eli değnekli bir komutan gelmiş, bölük bölük «merhaba asker!» demişti hepsine. Ardından dehşetli bir nutuk atmıştı. Ne ki, büyük komutan ne der, birden kavrayamamıştı Hanefi. «Ne der, ne der?» diye sormuştu yanındakine usulca. «Duymaz mısın bre, savaş varmış gene bir yerlerde» Ürperi vermişti Hanefi. «Savaş mı varmış? Nerde?» «Bilmem.» «Demedi mi büyük komutan, nerdedir?» «Dedi ya, Kara mı dedi. Kore mi dedi, çıkaramadım.» «Kara olur muymuş bre, demek Kore. Kore nere ki acep?» «Bilmem.» «Düşman gâvuru muymuş bu Kore, hı?» «Moskof gâvuru dedi ya komutan, duymadın mı?» «Deme? Yani, bu Moskof gâvuru gene bir komonistlik mi yapar?» «Hey ya.» Öte ya-

nında duran Köşker Kemal'e dönmüş Hanefi, «duydun mu hemşerim, demişti. Moskof gâvuru bir komonistlik yaparmış gene. Kore köyüne saldırırmış.» Durmuş, ilk konuştuğu kişiye dönmüştü sonra. «Hemşerim bre, bu Kore köyü, bizim bir köy müymüş ki?» Dirseğiyle dürtmüştü Köşker Kemal, «Yok lan, uzakta bir memleket Kore. Dinle de duy.» Bir süre şaşkın şaşkın büyük komutana bakmıştı Hanefi. Kafasının içi allak bullak. Nasıl bir şeydi ki savaş? Oyun gibi geliyordu. Kavga etmek gibi geliyordu. «Pekiii, nolacağımış?» demişti Köşker Kemal'e. «Bizden de erat isterlermiş» «Bizi mi?» diye sormuştu Hanefi gözlerini açarak. «Yok yahu, kim isterse, onu. Gönüllü isterler.» Hanefi'nin gözleri ışıyıvermişti birden. Savaş dediğin de ne ki? Hayatında hiç mi kavga etmemiş? Sonra asker dediğin dövüşmeli. Canavarla boğuşmaktan zor mu ki? Gözlerinin içi ışıl ışıl, «Alaattin komutan da gider mi ki dersin?» demişti Kemal'e. «Bizim alaydan sadece erat isterlermiş.» «Yani, Alaattin komutan burda kalacak, öyle mi?» «Heye bre.» İçinde bir yerleri coşuvermişti Hanefi'nin. Bir sevinme bir sevinmişti. Dövüşmek neydi ki? Hasan dedesi, doksanüç harbinde dövüşmüştü. Babası dersen, Enver Paşa'nın yanında Sarıkamış harbine girmiş de dönmüştü. Büyük komutana dikmişti gözlerini. Büyük komutan bir de güzel gözükür ki gözlerine nur akar yüzünden. Kulak kesilmişti dediklerini kaçırmamak için. Gönüllüler öne çıksın der demez fırlasın da sıradan, geride kalıp, fırsatı kaçırmasın. Gönüllüler üç adım öne çıksınlar demiş, daha cümlesini tamamlamamıştı ki büyük komutan, Hanefi birden üç adım öne fırlayıvermişti.

«Yaaa, bir de Kore'de saplandıydık böyle bir çamura ki... breh breh breh... Üç adım çıktık öne fırladıydık ya, komutanlarımızın biri bırakır biri tapışlar sırtımızı. Bir buyurdular ikmal subayına, nemiz var nemiz yok yenilendi. Uzun kollu yün fanilalar. Amerikandan gelmiş donlar. Çifte çifte. Bir yün çoraplar verdiler ki ,makina dokuması, konçları adamın tâ diz kapağını bulur. Daha hiç giyilmemiş sırtlar verdiler. Belle ki Merinosun yünlü kumaşından. Adamın baldırını maldırını dalamaz cinsinden yani. Kopçalı çizme gibi ruzveltler verdiler ki, sanki gönden değil, kemikten allahıma. Ayağına geçirdin mi, önüne mönüne bakmadan dal içine çalının çırpının, korkma. Kütüklükler, mataralar, ekmek torbaları ,sırt çantaları, parkalar... Hepsi de, belle ki vapurdan yeni inmiş daha. Gıcır gıcır. Amerikan palaska verdiler misal, yahu üstümdeki daha yeniydi dediysem de, kulak bile asmadılar. Bizi bir süslediler, bir gelin ettiler ki, hani bes kuyruğumuzun kordelesi eksik. Aldılar sonra şeher şeher gezdirdiler. N'oluyoruz yahu, daha anlamadan, ardından da bindirdiler vapura, git babam git. Meğer ne de çok deniz varmış bre dünyada? Bilmem kaç gün sonraydı, kusa öğüre vardık Pusan dedikleri Kore memleketine Vardık ki, bir rahmet allah allah, suyu sanki helkelerle boşaltıyorlar gökten. Yağmurla boğuşurken farkına varmadıydık ya, akşam olup yağmur dinince, üstümüze bir gariplik çöktü ki... Sorma, Gâvurun memleketinde bizim için bildik tanıdık bir toprak kokusu var. Toprak bir kokar ki, tıpkı hısım kokusu bre. Anladım ki, toprak dünyanın her bir köşesinde aynı kokarmış. Dev-

lisi gündü. Sabahtan makinalara bindirdiler bizi, cepheye sürdüler derakap. Cephe gerisinde, de şöyle solukladık soluklamadık yallah sipere. Sanırım teşrinievvelin ortalarıydı. Güz iyiden iyiye çökmüş, göğün gözü sulanmış gitmiş. Yağar babam yağar. Bir durur bir yağar. Şarıl şarıl yağar. Meğer, cengin de iyi kızıştığı sıralarmış. Bir yana Amerikanlar yığmış topu tüfeği, öte yana da Ruslar. Biz Amerikandan yanayık. Yanımızda yöremizde altmış iki çeşit millet var. Kimse kimsenin dilinden anlamaz, dininden anlamaz. Ama her iki yandaki de, can havliyle ver babam ver, atar mermiyi. Biz de denizden içerilere doğru girmişik, saldırırız. Hani saldırırız da lafın gelişi ya... Göğüs göğüseyiz Çin'li gâvurunlan. Yerden gökten ateş yağar. Ne ki, biz kaptırmışık kendimizi bir kere dövüşe, Türk kısmı dövüşten döner mi, atadan mirastır bizde dövüşmek. Gayri bizim için ölmek var dönmek yok. Lâkin kendi yok allahı var, Çin'li gâvuru da iyi sıkıştırır bizi. Siperden burnunu çıkarmanın mümkünü yok. Siper dediğin de, diz boyu çamur. Göllenmiş. Siper savaşı dedikleri şey, önce çamurla boğuşmasını bilmek demekmiş meğer bre. Göğüs göğüse olsa... Şaşırmışık, her bir yanımız çamura bulanmış, vıcık vıcık. Üstümüz başımız berbat. Soğuk soğuk değdi miydi adamın bir yanına, tekmil dondurur. Pusan'dan bu ya na da karnımıza sıcak birşey girmemiş. Tabiî uyku muyku da hak getire, iki ataş arasında ne kestirebilmişsek. Hani lafın erkekcesi, düşmandan yılmadıydı da gözüm ,çamurdan yıldıydı. Hemi de öylesine yılmışım ki, kendi kendime söylenir dururum, komonist kurşunu mu olur, ne bok olursa, işte gel-

se de bulsa gayri. Lan akılsız Hanefi derim, gönüllüyüm dedin de eyi bok mu yedin sanki? Hı? Ah lan memleket ah. Alaattin komutaan, Alaattin komutan ,senin sopana kurban olsun bu kafasız Hanefi, e mi?

Dedim ya, düşman bir yaman ataş altına almış ki bizi ,eyi sıkıştırmakta. Topçusu, sabahın kö-ründen beri döver üstümüzü. Makinalıları takır takır çalışır. Gün ikindiye dönmüş, dur durak bildikleri yok deyyus çocuklarının. Döşeme mahallesinden hemşerim, Köşker Kemal derler, yanımdaydı. Fukara baktı baktı da, lan dedi ,hassiktirsin böyle dövüşmek, dövüşmek demek siperde pısmak mı yahu? Eyi bunalmış. Fırladı çıktı çamurun içinden, aklı sıra oraya buraya siperlene siperlene ataşın altından çıkacak. Ne ki, daha siperden çıkar çıkmaz, tomruk gibi biçti devirdi makinalı fukarayı. Ya... Bir de Şıhlı'lı hemşerim, bizim dağlı, Hasan Hüseyin vardı. Başka birlikten gelmiş, aynı mangaya düşmüşük. Onu da kan tutmuş demek. On adım gidemedi siperden öteye, başına bir havan mermisi kondu ki, gözün çıksın inşallah gâvur. Lâfın kısası, siper bir türlü, siperden çıkmak bir türlü. Ne zamandı, bir tevatürdür yayıldı, dediler Amerikan gâvuru, bize habar salmadan çekilmiş gitmiş. Düşman da gerimizden sarkmış, bizi kuşatmakta. Millet Amerikan gâvurunun anasına avradına söver ya, ne fayda .Boş yere mi demişler, ayıdan post, gâvurdan dost olmaz diye... Amanın derler, ölün de, komoniste esir düşmeyin, komonist, adamın derisini yüzermiş. Siperlerden fırladık, körlemesine ataş ede ede, kâh koşarak, kâh yatıp sürünerek geri geri çe-

kiliriz. Çamurdan kurtulmuşuk ya, bir sevinirim bir sevinirim. Gayri amacımız, tugay karargâhına bir an önce ulaşmak. Lâkin, baktık, Çin'li gâvuru ardımızdan da bitmiş. Süngüleri taktık, hah bre, şöyle yiğitcesine göğüs göğüse başladık vuruşmaya. Ne ki yedi canlı sanki deyyus çocukları. Ölümlerine saldırırlar. Kendi kendime, komonistlik n'apmış böyle bu adamlara ki yahu derim. Afsunlamış sanki. Bilmese adam, müslüman sanır. Kuşatmayı yardık çıktık ya, eyi de telefat verdik. Yarımızdan çoğu şehit Tövbe tövbe, şehit olmasına şehit ya onlar, ne yoluna, bilemem. Din yoluna desen, olamaz. Gâvura karşı gâvuru kollamaktayık. Memleketse, dünyanın öbür ucunda kaldı. Neyse... Karargâha bir de vardık, ne var ne yok yüklenmiş kamyonlara, taşınmakta. Komutanı momutanı kim dinlermiş gayri, atladım birinin ardına, çöktüm. Kurtuldum bre derim, demek memleketi tekrardan görmek de kısmetmiş derim, soluklarım. Lâkin, ne kadar gittik, bilemiyorum, bindiğim kamyon varıp bir çamurun içine saplanmaz mı? Vay anamı avradını senin çamur. İniler iniler, çamura daha çok saplanır. İndik çamurun içine. De lan!.. Yürü lan allahsız!.. Yürü lan gâvurun dölü!.. Yürümez. Tekerlekler üstümüzü başımızı çamur yapar durur boşa dönerken. Dizimize kadar gömüldük çamurun içine. Lan allahı yok çamur Bırak lan. Bırakmaz. Ardımızda da düşman...»

Dalmış gitmiş, unutmuştu nerede olduğunu. Kore'deki çamurla boğuşmasını keyifli keyifli düşünüyordu ki, tam tepesinde bir şimşek çaktı. Gündüz gibi etti ortalığı. Ortalık ışıyıp sönünce korkuverdi. Birden ellerini çamurun içine sokup, fırladı kalktı.

— Lan allahsız çamur dedi, ben senin ferişteleri tepmiş çıkmışım be!

Kore'deki çamurdan da kurtulmuş olduğunu düşününce bayağı umutlanmıştı yeniden. Hırsla arabanın kollarına yapıştı, vargücüyle ileri doğru itti. Ama mümkünü yok, araba yerinden oynamıyor. Sarstı, salladı, geri geri çekmeğe çalıştı. Yürümüyor. İyice yorulmuştu. Kulakları uğulduyordu, beyninin içinde binlerce kuş ötüyordu sanki, böcekler vızıldıyordu. Gözleri kararı kararıveriyordu, bir şeyler uçuşuyordu. Gene dayandı kaldı arabaya. Bir süre hareketsiz durunca dehşetli üşümeye başladı. Bir şeyler yapmalıydı. Ama ne?

— Vuuuuv, dedi, dondum bre, dondum. Lan Annaşalı, dedi, postu bu pis şeher çamuruna mı bırakacağız dersin, nedir? Lan İstanbul çamuruuu gözünü allah doyursun inşallah, e mi? Dedemi yuttun, babamı yuttun, doymadın mı lan? Gördün mü Hasan dedeee?.. Mergup babam gördün müüüü?.. Az geliksiniz de bre, bir kurban daha ister bu İstanbul çamuruuu?

Kurtuluş umudunu yeniden yitirmiş, artık rasgele bakıyordu ilerilere doğru. N'olacaksa bir an önce olsa bari... Bakıyordu ki, bir an, gene birilerini görür gibi oldu. Son bir umutla heyecanlandı. Dikeldi.

— Hey hemşerim!.. diye bağırdı.

Bağırırken de, farkında bile olmadan ellerindeki çamurları silkeledi. Ellerini silkelerken dengesi bozuldu, tam düşüyordu, atıldı, arabanın kollarına yapıştı telaşla ve sol ayağını çekti çıkardı çamurdan, bir karış öteye bastı. Ne ki, pabucu çamurda kalmış, nakışlı yün çoraplarıyla basmıştı çamura.

— Hey hemşerim, diye bağıraraktan gene yukarı doğru baktı.

Kimseler yoktu, karaltı maraltı yoktu. «Hayal mı gördüm gene, ne?» Sapıtıyor muydu yoksa?

Yağmur, iri iri yapmağa başlamıştı. Arabanın tablasına pat pat düşüyordu. Ellerindeki çamurlar arabanın orasına burasına bulaşmış, berbat etmişti. Arada bir şimşek çaktıkça, gıcır gıcır boyalı arabanın üzerindeki çamurlar ışıyıveriyordu hâkî hâkî. Gözlerini kırıpmaksızın arabaya dikmiş, bakar dururken, birden sevindi. İri iri yağmur damlaları değdikçe, arabanın orasına burasına bulaşmış çamur topakları, yavaş yavaş çözülüyor, incecikten akıveriyordu. «Acaba yağmur çok yağarsa, gevşer mi ki çamurlar? Çamur bir iyice sulanınca arabayı bırakır mı? Yoksa, tanrı, hızır aleyhisselamı yağmur kılığında mı gönderdi?» Yeniden umutlandı. Sevindi. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağsın istiyordu şimdi. Ellerini pantolonunun kıçına sildi, temizledi biraz. Hani, hazırlanmağa başlamıştı. Sanki biraz sonra kurtulacakmış gibi, hazırlanıyordu. Birden farkına vardı sol ayağının yalın olduğunun.

— Vay ağzına sıçtığımın çamuru, dedi sinirli sinirli. Birazdan gösteririm sana, hele bekle.

Bir eliyle arabaya tutundu, ötekini çamura rasgele daldırarak ayakkabısını aramağa başladı. Bir yandan da habire konuşuyordu kendi kendine.

— Lan ayakkabı... Hadi tosunum, nerdesin? Sesleyiver bre... Kör şeytan kör gözüne lanet... Tövbe tövbe... Lan akşam akşam... Nerdesin lan? Şimdi bir de sen tüy dikme, nerdesin allahsız? Hadi gayri. Sesleyiver. Gözünün çiçeğini sevdiğim...

Hanefi emmisinin bir tanesi... Hadi, üzme gayri Hanefi emmini. Hanefi emmim kurban olsun sana inşallah. Seninle daha beraber çook yol gideceğiz tâ... Meşinini sevdiğimin ayakkabısı... Benim kadife meşinlim... İnatlanma... Hadi çık da, emmin yazıda yabanda yalın kalmasın, e mi? Hadi gönürü sevdiğim, hadi gayri, eylenmeği bırak...

Bir türlü bulamıyordu ayakkabıyı. Bulamadıkça da daha çok sinirleniyordu. İki büklüm çamuru karıştırmaktan iyice yorulmuştu. Elini beline dayayaraktan, biraz doğruldu. Göğe kaldırdı başını.

— Akıl diyor ki, dedi, ko git... Ko git de yalnız kalsın yazıda yabanda, buysun ölsün deyyusun ayakkabısı. Lan bırakırım ha, dedi bağırarak. Kafamın tasını attırma bak, Allahıma bırakır giderim!..

Yağmur iyice hızlanmıştı. Sabahki gibi gene, incecikten siyim siyim yağıyordu. Bir an için kendi kendini aldatmıştı ya, yağmurun bir kurtuluş olabileceğine inanamıyordu. Arabası çakılmış kalmıştı çamura, ayakkabısının bir tekini de yitirmişti üstelik. Şimdi de yağmur başlamıştı. Dehşetli üşüyordu. Yağmur, ensesinden içeri sızı sızıveriyor, donduruyordu. Umutsuzdu. Yorgundu. Birden başı döndü, kapaklanıverdi arabanın üzerine. İç çeke çeke ağlamağa başladı. Hem ağlıyor, hem de kendi kendine kahrederekten pısır pısır konuşuyordu.

— Bre akılsız Hanefiii, şimdi eve bir de yalın varırsan, ne demez avrat sana? Bre akılsız, bre akıl fukarasıı, demez mi, der. Ah eşşek kafalı ah. Avrat sözü dinleme de, çoluğunun çocuğunun son güvencesini götür kurda kuşa yem et ha... Oh olsun sana

lan.. Ha .. gayri, var avradın yanına da, de bakalım, nasılmış kurtuluş. De bir bir, ki avrat da seni bir alkışlasın bir alkışlasın... Lan eşşek kafalı, lan aptal... Tövbe mi? Tövbe ki, ne tövbe... Tövbe kaç para eder ki? İş işten geçti gayri oğlum. Kurtuluş murtuluş yok sana. Burada zıbarıp gidersin, leşin kokar da, kimsenin habarı bile olmaz, bildin mi? Vay anam vay, beni bunun için mi doğurduydun ki bre... Hay ağzının ortasına sıçayım e mi, böyle yaşamanın? Hay ağzına sıçtığıım. Hay babasının ağzına sıçtığımın çamuruuu... Lan senin Allahını kitabını ikiyim...

Birden pişman olmuş, tövbe çıkarıyordu ki, tâ yanıbaşından bir ses;

— Orda durmuş, öyle kendi kendinle ne konuşuyorsun be? dedi. Evine niçin gitmiyorsun?

«O da kim?» Tâ yanıbaşına kadar biri gelmiş de, nasıl farkına varmamış? «Evime mi niçin gitmiyormuşum? Duydun lan Hanefi, yoksa bu da hayal mayal mı?» Yitip gitmesinden korkarak, göz ucuyla baktı bir. Yanıbaşında biri duruyordu. Sevindi. «Duydun mu kız Eliiif, dedi içinden, Allah hızır aleyhisselamı gönderdi herifine. Duydun mu kıız?»

— Allah gönderdi seni bana, dedi dikelerek. Tövbe yarabbi, tövbe, dedi usulca ve ardından dua okumağa başladı. «Eşşediennailahiillalllahveeşşe.»

— Ne dedin ne dedin hele? dedi ses. Beni Allah mı göndermiş sana? Hadi canım sen de ordan.

Tam karşısına geçmiş, çömelmiş oturmuştu çayırların üzerine. Arada bir şimşek çaktıkça, gözlüklerinin camları ışıl ışıl parlıyordu. Düzgünce katlanmış, sarılmış şemsiyesini bir baston gibi bacakları

nın arasından yere dayamış, iki eliyle abanmıştı tutamağına. Hasta gibiydi. Sarhoş gibiydi ya da.

— Niye karanlık her yer bugün böyle? Işıkları niçin söndürmüşler acaba, biliyor musunuz?

Bir an kuşkulanmıştı Hanefi. Acaba? «Hızır mı zır değil mi yoksa?» Camları ıslandığı için olacak, demek karşısındakini iyi göremiyordu ki, iki de bir yanlarından tutup gözlüğünü düzeltiyordu adam. Fötr şapkasının yanları, yağmurdan iyice aşağı sarkmıştı. «Hızır mızır değil, de sarhoşun biri mi yoksa?»

— Bre efendi, halımı görmez misin sanki? Ben mi söndürdüm ki, bana sorarsın ışıkları? Görmez misin, yalvarır dururum Allaha akşamdan beri, yalvarırım ki, bir hızır göndersin de, beni şu çamur zıkkımdan kurtarsın.

Kuşkuyla süzüyordu adamı. «Hızırlar, ben hızırım der mi acep?»

— Bizim gençliğimizde kendi kendine konuşana deli derlerdi. Fakat, amma da garip olmuş dünya son günlerde ha... Sokağa çıkıyorum, bakıyorum herkes kendi kendine konuşup duruyor. Milletin dudakları kıpır kıpır. Kimsenin kimseye güveni kalmamış demek, en yakın bildiğine bile derdini açamıyor da, kendi kendine söylenip duruyor.

— Benimkisi çaresizlikten bre efendi baba. Bilirdim bilmesine ya, kör şeytan gözümü bağlayıverdi işte. Bağlayıverdi de, tam sapaktan sapmam gerekirken, sapamadım, varıp şu çamur belâsının içine daldım. Ondan konuşurum kendi kendimlen işte. Kendi kendimi lânetler dururum. Allaha yalvarırım bir yandan da bir hızır göndersin diye. Araba

almıştım bugün efendi baba. Ya... Aha şu arabayı gördün mü? Gayri seyyar satıcılık yapacaktım da, kendi kontuma bir iş tutacaktım. Hani yetti artık elkapısıı...

— Nasıl denir bilmem ki ,öylesine karmaşıklaştı ki dünya yüzyılımızda, artık insanın, çevresindeki her olgunun bilincine varması, varabilmesi, öyle kolay kolay mümkün olamıyor bence. Dolayısıyla da, ister istemez bilinçaltına itiliyor bir dolu şey. Yani ilk çağlardaki insanla, bugünün insanı arasında, bilinçaltı doluluğu bakımından öylesine büyük bir fark var ki. Bugünün insanı, kontrol altına alamadığı, hatta bilemediği bilinçaltı dürtlülerinin bir çeşit esiri. Bana sorarsanız, günümüz insanının, hele hele bizlerin ,böyle olur olmaz yerde kendi kendine konuşması işte bu lüzumundan fazla bilinçaltı dolmasındandır. Yani insanlar, artık gündüzleri de, yürürken bile rüya görüyorlar. Bir çeşit rüya görüyorlar. Daha başka bir deyimle, günümüzdeki bir takım görünmez baskılar, yani uygarlığın beraberinde getirdiği sınırlamalar, ama hangi uygarlığın diyeceksin, tabii sermaye ve makina uygarlığının sınırlamaları, tutuklamaları, kontrolleri artık, insanlardaki halisinasyonların çoğalmasını zorunlu kılıyor.—Tam cümlesini bitirmişti ki, sesli sesli geğiriverdi, «afedersiniz» dedi, yutkundu, yeniden başladı konuşmağa.— Keratanın getirdiği pilaki ekşimişti. Dedim demesine ya, yemin billah etti bugün yapıldı diye. Demek o da, toplum adına benden intikam aldı.— Gülüverdi sesli sesli.— Bak, dokundu işte mideme. Eskiden böyle miydim ya? Sabahlara kadar içerdim, ne bulursam yerdim de, vız gelirdi, bana mısın bile de-

mezdi. O zamanlar dostlarımız da çoktu, şimdiki gibi mi, her akşam bir yere davetli olurduk. Bilmem, siz de hoşlanır mısınız? Ben rakı sofrası sohbetine bayılırım. Hani, sofranın öyle fazla ahım şahım olması da şart değil. Biraz beyaz peynir, biraz salata, mevsimiyse biraz lakerda, tamam. Yeter. Ama nicedir ağzımı süremiyorum içkiye falan. Doktorlar yasakladılar. Asabi tansiyonum yüksek. Sinirlerimin bozukluğundan gastritim var. Damar sertliği başlamış. Kalp de bir iki kere yokladı. Uygarlıktan mıdır, ihtiyarlıktan mıdır işte... Ama bugün dayanamadım iki kadeh içtim. İçtim ya, bak nasıl da kulaklarım uğulduyor, başım dönüyor, gözlerim kararıyor. Sanki niçin içtim bugün? Biliyor musun niçin içtim? Ne reden bilecekmişsin.

Birden susuverdi. Şemsiyenin tutamağını sıkı sıkı kavramış ellerinin üzerine yatırdı başını. Ardından esen karayelin, ensesini, bir mordiken çalısı dalıyormuş gibi arada bir soğuk soğuk tırmalayıvermesi, hoşuna gidiyor, derin derin soluk alıyordu. Hanefi, bir an beklemiş, ama çekip gitmesinden korktuğu için hemen konuşmağa başlamıştı. «Ya hızırsa... Derdini söylemedi diye çekip giderse ya...»

— Efendi baba, Allah seni bana gönderik ya, gayri korkmam, bildin mi? Var ihtiyar ol istersen, geldin ya bir kez Hanefi kulunun yanına. Yeter. Toros köylüklerindenim ben efendi baba, Çukurovalı sayılırım esasta. Bizim oraların adamı, sırrına eremedi mi bir şeyin, hemen Allahtan alır öcünü. Allahından kitabından başlar hemen. Hani sorarsan bana, ne ki, içinde kötülük yoktur Çukurova adamının. Yaaa efendi baba, ben de çok sövmüşümdür

sövmesine, amma bil ki, hiç kötülük yoktur içimde. Üstelik yemin sana, bundan böyle Allaha kitaba söv mek mi, tövbe. Seni bana gönderik ya Allah şu dar günümde, tövbe gayri. Hanefi akılsız kulum da ,yalnız kalmasın yazıda yabanda demiş de, seni göndermiş, senin gibi bir piri faniyi göndermiş ki, gayri kurban olayım ona, e mi? Tövbe bir daha... Hadi efendi baba, kurtar gayri şu aptal kulunu. Tabiî sende akıl tomarladır. Hanefi aptalı gibi mi, sendeki akıl, breh breh breh... Bildin mi, derdim nedir? Bilmez olurmuymuşsun. Ya işte efendi baba, benim Elif avrat çok dediydi akşam ya, ne ki bizde kancık sözü dinlemek erkek meşrebine sığmaz, ondan kulağasmadıydım. Eyi kötü bir işçiydim bir dökümhanede bre efendi baba, ama ne ki, şeytan dürttü bir kez, iş zor para az. Dedim kendi kendime, ben çalışa cam, başkası yiyecek, dürtüyüm öyle işin içine. Adam dediğinin kendi kontuna bir işi olmalı en iyisi. Vurdum çıktıydım işten. Hani araba alacaktım da, esnaf olacaktım, kurtulacaktım göya. Hökümet zam mı yaptı, ben de zam yapacaktım aklım sıra yani, kurtuluşu kolay yoldan aradıydım. Lâkin gördüğün gibi efendi baba, bu kafayla daha ilk akşamdan vardım, bir dehşetli bokun içine saplandım ki... Gayri kurtar kendini bu çamurdan kurtarabilirsen...

Hanefi daha sözünü bitirmemişti, «beni kurtarırsan, sen kurtarırsın, kurtar beni hadi» diyecekti, bu çamurdan nasıl kurtulunulur, bir yol göstersin isteyecekti ki, ihtiyar adam yavaş yavaş doğrulttu başını, dik dik Hanefiye taraf bakmağa başladı. Hanefi korktu ,şıp diye sustu. Kötü bir söz mü etmişti acaba? Yoksa, derdini zaten biliyordu da, kalkıp kur

taracak mıydı? Gözlerini adamın üzerine dikmiş, öyle bekliyordu. Gene sağ eliyle yanlarından tutup, gözlüğünü düzeltti adam. Kendisini sanki ilk kez görüyormuş gibi bakıyordu. Siyim siyim yağan yağmurun altında telâşsız, güvenli, umut verecekten bakıyordu Hanefiye. «Yoksa kalkıp kurtaracak mıydı?» İyice heyecanlanmıştı Hanefi. Acele acele yeniden konuşmağa başladı.

— Akşamdan beri gayri bir telâşlanmışlardı ki çoluk çocuk efendi baba, yağmur mağmur demeyip, mutlak kapının önüne çıkmış bekliyorlardır beni. Ya... Heç akıllarına mı gelir ki, babaları bir kurşun atımı ötede, çamura saplanıp kalık olsun. Hadi benim hızır babam... Hadi kurban olduğum, bir akıl ver bana... Bir akıl ver, nasıl kurtulurum bu çamurdan? Bu boktan nasıl çıkarım?

Umutla bekledi adamın konuşmasını.

— Afedersiniz, dedi adam tane tane, bu yoldan bizim eve gidilebilir mi? Burası neresi? —Sonra birden hatırlamış gibi—, tamam tamam —dedi—, sen şu kendi kendine konuşan adamsın, değil mi? Niçin kendi kendine konuşuyordun yahu, söylemedin. — Bir an sustu gene ,derin derin soludu— Gerçekten, artık içkiye dayanamıyordu demek,— dedi—. İhtiyarladım. Bak, sinirlerimi gevşetiverdi, perişan etti içki. Hani nerdeyse ağlayacağım şurada. Oysa, insanoğlunun acze düşüp ağlaması, bence alçalmasıdır. Ağlamayacaksın yani. Ne olursa olsun, ağlamayacaksın insan olduğunun bilincindeyken. Ben ağlıyor muyum? İnsan niçin ağlar öyleyse? Ağlamak, bence bir bilinç zayıflığıdır, ucuz bir duygu gösterisidir. Aciz adamlar, daha doğrusu, adamlığın gereklerini

yerine getiremeyen, hatta gereklerin neler olduğunu bilmeyen kişiler, hemen ağlarlar zora geldiler mi. Oysa, insan için çözülmiyecek bir soru var mıdır yer yüzünde? Yoktur. Unutma, her sorunun cevabı da birlikte oluşur. Yani, insanoğlunun çözemiyeceği bir soru yaratılmamıştır yeryüzünde, çünkü insanoğlu her soruyu çözebilecek güçtedir.

— Hızır baba, hızır baba, daha açık konuş bre Kurban olduğum, Hanefi aptalına nerde o akıl ki, bilmez gibi sende. Hadi diyelim gücün kuvvatın yetmez, bari bir akıl ver, bu çamurdan nasıl kurtulurum? Aklın da yok değil ya?..

— Ne demiş Yunus? Bir ben var benden içeri demiş. Ne demek bu? Yaa, işte düğüm burada. Yani insanoğlunun gücünün bilincine varması demek. Yalnız, insanoğlunun kendi bilincine varması da öyle kolay kolay mümkün değil ha. Adamın kendi kendisiyle dövüşmesi gerekli. Yani adam dediğin, bir adam olabilmek için kendi içindeki beni buluncaya kadar kendi kendisiyle dövüşecek. Kendi içinde bir devrim yapacak.

— Dövüşmek mi dersin hızır baba? Bre hızır baba, kendimi bildim bileli dövüşürüm bre... Hemi de yalnız ben mi ki? Dedem rahmatlık, doksanüç harbinde dövüşmüş. Babam rahmatlık Enver paşanın yanında enverî askeri olmuş da, Sarıkamışta dövüşmüş. Daha sonra İsmet Paşanın yanında dövüşmüş Yunana karşı. En son ben dövüştüm. Kore'de komonist gâvurunlan dövüştüm bre Hızır baba. Yetmedi mi bre?..

Başını oynattıkça bir yanı ışıldayıveren gözlüğünü gene sağ eliyle düzelterek uzun uzun baktı Ha-

nefiye. Gök şimşeklendikçe apak gözüken pos bıyıkları, çenesini tekmil gölgelendiriyordu. Yüzünün derileri kat kat sarkmıştı. Gülümsüyor gibiydi Hanefiye bakarken. Umut veriyor gibiydi. «Hızır, bu hızır. Mutlak hızır. Bıyıklarına baksana, apak olmuş hızır bıyığı. Allah gönderdi bunu bilmem mi, hızır aleyhiselâm bu. Hilâfsız hızır. Hızır olmasa, üşümez mi bre bu yağmurun altında? Elinde şemsiyesi varıp durur da, bana mısın demez yağmura, açmaz görmez misin? Lâkin akılsız Hanefi, nerde o kafa ki sende, dediklerine akıl erdirebilesin. Bir anlasan tılsımını, heç kuşkun olmasın, dehler çıkarsın ya, iş tılsımı anlamakta. Hele hele biraz daha yalvar bakalım.» Ağlamayı düşündü bir ara Hanefi, ama «ağlamayacaksın» demişti hızır. Nasıl yalvarsa ki? Köyünü mü anlatsa? En iyisi yeniden çoluğunu çocuğunu anlatmaktı. Tam çoluğunu çocuğunu anlatmağa karar vermişti, adam konuşmağa başladı. «Hele eyi dinle.»

— Seni sevdim ben, dedi adam.

«Duydun mu lan Hanefi, seni sevdim dedi değil mi hızır? Duydun mu lan, hızır beni sevmiş. Yaşsa be, kurtulduk demek.»

— Mert bir insana benzersin sen. Daha doğrusu, o iki yüzlü çıyanlardan değilsin. Niçin ama? Dejenere bir burjuva değilsin de ,ondan tabiî. Biz burjuvalar, en büyük kötülüğü gene bir burjuvadan görürüz. Bak, sorayım şimdi sana, niçin içtim bugün ben? Çevremdeki o pis burjuva iki yüzlülüğünden kurtulmak için. O pis burjuva duygululuğundan uzak kalmak için. Hatta, belki de, kendi kendimden kaç-

mak için içtim. Nebileyim ben, içersem kurtulurmuşum gibi bana. Hani gençliğimizde öyle yapardık. Bir sıkıntımız mı var, bunalıyor muyuz, hemen içkiye vururduk kendimizi, filimi koparırdık, tamam. Deşarj olurduk sözün gelişi, bilinçaltımız bir parça da olsa, kısa bir süre içinde de olsa, rahatlardı. Ama gel gör ki, yaşlanınca insanoğlu, artık içkiyle miçkiyle de kurtaramazmış meğer kendini. Biyolojik olanakları elvermezmiş meğer. Bak, iki kadeh içtim, kulaklarım uğulduyor, başım dönüyor, gözlerim kararıyor. Yolumu yordamımı şaşırdım. Evime nasıl varırım, hatta evim nerededir, onu bile bilemiyorum. Hani zil zurna sarhoş muyum? Asla. Aklım başımda henüz de, ne ki, toparlayamıyorum. Doğruyu söylemek gerekirse, aslında ağlamak istiyorum şimdi. Ama dedim ya, bir kere karar vermişim ağlamak insanoğlunun acze düştüğünü kabullenmesidir diye. Dolayısıyla alçalmasıdır diye. Ama sen öyle misin ya?... Sen istersen şimdi doya doya ağlayabilirsin.

— Yani şimdi ağlarsam kurtulur muyum? Hele hızır baba, sen bir yol daha açık söyleviyer hele.

— Ağlayınca kurtulmak mı? Kimsin sen, ne iş yaparsın?

— Dedim ya Hızır baba, Toros dağlıklarındanım, Çukurovalı sayılırım. Annaşalı Hanefi derler bana. Duymuşluğun var mı ki Annaşayı?

— Çoluğun çocuğun var mı bari Hanefi?

— Tövbe... Allahın emaneti bize onlar Hızır baba, üç oğlan, bir kız. Ellerinden öperler. Hele bir Hasan oğlum var ki, gözümün çiçeği. Şimdi kapının önüne çıkmışlardır da mutlak, gayri mızırdanmaya bile başlamışlardır babamız nerde kaldı diye. Ya...

— Benim de bir oğlum vardı. Allah kahretsin. Gördün mü, söylemiyecektim güya kimselere. Kendi kendime and içmiştim, bu akşam bu konuda konuşmak yok diye. Ama gördün mü işte, ağzımdan kaçırıverdim. Dedim ya içki sinirlerimi perişan etti. İki kadeh içtim, gevşeyiverdi her yanım. Yaa, Hanefi kardeşim, benim de bir oğlum vardı bir zamanlar. Aylardır yüzünü görmüyordum, bu sabah gazetede okudum. Resmini de basmışlardı. Çatışmada ölmüş. Belki sen de okumuşsundur.

— Benim okumam yazmam yok ki, dedi Hanefi acele acele ihtiyarın sözünü kesip.

— Sabah gazeteyi açar açmaz dondum kaldım. N'aptım sonra, bildiğim mi var? Sersem sersem dolaşırım. Ağlayabilsem, belki daha iyi, belki biraz rahatlarım, ama ağlayamıyorum. Çünkü biliyorum, ne oğlum acze düşmüştü, ne de ben düştüm. Öyleyse alçaklaşamam. Hakkım yok.

Birden sustu ihtiyar. «Acaba ne demek ki oğlu ölmek? Yoksa? Yoksa Hasanıma bir şeyler oldu da, beni mi alıştırır bu Hızır?» Şemsiyeye dayanarak biraz doğruldu, gözlüklerini düzeltti gene de hemen konuşmasına devam etti.

— Siz köylüler var ya, siz, hani daha tanıyamıyoruz sizleri gerektiğince ama, gene de doğrusu hayranım sizlere. Cervantes Türkiye'de yaşasaydı, eminim, on Donkişot daha yazardı sizlere bakardı da. Bence her biriniz ayrı bir Donkişotsunuz. Tek başına yeldeğirmenlerine saldırmaktan çekinmeyecek, korkmayacak kadar yürekli ve yiğit birer Donkişotsunuz. Ne demek, sen çık köyden, mutluluğa kavuşabilmek için, bilmediğin diyarlara yürü ve şehir denilen canavarın üzerine saldır. Şehir, öyle beri benzer bir yeldeğirmeni mi ki üstelik? Her köşesi bir

başka canavar. Kolay mı? Hani ben bu kadar farkındayım da ,saldırabilir miyim? Mümkün mü? Ama diyeceksin, şehir denilen yeldeğirmenleri, kanatlarıyla çarpıp çarpıp, şimdilik kolayca altediyorlar sizleri. Olsun. Ne ki unutma, savaşın nasıl kazanılabileceği, ancak savaşılarak öğrenilebilir.

Sözünü bitirir bitirmez yekindi kalktı ihtiyar adam. Fötr şapkasının tepesindeki çukurda birikmiş sular, kalkar kalkmaz ,şarrr diye sırtından aşağı aktı. Bir süre şemsiyesine dayandı durdu. Gene gözlüklerini düzeltti. Uzun uzun süzdü Hanefi'yi.

— Suçlusu ben miyim acaba oğlumun? dedi sonra tane tane.

Şöyle bir an durdu durmadı.

— Haydi eyvallah Donkişot —dedi, elini salladı—. Elbet bir gün ,yalnız Donkişotluğun yetmediğini de öğreneceksinizdir, eminim.

Şemsiyesine dayana dayana ,bayır aşağı yürümeğe başladı. «Ne dedi ,ne dedi? Donkişot da ne demek ki acep?»

Bir solukta karanlıklara dalmış, gözden yitmiş gitmişti.

— Hızır babaaaa, Hızır babaaaa, diye bağırdı var gücüyle ardından Hanefi. Hele dur hele!.. Hele söyle bre!.. Hızır babaaaa!..

Aceleyle uzandı, arabanın tablasında ön tarafta duran boz demirden deve çanını aldı.

— Hızır babaaaa!.. Hele var da, biraz daha açık söyle bre!..

Halkasından tuttu, vargücüyle sallamağa başladı çanı. Çıngıl, çıngıl, çıngıl, çıngıl!...

— Hızır babaaaa!.. Hele dur hele!...

Çıngıl, çıngıl, çıngıl, çıngıl!...

— Hızır babaaaa!...

NAMLU AĞAM

«Efendi, anlayacağın, meğer kansızmış ağamın arkadaşları. Kaldırıvermeyip de, yerde kodular kanını. Hani, daha siftahda enseyi ele vermeseydim, kanını yerde koyan yoldaşlarını da öldürecektim. Azrail olup, o avrat kılıklı kancıkların da canını alıverecektim bir bir. Görüyorsun, amma ve lâkin enselendik. —Sustu, solukladı derin derin.— O benim bir ağamdı ki efendi, söz temsili Allahımdı. Onun gibisi gelir mi bir daha?.. Nerde?.. Hem, yalnız benim ağam mı? Tehhööö, ne kadar benim gibisi var yazıda yabanda, hepsinin bir ağası ki, sorma... Var yanına, **aman** de, **aman usta ağam** de, tamam. İki eli kanda olsa, tamam... Yüzüne, yüreciğinin köşesinden söyle gülsün hele bir de. Yeter... Yeter ki, yeter. Artık nesi var, nesi yok, bir sana, bir kendine. —Siyam kedisi gözlerini iyice kıstı, **yaaah** dedi, derinden solukladı gene.— Onun yerine beni öldürselerdi keşke

efendi. Amma ve lâkin kısmet böyleymiş, çok gördüler deyyuslar, daşçıkanın dümbükleri, çekip aldılar elimizden. Ne ki, ben de adama benzer bir adamsam, nah, işte şuraya kertiyorum, hesabatını ağamın bir bir sormadan gitmek yok bu dünyadan. Bir kelli and içtim. Yatıp yatıp çıkarım. Bunu siftah bil sen.»

Osmanlının Cumhuriyet oluşuyla birlikte, (kim ne derse desin) bu toprağın adamlarının dünya görüşü de değişmiş. Şu camiye baksana. Yüzleri çizik çizik karalanıvermiş beton yığını evlerin ortasında sanki büyümüş de, küçülmüş. Köse. Kubbesi var bir kubbeye benzer, minaresi var bir minareye benzer, ama köse. Şekli Osmanlıdan alınmış doğru. Ama bir kez el değişmiş. Elin gözü değişmiş. El ile göz de bütünlenemeyince ,işte böyle, gözün biçimlendirdiğini, sonradan görme (sözde uscu) el, oyun oynarmış gibi ancak uydurараktan yineleyebilir. Nasıl da sıcak. Şu karşıdaki kemerli kapıdan at kendini dışarı, püfür püfür. Ama içerisi? Tıpkı gâvur şeysi gibi yanıyor buz soğukluğundaki kuru mermer avlu. Taşları Marmaradan getirmişler, peynir gibi doğramışlar gönyesinde, sonra da dizeleyivermişler .Avlu, hem cayır cayır yanıyor, hem de sırım sırım sırıtıyor bu makina paklığıyla. İnsanlar yüzlerini alabildiğine asmamış olsalar, korkmasam, gülecem. Osmanlıda, cami çınarla bütünleşir. Ama, istasyonda bavul unutulur gibi unutuluvermiş çınarlar. Sonra o batılı el, güvercinleri de kişelemiş, olmuş bitmiş. Olmuş, tamam. Üstelik, çevresini, bir de yüksek duvarlarla çevirmişler ki...

Omuz omuza doldurmuşuz avluyu, sundurmanın altına doğru kıpır kıpır itişiriz. Az, biraz gölge.

Baba bayraktan giysilerini kuşanmış bugün, yangelmiş yatar. Yangelmiş yatar da, bir bizlere (önünde saf saf dizili) bakar, bir Cumhuriyetin candarma düzenindeki çok kenarlı avlusuna bakar. Güler sanki. Güler de güler, babam. Neye? O geometrik biçimlerin aralarından sırıtan doğulu hırtlığının barok çağa olan yapmacık özlemine.

«İnşaat ustasıyım ben aslında efendi. Ağamı damda tanımıştım. Bana bir solukta anlatıvermişti niyedir bu irezilliğimiz. Bende nerde o kafa ki, şimdi tekrarlayabileyim. Amma ve lâkin irezilliğimiz nerden ileri gelir, bir kelli öğrenmişim. Ağam öğretmiş. İşte o günden bugüne benim ağam. Benim Allahım söz temsili. Umudum. Senin anlayacağın, ağamı öldürdüler ya, Allahımı öldürdüler bil .Bana öyle bir koydu ki ağamın öldürülmesi, inme indi sanki her bir yanıma. Ağamı düşünmekten iş yapamam gayri. Uyuyamam. Kolay mı efendi, dedim ya, Allahımı almışlar elimden. Bana doğruyu söyleyeni almışlar. Çukurova toprağı böyle bir usta ağayı kolay kolay bir daha görebilir mi ki?...

Sonra o çelenkler. Çelenkler, çelenkler, çelenkler... Her biri havada ikiyüzelli lira. Hepsi de sırım sırım batılı. Ardlarının arkalarının kesileceği de yok üstelik. Biz bir yanda itişir dururken, habire dolarlar içeri. Üzerlerinde de kocaman kocaman kuşaklar; Uygarlık.

Baba, tepesi iki yandan azıcık çökertilmiş, kenarları arkaya doğru yukarı, tam önde iyice aşağı kıvrılmış, kocaman barselona fötr şapkasını (aslında simgesidir Allahsızın) şöyle elinin ucuyla geriye doğru itiverir de, özenle düzeltilmiş bıyıklarını bir

yana uzataraktan ve de yakışıklı delikanlı burnunu kıvıraraktan kıs kıs güler çelenkler içeri doluştukça. Hüseyin Kâmil Eczahanesinde, rakı şişesine benzer bir şişede ilâçlı su satarlardı saçların aklaşmasına karşı. İnsanoğlu, doğanın her bir hükmüne egemen olmalıdır. —Bayraktan giysilerinin içinde de alabildiğine delikanlıydı Baba Ağa.— Sanki niyeydi bu çelenkler? Sanki niyeydi bu sıcak?

Tam otuzyedimdeydim, vasiyetnamemin ilk cümlesini kazıdım bir yerlere: İstemem, beni Şişli Camiinden kaldırmasınlar.

«Dedim ya efendi, inşaat ustasıyım ben aslında. Çukurova toprağında Hüsam usta bir, ben iki. Sıvacılıkta, inşaatçılıkta falan üstümüze yoktur. Hele bir içimizden gelmeye görsün. Yani senin anlayacağın, sıva yapacağımız inşaatın adamı, adam gibi bir adama benzesin de, o zaman gör sen sıvayı. Hüsam ustanın sıvasını gör. Benim sıvamı gör. Mastar tut dört bir yandan, milim sekmez. Neyse işte. İrezilliğimizin nedenini öğrendiğim gündü. Bir yılgındım ki efendi, say, dünya dama kesmiş tekmil. Adam kısmı yiğit çağında yılgın olabilir mi diyeceksin. Yiğitlerin irezillik karşısında beş para etmediğini anladığı gün, yiğit kısmından daha yılgını olabilemezmiş meğer efendi. Avluda voltadayım. Bir aşağı bir yukarı git git gel. Dünyam, tekmil dam. Ben, ben miyim? Birden koluma girdi biri. Baktım ağam. **Ne o lan yiyenim** dedi usuldan kulağıma. Dedi ki, silip süpürmecesine derdi kasaveti. Bu yaşa geldim efendi, böylesini duymamışım daha, hem de soy sop bir Adanalı'dan bile. Yılgınlığım ,şıp, kodunsa bul. Hani, Taşköprünün üstünden ırmağa **âllööööş** demişim de,

bırakıvermişim Adana usulü. Ben, doktor diye Bayri Beyi bilirim, deli Muzafferi, lokmanı bilirim, anam avradım olsun, onların bile elinde dilinde yoktu böylesi bir hafiflik. İşte koluma girdi de, benimle başladı voltaya. Avlu dediğin de. Git git gel. Voltadayık. Efendi, ağam koluma moluma girdi miydi, nasıl desem, ben bir çocuğum ki, sorma. Anamın kanadının altına girmişim de, düşman müşman bok yemiş. Koluma girdi, voltaya başladık ya, damdan düşer gibi. **yiyenim** dedi, **sen cidden inşaatçı mısın?** Dedim, **şimdi ayıp ettin işte ha baba. Anama söv dokunmaz da, usta kısmının ustalığına laf söyleme.** Dedi, **yani taşı toprağı alıp da, dünyayı bambaşka bir şekle sokabilirsin ha?** Dedim, **helbet, şüphen mi var ki?** Dedi, **söz temsili, Selçuklu'nun, Osmanlı'nın türbesi gibi bir türbe yapabilir misin?** Dedim, **hem de Allahını yaparım. Yeter ki yap desinler.** Efendi, şöyle birden durdu, gözlerini dikti de, diye diye ne dedi bilir misin? **Öyleyse bana yap** demez mi? Ben de durdum, hınçla baktım gözlerinin içine. Hiç düşünmemişim ağamın da ölücülüğünü. Canını alabilecek azrailin alnını karışlarım Allahıma. Birden bombok olmuşum. Dedim, **bana bak baba, böyle konuşacaksan çık kolumdan.** Kolumdan çekti yürüttü beni. Dedi, **yiyenim hele dinle. Unutma ki, dünyadaki her bir şey gibi insanoğlu da bir gün gelir kendini bitirir. Eskir. İşi bitti mi, tükenir.** Avluda bir iki turunç ağacı vardı. Yumruk kadar, kararmış turunçlar düşmüştü diplerine. O turunçlardan birini gösterdi de, dedi, **bak yiyenim, bu turunçlar bir zamanlar neydi? Çiçekti. Tamam mı? Sonra n'oldular? Çiçekler meyvaya döndü, ışıl ışıl turunç oldu. Gün geldi, iyice**

olgunlaştılar, zenklendiler, yere düştüler. Buraya kadar he mi? Dedim **he.** Dedi, **peki bundan sonra n'olacak?** Dedim, **çürüyecek.** Dedi, **yâni gübre olacak toprağa. Peki çekirdekleri?** Sustum, düşündüm bir. Her yılın baharında filizleniverir turunçların dipleri. **Bildim,** dedim, **filiz verecek.** Dedi. **Halı tamam işte, buldun. Yani yeniden başlayacak yaşamaya. İnsanoğlu da böyledir yiyenim. Tabiatta hiç bir şey bu hükmün dışına çıkabilemez. Ama ne var ki, bir de zorla yok etme, dalından koparıp işi bir tamam olmamışken ezme var. Benim asıl korkum işte bu yiyenim, görevimi bitirmeden beni yok etmeleri.** Sustu. Kafamın içi allak bullak. İyiden iyice bombok olmuşum Hınçlı hınçlı, dedim, **baba, seni yok edecek adamın burnundan fitil fitil getiririm Allahıma.** Hiç unutmam, şöyle kolumu sıkıverdi birden, vargücüyle. Dedi, **her neyse, şimdi söyle bakalım, bana bir türbe yapabilecek misin?** Dilim akmış gitmiş boğazıma. Heye diyebilmemin mümkünü yok. Efendi birden aklımda parıldayıverdi, sevinçle, dedim **Baba, hele bir ev yapayım da sana yahu, önce bir gör.** Nasıl neşelendi. Kah kah güler. Sarıldı yanağımdan öptü sonra. Ardından gene koluma girdi. Başladık voltaya. Hem güldü, hem dedi **yiyenim ev yaptırmak da niyeymiş?** Üstelik bizde ev yaptıracak para mı var sanırsın? Sen bana bir mezar yap, yeter.»

İlk kimdi, bilemiyorum, (bence o Demir-Döküm lü işçiydi) birden gördük, sol yumruğunu havaya kaldırdı da, Baba ağanın önüne askerce dikiliverdi. Kuyruğa girdik tekmil, sol yumruklarımız havada nöbet aldık. İşçiler, gençler, biz ihtiyarlar, nöbet aldık omuz omuza.

«İşte efendi, o gün bugün aklımdan çıkmaz. Bir duydum ağam öldürülmüş. Beynimden vurulmuşa döndüm. Koştum geldim. Yol bilmezin, dil bilmezin biriyim. Bir sıvacı işçisiyim. Topu topu, aklıma eser mezarlığa giderim. Gece demez, gündüz demez giderim. Gün olur, varır kapaklanırım kara toprağın üzerine ,dakikalarca hüngür hüngür ağlarım. Elimden başka bir şey gelmez. Öyle ki, bazan uyur kalırmışım mezarın üzerinde. Derdimi de kimselere anlatamam. Ortalıkta dolanırım ya, tıpkı uyur gezerim. O konuştuğumuz gün, gözlerimin önünden bir türlü gitmez. Sen hele bana bir mezar yap deyişi, gözlerimin önüne bir gelir ki... Kulağım çın çın çınlar, bir çınlatanım varmış gibi. Ama ya, derdimi de kimselere anlatamam. Açamam. Feriştahım şaşmış bir kelli. Yeğane yapabildiğim, mezarın çevresinde fır fır dolanıp durmak. Dolanır dururum, bir yandan da düşünürüm. Şöyle bir mezar yapayım ağama derim sunturlusundan, beğenmem. Böyle bir mezar yapayım hele derim, gene beğenmem. Selçuklu türbesi gibi bir Konya türbesi oturtayım şuraya derim, az bulurum. Osmanlı türbesi falan, az gelir ki, az gelir. Kafamın içinde eviririm çeviririm, olmaz. Bir uygunu bulamam. Gene çıkarım ortalığa, dolanırım fır dolayı deli dana dana gidi. Bildiklere, tanışlara anlatırım ağamın mezarı da mezarı diye, önüme gelen bildik, tanış sorar durur bana, n'oldu mezar diye. Düşünürüm, mezar ne ki? Mezar dediğin, bil, besili çiçeklik. Amma ve lâkin yapamam. Kafamda büyür de büyür. Akşam olur, gene varırım, kapaklarım üstüne Ha babam, de babam avuçlarım vereç toprakları. Felhanlarım ki, tez fışkıra çiçekler. Bilirim

bir çiçek çıkacak bu çiçeklikten ki, gün gibi. Umudum, o çiçekte artık. Nasıl bir şey yapsam da, tez fışkırsa o çiçek. O gün çiçeği tez çıksa. Gün olur başında beklerim. Çukurovalıyı, ne şu ne bu efendi, kuşluk güneşi yıkar. Beklerim ki, kuşluk güneşinden gölgeleyebileyim gün çiçeğimin filizini. Amma ve lâkin, bir bekçidir dadandı mı başıma? Tepemde dikilir durur. Derim, şuna diyeyim burada gün çiçeği tohumu gömülüdür diye. Derim, ne anlar. Neyi beklediğini bilir mi ki bu bekçiler?»

Önce işçiler, köylüler, gençler, ihtiyarlar omuz omuza bir iyice nöbetledik, ardından girdik kollarına bugün bayraktan giysilerini kuşanmış Babanın, ve sol yumruklarımız havada güneşe doğru yürüdük dalga dalga. Yürüdük yürüdük, vardık zincirlikuyu'nun başına vardık ki, ne varış. Almaz bizleri yer gök. Kuyunun başı (haddine mi düşmüş) bizleri alabilemez. Sonra bir olduk, elbirliğiyle, kuyruğa girerekten taşladık kuyunun dibini. Yerlerden aldık aldık attık. Attık babam, attık. Attık ki, soluğumuz kesilene dek. Attık ki, pes desin yılan çıyan. Ellerimizi çırptık, döndük. Vardık, bir söğüt bulduk. Bağdaşladık altına film işçisi göçmen Ahmet'le, koca kafa Nuri'yle. El ettik, sesledik kürt Sıtkı'ya, arap Talat'a. Baba'yı getiremedik diye vurduk şişelerin dibine. Başladık hep bir ağızdan türküler okumaya. Bağıra bağıra Rumeli türküleri okuduk, bozlaklar okuduk, ağıtlar okuduk, Azeri türküleri okuduk. Dadaloğlu'nu, Pis Sultan Abdal'ı, Köroğlu'nu, Nazım'ı andık amentü beller gibi.

«Cebelleşe cebelleşe efendi, derken buldum. Verdim bir tamam kararımı; acı çektirecem ağamı öl-

dürenlere ve de gün tohumunu bir iyice sulayacam. Bildim ki, gün tohumunun en has suyu, kandır.»

«Ağanı öldürmediler ki, ağan öldü», dedim, nasıl oldu?

Avuç avuç kara kaşları yel yemiş gibi dalgalanıverdi de, dikildi kaldı siyam kedisi gözleri gözlerime. Dalga mı geçerim, cahil miyim? Öylecene bakar dik dik.

Güldü gülmedi, başını salladı şöyle.

«Kimler ölür, kimler öldürülür, öğrendik artık efendi —dedi—. Sığırcığın gözü açıldı. Bil!..»

«Yani koca Baba'yı öldürdüler mi sence?»

«Ağam ölücülerden miydi ki sen de efendi?»

«Eeee?»

«Eeeesi, mesi yok. Dedim ağanın öcünü bir tamam almak boynuma farzdır artık ulan sıvacı Cumali. Gözüme kestirdim birini. Dolanır dururum çevresinde. Görür korkardı da benden, derdimi niyetimi tabiî bir türlü çıkaramazdı. Bir sabah, artık vakit tamamdır dedim, zebellâ gibi dikiliverdim önünde. Nasıl da eli ayağı dolaştı, bir şeyler geveledi ağzında. Çektim belimden tabancayı, tetiğe asıldım. Seni de Allah mı yarattı? Bastım tetiğe. Mermiler nasıl da yerini buluyordu. Dizlerinin üzerine çöktü, kıvrıldı Yaşşa be Cumali. Bayramdayım sanki. Rengârenk. Bastım mermiyi. Kanı, başucunda göllenivermişti. Baktım mermim bitmiş. Çömeldim, tabancamı bir iyice buladım kanına. Arka sokaklara vurdum kendimi, koşa koşa mezarlığı buldum. Ağamın üzerine kapaklandım. Soluk soluğayım, amma içim içime de sığmıyor ha. Siftah daha oğlum Cumali dedim kendime, hele solukla.»

«Peki kim öldürmüş?»

«Bizimle eğlenme efendi! Kim öldürecek? Bizi kimler böyle irezil bırakmışsa, onlar tabii!. Dinle beni. Dedim ya kendime, bunu daha siftah bil oğlum sıvacı Cumali, diye, daha da hırslandım. Debelenirim toprağın üzerinde. Bir yandan da, yattığım yerde, tabancamın üzerine buladığım kanları toprağa silerim. Toprağı sular gibi silerim. Silerim ki, toprak sulansın. Namluyu falan toprağa batırıp çıkarırım. Batırıp batırıp çıkarırım ki, birden kafamda şimşek çaktı sanki efendi. Ağam, öyle sıradan bir adam mıydı ki, bizim gibi öyle basit bir adam mıydı ki, mezarı yapılabilsin? Basitinden ölücü bir adam mıydı ki? Ağam bir namluydu be ,dedim. Namlunun mezarı mı olabilirmiş? Ağam bir namluydu ki, hemi de bir tüfenk namlusuydu. Ağam benim, namluydu!.. Namlu ağam benim!»

«Peki —dedim—, kimden başladın siftaha?»

Gözlerimi fal taşı gibi açmışım farkında bile olmadan, siyam kedisi gözlerinin içinde gördüm.

«Yayımcı ağasından.» dedi.

Öylesine duruydu ki sesi.

VELESBİT

«Üzerinde «Kondu Gülü Restoran» yazılı kapıdan içeri daha girmiş, girmemişti ki, gürültü bıçakla kesilmişçesine dindi. Üç adım boyundaki çinkodan tezgâhın başına sığırcık yavrusu gibi tünemiş saçlı sakallı bir avuç adam, nedense —gerçekte anlamsız— birden susuvermişlerdi.

Kapının önünde durdu bir an. Şaşkındı. İkileşmiş insanlar, oldukları yerde bir gidip bir gelip, bazan tekleşiveriyorlardı. Gözlerini kısa kısa seçmeye çalıştı bir süre. Ölçtü. Biçti. Tezgâhı hedefledi sonra kaşla göz arası. Yürüdü. Çıt çıkmıyordu.

İlk konuşan —o da neden sonra— tezgâhın ardındaki meyhaneci oldu.

«Hoş geldin baba —dedi, gayetle ağırdan— **hayrola, gene nerden böyle?»**

Sözünü bitirmiş miydi, bitirmemiş miydi? Meyhane, meyhaneliğine gene kendiliğinden kavuşuverdi. Örneğin; tezgâhın en ucunda, duvara yaslanmış

duran Antakyalı, meyhaneciyi cevapladı hemen, **«tabii kivre»** dedi, **«Allahsızın tıkırı yerinde. İş desen heye, Mangır desen, heye,»** Kirden buzlaşmış camın önündeki, **daha dünün köylüsü** Adıyamanlı, şımarık bir güvenle o anda senli benli oluvermişti babayla. **«Baba** —diye bağırmıştı hani—, **boşver sen bu deyyuslara da ,anlat dinleyek.»** Yanında duran daha meyhaneci sözünü bitirmeden dirseğiyle böğrünü dürtüvermişti. Hem dürtmüş, hem **«Ulan baba—** demişti yalışık yalışık **—gene eyi gevşetmişsin makaraları ha.»** Sonra bir gürültü ki, tıpkı meyhane...

Lafa bak, lafa. Onun makaraları gevşemesin de, kimin gevşesin lan?» «Hey ya, gündüz gözüyle gene nerde doldurmuş acaba işkembeyi?» «Bu baba takımının işine akıl sır ermez.» «Ulan baba, sen yok musun ya sen...» «Oğlum Kürdoğlu, baba dedin mi duracaksın bu mahallede. Baba, eski konduludur, unutma.» «Kolay mı, Sultanamidin tavlasında otlamış adamın sinsilesi.» «Yahu ne diyorum sana, Allahsızın ehliyet aldığı devirde, Anadolu toprağında daha otomobil icadedilmemiş.» «Baba deyip geçme. Kastamonuludur ama, kırk İstanbulluyu cebinden çıkarır vallahi İstanbullulululukta.» «Babamız o bizim, babamız.» «Yalnız baba olsa Beybaaa, Beybaaa!..» «Hey ya!..» Tıpkı meyhane.

Baba, şaşkın. Baba farkında değil. Baba, farfında değil mi? Birden, çinko tezgâhın üzerine hışımla indi babanın sağ yumruğu ve şarap dolu ucuz —kırılmaz— paşabahçeler şıngırdayıverdi çinkonun üzerinde. Şıp, sessizlik. Hani, bağıracaktı bağıranlara Baba. Konuşacaktı. Ama o birdenbireki sessizlik Şaşırdı. Sustu. Sustu ve nasıl oldu, meyhanecile-

göz göze geliverdi. Uyanmış gibi. Dünya var, gibi... **«Ulan Kondu Gülü** —dedi evlâdım dermişcesine— **ver hele ver şu zıkkımdan.»** Önüne baktı.

«Evlâtlar —dedi neden sonra, tane tane — **ne dir alıp veremediğiniz?»** Hep önüne baktı. Kafası nın içi karmakarışık; yiğitleniyor muydu, korkuyor muydu? Dirsekleriyle tezgâha iyice abandı. **«Ulan postal kafalılar** —dedi yarı şaka, yarı kırgın— **ne deyim ki, Osmanlı gâvurundan da betersiniz vallahi. Ases başı gibi, dur durak bildiğiniz yok. Ama boş ver, daha çocuksunuz.** —Birden celâllendi. — **Nedir ulan bu postal kafalıların elinden çektiğimiz. Daha demin biriyle cebelleştim zaten, al işte, şimdi de tarlası önümde. N'apmış yani ulan babanız? Söyleyin.** — Soluk aldı.— **Ulan postal kafalılaaar...** Keyifli keyifli güldü.— **Babanız ananıza bir şeyler yapmış** ya...»

«Yaşşa be baba —dedi Kürt, coşkunlukla sırtına vurarak—, **konuşun ulan gavatlar, lafınız vardıysa şimdi konuşun.»**

«Hey ya baba —dedi ölçüsüz bir şımarıklıkla daha dünün köylüsü— **Babamız anamıza bir şeyler yapmış ya. Hemi de öyle bir yapmış ki, yedi sinsilemize yetmiş. Ulan gavat** —dedi ardından—, **artık senin bir şeyler yapacak halın mı kalmış. De ulan de, hı mı? Birşeylerin olsa bari gam yemem. Şu İstanbul yerinde derim, her bir şeyi tamam erkek bir erkek adam çıktı da karşımıza derim. Anamız da dayanamadı derim. Göster ulan gavat, neyin varsa!..»**

«Höstt» dedi Meyhaneci. Kaçın kur'asıydı ve saygıdeğer bir yerdeydi.

Hemen onu destekledi en uçtaki, Antakyalı. **«Efendi efendi** —dedi—, **dünyada başka İstanbul yok. Bırak ta artık Nemrut dağının ayılığını, biraz şehire in.»**

«Sen bu cahillerin kusuruna bakma baba —dedi Meyhaneci—, **işleri topu topu iki kadehliktir. Boş ver de anlat,, gene öğleden başla mışsın ha?»**

«Ulan postal kafalılar biraz susun da nefes alın be —dedi baba, gene babaca— **Susun da, gösterelim oğlum.** —Güldü.— **Hükümet kuvvetine lüzum kalmadan gösterelim. Dudaklarınızı uçuklatalım.»** Babanın konuşması bitmeden lafa girdi Meyhaneci. Denge için. **«Ne o, bakıyorum bugün Kadillak yok. Tatar ağası gibi yaya mı kaldın yoksa?»** Güldü.

«Bir zamanlar biz de filintaydık sizler gibi evlâtlar —dedi baba—. **Daha kimse adını bile bilmezken, biz velesbit sahibiydik. Hem de ne velesbit. Atladım mıydı üzerine. Arap gâvurunun atı gibi şahlanırdı altımda vallahi. O zamanlar İstanbul böyle mi? Sene, otuz, otuzbeş. İti köpeği daha, az.** — Adı yaman'lıya baktı gülümseyiverdı.— **Kastamonu.dan yeni gelmişiz. Dedem, yıllardır Sultanamidin Sarayında çalıştığından ve de babam, tarlayı neyi meyi sattığından durumumuz da eyi. Velesbiti aldık, sonra da yengenize yandık. Çakır gözlüm de, çakır gözlüm. Yengenizin evi, caminin yanında. Ben, gece demem, gündüz demem, fır dönerim velesbitle caminin etrafında. Müezzin bozulurdu ama altımdaki şeytan arabasına, ağzını açamazdı. Bir sandık inciği boncuğu da göndertmişim tabii yengenizin evine. Kız mı yok benim için. Dolu ama, o zaman gönül deli daha, tutturmuşum çakır gözlüm diye, başka**

laf bilmem. Eh işte, zaman geçti, çoluk çocuğa karıştık. Önce anam öldü. Bizim Çakır gözlü, az mı kahrını çekti o iki ihtiyarın. Ne var, ne yok sattık, yedik. Sonra, onları da yolcu ettik. Kaldık dünyada bir başımıza. Ve velesbiti sardık sarmaladık, tavana astık. Yirmi yıl var ki, velesbit tavanda.»

«Gördünüz mü lan dümbükler —dedi Antakyalı —, **baba velesbiti tavana asmış»**

«Ulan baba —dedi yanındaki— **yoksa, ehliyetin velesbit ehliyeti mi?»**

«Höstt» dedi gene Meyhaneci, **«babanız en azından otuz yıllık şoförd**ür.»

«Evlât —dedi baba—, **biz Anadolu uşağı, şehirli olduk mu, her şeyinlen şehirli oluruz. O zaman velesbit mi vardı, hemen ona merak sardık. Hem de ne merak sarış ha... Üstünden inmezdim. Heyt be. Çarşı pazar demez, hop onun ensesine binerdim, hop onun burnundan kıl payı geçerdim. Hele birisinde tutturduydum, ille de velesbitle Kastamonu'ya gidecem diye. Gidecem de kasabaya, şöyle bir tur atıverecem bildik tanıdıkların mahallesinde. Baktık, sonraları velesbitten daha hızlısı çıkmış. Biz de, peygamber kanunudur her bir yeni şeyi öğrenmek dedik, tuttuk, bir şoföre muavin girdik. Şoför olduk. Dolmuş icadoldu, dolmuşculuğa başladık sonra. Eh işte, o gün bu gündür dolmuştayız.»** Sustu.

«Kadillağı nereye bıraktın baba?» dedi Antakyalı. **«Hele sen bi yol velesbite dön hele baba.»** dedi Adıyamanlı. **«Velesbiti tavana asmış baba dedik ya oğlum»** dedi Kürt. **«Babayı rahat bırakın» dedi** Meyhaneci. **Babamız gibi var mı be.»** dedi Antakyalı. Baba, umursamaz, bardağı yudumlayıverdi. sonu

na kadar. **«Kondu Gülü be** —dedi, ağzını silerek— **hele şu zıkkımdan bir bardak daha ver.» «Cidden baba** dedi Meyhaneci— **Kadillağı sen bugün nereye bıraktın?»** Birden irkildi Baba. Gözlerinin içine içine baktı Meyhanecinin. Karar verdi; anlatacak.

«Sorma be Kondu Gülü —dedi, sormasından mutlu—. **Bilirsin, bizim Kadillağın sahibi, sahici postal kafalıydı. Bunlar gibi it kopuk takımından değil.» «Höstt» dedi biri, «Bugün nasıl oldu bilmem, açtık gene cennet mekânı olsun bizim rahmetlinin meselesini. N'oldu yani dedim. n'aptınız? Kırk yılda bir, bir fakir babası geldi başımıza, onu da öldürdünüz Sağırın emriyle. Biliyorsun, herif, Eminsucu. Yani, Paşacı. Göya kazık yemiş ama, ne yazık. Dost başına öylesi vallahi. Hah ha... Hem emekliye ayırmışlar, hem de kesenin ağzını açmışlar, al alabildiğin kadar demişler. Babanız direksiyon sallar akşama kadar, parayı herifçioğlu doldurur cebe. Elbette paşacı olur ya. Ulan, şurda otuz yıl var ki şoförüm, Paşa da otuz yıldır yukarda, n'olurdu bir günden bir güne beni de çağırıp, seni de araba sahibi yaptım deseydi. Höst mü derdik.» «Oha»** dedi Adıyamanlı. **«Bu sizin postal kafalılar dedim herife, Menderes gibi bir peygamber tohumunu yediler de, fakiri fukarayı gene o namerde muhtaç ettiler dedim.»**

«Yaşşa be Baba —dedi Antakyalı—, **heye vallaha, adam gecekondu milletinin babasıydı ki, hem ne babası. Bırakmadılar ki herifi, bizi bir adama benzetsin.»**

«İşte görün memleketin halini dedim. Bir de başımıza komünistlik şeysi çıkardınız. Eh, dedim eh, belki ben bu postal kafalarınızdan hesap soramam

ama, evlâtlarım yanınıza komaz. Herif te tabii, ver anahtarı, dedi. Böylece babanızın kadillak sefası bitti.» Sustu ve bilinçsiz, bir yudum aldı şaraptan.

«Meğer baba da bizim gibi işsizmiş be.» dedi daha dünün köylüsü.

«Hele bu da ocaktan» dedi Meyhaneci ve kadehin üstünü tamamladı.

«Lan gavatlar —dedi Kürt, babanın gönlünü hoş kılmak istiyordu— **hâlâ isterseniz gösterecekmiş velesbitini baba.»**

«Boş ver evlât —dedi Baba—, **biz eski kondululardanız. Böylelerini çok gördük. Hele İkinci Dünya Harbinden sonra bunların sürüsünü gördük İstanbulda. Üzerlerinden bir nesil geçsin bakalım, işte o zaman konuşuruz.»**

«Eeee Baba —dedi yanındaki yılışarak— **şimdi artık sıra otomobilden de hızlısında. Herifçioğullarına baksana, göğü yardılar, Allahı arıyorlar.»**

«Tövbe de lan» dedi daha dünün köylüsü yeni kondulu.

«Yok evlât yok, artık bizden geçti —dedi Baba—. **Umut sizlerde. Sizler öğreneceksiniz daha hızlılarını. Hani kulak verin lafıma, her şeyi öğrenmekle de ,postal kafalılara postal kafalı demekle de iş bitmiyormuş ha.»**

«**Boş ver sen de yahu** —dedi yeni kondulu —, **hele şu eski günlerini anlat. Velesbitini anlat.» «Ulan postal kafalı** —dedi Baba, Adıyamanlıya hırsla— **eskide keramet olsa bit pazarına nur yağardı be.» «Oğlum, babanın velesbiti artık işe yaramıyormuş, söyledi ya herif.»** dedi biri. **«Erkek bir adamın velesbiti işe yararsa tavana asmaz, bir bunu bileceksi-**

niz, bir de kimsenin velesbitiyle fazla uğraşmayacak sınız» dedi bir başkası.. **«Lan zavallının velesbitinden size ne** —dedi Antakyalı—. **Asıl, herifçioğulların da, velesbit desen heye, araba desen heye. Onlarla uğraşsanız ya lan. Zavallı babanın velesbitinde hal mı komuşlar be.» «Ama oğlum, baba velesbitini göstersin ki, cidden var mı yok mu, inanak.» «Heye be baba, velesbitine binilir mi ki?» «Oğlum, bu baba konduların piridir. Velesbitine de binilebilir ve de hepimiz binebilirik.» «Heykelini dikek bu mahalleye be babanın.» «En iyisi, istida verek hükümete ve babanın velesbitli heykelini isteyek.» «Hele bir göstersin de» «Hey ya, göstersin.» «Göster be baba şu deyyuslara.» «Göstersin ya.» «Hey ya.» «Göstersin ki hükümetten heykelini isteyek.» «Hey ya.»**

«Susun ulan postal kafalılar» diye bağırdı baba birden. Şöyle bir yekindi tezgâhın başında. Dişlerini, kenetledi kenetledi, çözdü. Bir bir baktı yüzlerine. **«Bardağımı kaldırma»** dedi meyhaneciye hırsla ve hışımla çıktı.

Gecekondusunun kapısını yumruklarken soluk soluğaydı Baba.

«Dert —dedi karısı—, gene zıkkımlanmış çoluğun çocuğun rızkını.»

«Sus» dedi baba. Telâşla yan odaya geçti. Elektriği yaktı. Geri geldi. **«Utanmıyor musun bu halinden?»** dedi karısı. Masanın başındaki sandalyelerden birini kaptı baba, bir koşu yan odaya geçti gene. **«N'apıyorsun ayol?»** dedi karısı, geldi, oda kapısının pervazına dayandı. Baba, sandalyeyi tavana asılı bisikletin tam altına koydu. Üzerine çıktı. **«Aaaa** —de-

di karısı—, **n'apacaksın bisikleti indirip?» «Göstere-cem»** dedi baba. Tavandaki kancalardan çıkarmaya çalışıyordu bisikleti tutan sicimi. **«Hatırlasana** —de di baba—, **az mı tur attım bu velesbitle evinizin çev resinde.»** Çamurluklar toz içinde kalmıştı. **«Hani — dedi—, bir pazar annenlerle Ihlamura gitmiştiniz ben de burnunuzun dibinde velesbitle dönmüş dur-muştum, annen ne bozulmuştu.» «Şuna bisiklet de-sene»** dedi karısı. **«Bisiklet, velesbit, her neyse işte»** dedi baba.**«Hey be** —dedi sonra— **ne günlerdi. Söy-lesene çakır gözlüm. Velesbit daha pırıl pırıldı o za-manlar. Bisiklet yani. Şöyle yanından geçtim mi, gözlerinin içi ışıldardı ha.» «Hadi ordan** —dedi karı-sı— **hiç istememiştim bile seni. Annemlerin zoruyla nişanlanmıştım. Hele nişanı bozdunuz ya onunla ev-lenmem diye yemin bile etmiştim vallahi.» «Allahın gücüne gider, büyük konuşma kızım** —dedi baba —, **gördün mü, evlendin işte.» «Evlendim, evlendim ya.** —dedi karısı— **Yoksulluğun gözü çıksın —dedi.— Babası zengin dediler. Sonra, hergün enişte min önü ne çıkan, yalvaran, yoksa kendimi öldürürüm diyen sen değil misin sanki?» «Hah, ha!»** dedi baba. **«Gül gül şimdi** —dedi karısı—. **Önce Rıza Beylere gidip, ben bir başkasını seviyorum demişsin de, sonra ge-lip ne dediydin bana, hatırlasana, annemin zoruyla öyle konuştum demedin mi? Yemin etmiştim valla-hi, seninle evlenmiyecem diye. Ama enişteme çok yalvarmışsın. Nasıl oldu bilmiyorum işte.» «Tabii ya** —dedi baba—, **başkasınlan nişanlanacaktım ya.»** İri iri güldü. **«Keşke nişanlansaydın» dedi karısı. «Keşke nişanlansaydım ya** —dedi baba—, **belki de böyle olmazdın. Rıza Beylere, sevdiğim kızın babası**

deri tüccarı demiştim. Allah bu, bakarsın fakiri söyletir.» «Doğru söyle, var mıydı öyle bir kız?» dedi karısı. **«Vardı ya** —dedi baba, güldü—, **vardı ya, sarı saçlı, mavi gözlü bir fıstıkdı hem de.»** Güldü. **«Hadi ordan** —dedi karısı—, **bırakıp gidecem zaten bir gün seni.» «Ben de deri tüccarının kızı Marta'ya giderim** —dedi baba—, **Cihanşümul Marta'ya giderim.» «Git** —dedi karısı—, **git de, inşallah geri dönme.» «Tut şunu ucundan»** dedi baba. Az kalsın düşüyordu sandalyeden. Bisikleti indirdiler. Bir kez buldu karısı. Baba dikkatlice sildi. Lastikler sönüktü. Elleriyle yokladı bir. **«Çürümüş»** dedi. **«Gerçekten n'apacaksın gecenin bu saatinde bisitleti?»** dedi karısı. **«Gösterecem** —dedi baba—, **binecem, gösterecem.» «Hadi ordan** —dedi karısı— **çıldırdın mı? Satacak mısın yoksa?» «Anlamazsın** dedi baba. Bisikleti, şöyle selesinden gidonundan kavradı, dışarı çıkardı. Karısı da ardından geldi. Ayağını atıverdi oturağın üzerinden, ata biner gibi bindi. Ayakları yere değiyordu. **«Çıldırdın mı sen** —dedi karısı—, **gerçekten binecek misin şimdi?» «Tabii»** dedi baba. «Düşer, bir yerlerini **kırarsın akşam akşam be adam»** dedi karısı. **«Eyvallah»** dedi baba. **«Nereye gidiyorsun?»** dedi karısı. **«Martaya** —dedi baba— **Cihanşümul Martaya.»** Kahkahayla güldü. Pedallere basıverdi ardından.

Arabaların vızt vızt geçtiği geniş asfalt yolda, jantların üzerinde takır tukur yokuş aşağı hızla inerken baba, başka dünyalardaydı. Arabaların gözü kör eden farları, binlerce farları, ışıl ışıldı.

GEBE

«Kırk yaşını geçtin —dedi karım—, artık cigarayı falan bırakmalısın. Ne sanıyorsun kendini? Cigara senin için tehlikelidir bundan sonra.»

Sinirli sinirli döndü öbür yana.

Saat kaçtı yattığımda? Sandalyeyi duvara dayamış, ayaklarımı pencerenin denizliğine uzatmıştım. Sonra gazetemi de açmıştım. Nasıl olmuş, dalmış gitmişim. Yaz geldi geliyor derken, bu sabah hava birden döndü.

«Yok canım —dedim—, üşütmüşüm. Dokundursana ayaklarını ayaklarıma. Görmüyor musun, buz gibi. Üşütmüşüm.»

Uykusu kaçmış, kıpırdayıp duruyor. Somyayı gıcırdata gıcırdata benden yan döndü bu kez. Oldukça sinirli. Yorganın altına girdi, büzüldü.

«Üşütmüşmüş. Cigaranın hiç kabahatı yok di mi? Cigaradan, cigaradan. Hiç inkâr etme. Kendini hâlâ genç mi sanıyorsun?

Bir kendime geldim ki, gazete dizlerimin üzerine düşmüş Omuzumun üzerine yan yatmaktan bo-

yun kaslarım ağrıyor. Ne kadar kalmışım öyle? Kalktım ya hemen, her yanım takır takır. Masayı olduğu gibi bıraktım. Pantolonumu çıkardım, mintanımı çıkardım, don gömlek kaldım odada. Ayaklarımın ucuna basa basa yatak odasına geçtim. Pijamalarımı buldum. Tekrar döndüm ön odaya, ışıkları söndürdüm. Gene ayaklarımın ucuna basa basa, vardım, el yordamıyla yatağı buldum, —güya sessizce— girdim. Tahtaların, somyanın falan gıcırdamasından karım uyanmış.

«Saat kaç?» dedi.

«Yarım.» dedim, attım

Yatar yatmaz bir öksürüktür tutturdu. Boğazım gıcıklanır da gıcıklanır. Öksürmemek için zorlarım kendimi, mümkünü yok. Soluk alamıyacakmışım gibi daralır göğsüm. Oysa, göğsümün falan daraldığı yok gerçekte. Dinliyorum, göğsümde bir ağrı sızı var mı diye, yok. Kalbimi dinliyorum. Tık tık atıyor. Derin derin soluyorum, göğsümü şişiriyorum, iyice gerdiriyorum kaburga kemiklerimi. Belki de karım haklı. Belki değil, mutlak haklı karım. İyice dolmuş nefes borum, bronşcuklar. Nikotinden, zifirden iyice dolmuş. Soluğumu topluyorum, iri iri öksürüyorum arada bir ki, açayım, açamıyorum.

Geçen yıllardı. Akşamları mahallelere dağılıyor, kahve kahve geziyorduk. Son vermişlerdi dairedeki işime. Önce bozulmuştum. Danıştay'da dava filan açmıştım ya, düşündüm, adamlar haklı. Hem egemenliklerinin son bulması için çalışacaksın, hem de sana iş verecekler. Saçma. Demir çarık giyip, demir asa almak gerek ele deyip, yollara düştüm. İşçi-

lere köylülere, niçin bu durumdayız, anlatmağa çalışacağım. Kahve kahve geziyorduk akşamları. Nutuk atıyorduk. Bir iki gün zor geldi, garibime gitti beni kuzu gibi dinleyen insanlara nutuk atmak, ama sonra alıştım. Daha da kötüsü, tiryakisi oldum. Mikrofonu kaptım mı, bir kendimden geçiyordum ki, ne söyledim, istesem de çıkaramam. Nutuk atarken insan bütün bağımsızlıklarından sıyrılıyor, yiğitleşiyor, korkmadan söylüyor düşündüklerini, bir an için de olsa toplumla bütünleşiyor ve bilincine varıyor bütünleştiğinin. Toplumun gücü siniyor üstüne, nutuk atarken farkına vardım. Nutuk atarken, yalan da, rahat söyleniyor sonra. Varıyorduk bir mahalle kahvesine, «Selâmünaleyküm aleykümselâm arkadaş, bizi, öyle bildiğin politikacılardan sanma, biz oy dilenmeğe falan gelmedik senden.» «Politika nedir, politika? Sen hiç bugüne dek politika yaptın mı? Yooo, Niçin? Paran yok da ondan di mi? Öyleyse kimler yapıyordu politikayı? Zenginler, di mi?» Hemen cigara paketlerini çıkarıp içtenlikle uzatmalar, «hele yak bir cügara efendi.» Hoparlörünün önü kumaş kaplı, kocaman sandıklı AGA marka radyoların adam boyu yükseklikteki raflara konulduğu, renkleri solmuş Mareşal Çakmak, Gazi Mustafa Kemal, dünya güzeli Keriman Halis resimlerinin tam ocağın üstüne tavana değecekmiş gibi asıldığı, «veremden nasıl korunulur» afişlerinin kapıdan girilince hemen görülecek şekilde duvarlara yapıştırıldığı, nikotin ve rutubet kokulu, isli kahvelere tenezzül etmişliği ağırlamanın telâşı ve şaşkınlığıyla, «hele birer çay daha içelim efendi, Haşim oğlum, bize çay getir» demeler. «He-

le bir de burdan yak beyim. Ne o, yoksa tenezzül etmez misin bizim birinciye?» Ne demekmiş tenezzül etmemek? Bir tane Birinci'den bir tane Bafradan, bir tane Büyükkulüp'ten... Bir tane gelincik. Bir tane Yeniharman. Bir tane daha Büyükkulüp. Bir Birinci daha. Ardından bir Sipahiocağı, ardından bir İkinci. Sabaha karşı ancak, uzanırdım yatağa ,düşünürdüm, kaç bardak çay, kaç fincan kahve, kaç paket cigara? Nikotinden, teinden, kafeinden dudaklarım keçeleşmiş, zehir sürülmüş gibi buruş buruş. Uyku muyku girdiği yok gözüme. Horozlar ötüşmeğe başlardı, hâlâ dönüp dururdum bir o yana, bir bu yana.

Karım haklı. Üşütmeden falan değil öksürmem, cigaradan. Cigarayı bırakmalı artık. Ama niye? Niye bırakmalıyım cigarayı sanki? Karıma kalırsa, cigarayı derhal bırakmalıyım, çünkü hem masraf, hem de —daha önemlisi (her zaman böyle der)— cigara ömrümü kısaltıyor. Damar sertliği yapıyor. Kalp yapıyor. Ciğer kanseri yapıyor. Mide hastalıkları yapıyor. Ama ben karar veremiyorum ki, daha öyle uzun boylu yaşamam gerekip gerekmediğine. Kırkını aştım. İşsizim. Raslantılara bağlı iş düzenim. Ancak geçici işler bulabiliyorum. Hangi kapıya varsam, yüzüme kapanıyor. «Ayaktakımına politikanın ne olduğunu öğretmeğe çalıştı» imişim.

«Öf be —dedim karıma—, üşütmüşüm dedik ya. Baksana ayaklarıma, buz gibi. Daha ısınamadım. Açıkta uyumuş kalmışım. Hep cigara, hep cigara... Başka bir bokum mu var? Saza gitmem, bara gitmem kumar bilmem. Bir de cigara içme... İçi-

ne sıçayım böyle yaşamanın be.»

Karım, yeniden arkasını döndü bir afur tafurla.

«İç —dedi—, iç. İç o zıkkımı da, öksür sabahlara kadar!»

Daha bir kırk yıl yaşamamı, gerçekten niçin ister ki?

Akşam, otobüsten indim, neden bilmem, her günkü yoldan gitmedim eve, yana saptım, caminin önüne doğru. Bugün bir iş bulamamıştım. Beşinci gün. Caminin önünü seyyar satıcılar doldurmuştu. Taksiler doldurmuştu. «Mahalleye mahalleye» diye bağırmaya çalışıyordu sesi kısılmış bir dolmuş kâhyası. Baktım, seyyar satıcıların hemen hemen hepsi de hıyar satıyor. Üzerlerine bol bol da su serpmişler hıyarların. Sanki yeni koparılmış gibi. Bazısı istersen soyuyor ,tuz da veriyor. Traş makinası gibi bir bıçağı var, sakalını tıraş ediyormuş gibi, tepeden aşağı çekiveriyor bıçağı, yeşil kabukları ince ince soyuyor. Kokusuna doyamadım. Güya turfanda değil artık ama, gene de bir tanesini birbuçuk liradan aşağı vermiyorlar. Bir o tablanın önünde durdum evirdim, çevirdim, sordum. Bir bu tablanın önünde durdum. Yok daha ucuzu yok. Üç lira verdim. Tunceli'li Pertek'li birinden iki tane aldım. Meze yapacağım.

Bir gazete parçasına sarılmış iki hıyar elimde, tablacıların dolmuşların arasından geçip eve giderken, nasıl da uçarılaşmıştı içim ya... Bir seviniyorum. Bir mutluyum... Beş altı yaşlarında var yok bir çocuktum. Elimden tutmuş babam, artık yürüyemiyordum da yorgunluktan, ardından sürüyordu

beni. Kasabadan dönüyorduk. Niçin gitmiştik? Beni niye götürmüştü? Sarıya boyalı keçi derisinden çarıkların içinde tabanlarım şişmişti sıcakta yol yürümekten. İkindi ezanı okunuyordu, yola çıkmıştık kasabadan, köye vardık, nerdeyse akşam ezanı okunacak. Gün, dönmüş gitmiş. Avşar dede bostanı suluyordu akşam serinliğinde. Eski bir taş çeşmeden akıp duran suyun önünü kesmiş bir kaç kürek toprakla, arklara çevirmiş, sonra da yolun altındaki çardağın direğine dayamış sırtını, suyun, karaya bulaşmış zeytin yeşili koyuluğundaki hıyar, kavun, karpuz yaprakları arasında fısır fısır yayılmasını seyrediyordu keyifle, vardık ki. Avşar dedeyi görür görmez elimi çektim kurtardım babamın elinden koştum çardağın yanına gittim. Bir Avşar dedeye bakarım, bir koyu yeşil yaprakların arasından sanki bana göz kırpan ucu sarı çiçekli körpe hıyarlara bakarım. «Fesüphanallah» çekmiş, ardımdan gelmişti babam «bre eşşek sıpası» diyerekten. Tırnak dipleri toprak dolu, nasırlı, cigaradan sararmış parmaklarıyla dudaklarındaki sönmüş izmariti aldı, çeşmeye doğru fiskeledi Avşar dede, saçlarını karıştırıverdi. «Vay benim sıpa torunum» dedi.

Parmakları, avucu, lime lime olmuş hırkasının kolları tütün kokuyordu. Babamın da bıyıkları, sakalları tütün kokardı. İyi bilirim tütün kokusunu. Hakkı emmim bize geldiğinde bacaklarımdan tutar, havaya atar, terkisine alır, geriye doğru eğilir iyice, ters döndürür beni, ellerimden tutar, başaşağı takla attırır. «beş okka» yapardı, ardından da sarılır, yanaklarımdan falan öperdi «vay benim sıpam» diyerek ya, anam homurdanır dururdu «oğlanı tek-

mil tütüne kestin Hakkı efendi, gayri bir hafta çıkmaz kokusu» diye. Tütün kokusundan, oldum bittim hiç hoşlanmazdı anam. Hakkı emmim anama aldırmaz, gözünü kırpıverirdi şöyle «sen boş ver anana» diyesiymiş gibi. Ben gene gider, dizlerine çıkardım. Olsun. Dizlerine düğme gibi büzülür kurulurdum ya, «hadi —derdi Hakkı Emmim—, sıpa gibi bir anır bakayım.» Bilirdim, her anırmamdan sonra Hakkı emmim mutlaka bana birşey verir. Mevsimine göre, ya murt vardır cebinde, ya hambelis vardır. O gün kasabaya falan inmişse, portakal da getirmiş olabilir. Harnup getirmiş olabilir. Kestane bile getirdiği olurdu. Hele bir gün, şalvarının cebinden bir karış boyunda kesilmiş morumsu kırmızı sopalar çıkarmıştı, şaşırmıştım da, bu nedir demiştim, şeker kamışı demişti.

«Bre yiyenim, duyarız ki anırmakta üstüne yokmuş —dedi Avşar dede, güldü, kafamı tam ardından tutup parmaklarının arasında sıkıştırdı—. Hadi bir anır da, körpesinden bir hıyar sana» dedi.

Şöyle göğsümü şişirip bir iyice, hemen başladım genizden incecik sesler çıkararak sıpa gibi anırmağa. Herkeslerin yapamıyacağı bir iş yaptığımın farkındaydım, hem anırırım, hem de kollarımı geriye doğru gerdirerekten kubarırım.

«Ulan eşşek sıpası» dedi ya babam, şakadan. Biliyorum, sinirlenmiyor.

Anırmam biter bitmez Avşar dede bostana girdi, ucu sarı çiçekli körpesinden iki hıyar kopardı kıvırarak getirdi verdi bana. Kütür kütürdü. Gömleğimin eteğini sıyırdım çıkardım karadonumun içinden hıyarları koydum üstüne, avucumla sıktım,

döndüre döndüre sildim çamurlarını. Hart diye ısırdım, kopardım birinin sapının ordan. Tükürdüm. Acıydı. Bir daha ısırdım, tükürdüm attım. Kütür kütür. Topraksı topraksı kokuyordu. Soyulmuş hıyar kokusuna dayanamıyorum.

İçim bir hoş. Mutluluk bu mu ki? Hıyarla rakı içeceğimi düşüne düşüne bir solukta eve vardım. Karım, daha kapının önünde, «test pozitif çıktı» dedi üzgün, sinirli. Önce anlamadım, şaşırdım, ne testi pozitif çıkmış? Birden ansıdım. «Yaşşa be» dedim bağırarak, sarıldım yanaklarından öptüm. Ni çin yaşa be dedim? Niye sevinmiştim böylesine? Demek yılbaşında bir can daha çoğalıyoruz. Bir can daha çoğalacağımızı düşündükçe gerçekten seviniyordum ya, sevinmeli miydim ki acaba? Düşünmüyordum. Bağıra bağıra gene «aslan, aslan» dedim göğsüme bastırıp. «Yavaş ol» dedi karım hafifçe. Unutmuş gitmiştim bugün test yaptıracağını. Bir can daha çoğalmanın girdisini çıktısını düşünmek istemiyordum ya, hani elimde de değildi, her şey dönüp dolaşıp oraya varıyordu. Gerçekten sevinme li miydim, sevinmemeli miydim, bilemiyordum. Ama ne ki, sevinmek istiyordum, bu akşam sevinçli olmak istiyordum. Sanırım insanlar için en önemli şey, en yakın gelecekleri. Bu akşam sevinçli olmak isteğimi düşünür düşünmez, elimdeki hıyarların varlığını bir kere daha duymak bir tutku halinde içimi dolduruverdi ve var olduğuna inanmak için, gazeteye sarılı hıyarları, sertliklerini parmaklarımın uçlarında duya duya sıktım. «Sevinmedin mi yoksa?» dedim. «Konuşuruz sonra.» dedi karım kollarımdan kurtulup. «Ütü yapıyordum» dedi, arka

odaya gitti acele acele. Pabuçlarımı çıkardım. «Allah keriiim» dedim kendi kendime. Hemen kestirdim attım, girdisini çıktısını bu akşam düşünmeyeceğim. Doğru mutfağa gittim. Mutfağa girmek huyum değildir, pek sevmem mutfakta dolaşan erkekleri. Yarı şaka yarı ciddi, «bu akşam onun şerefine öyleyse» dedim bağıra bağıra mutfaktan. Karım hemen «gene mi içki?» dedi arka odadan ve mırıldanmağa başladı. «Çoluğun çocuğun rızkı mızkı, zıkkım mıkkım» falan diyordu ya, dinledim. Kabuklarını kâğıt gibi çıkarıyorum. Sonra ortalarından dörde böldüm, küçük bir tabağa koydum yan yana. Topraksı topraksı kokuyorlar. Oğlum geldi mutfağa. Büyük oğlum. Hıyarın kokusunu almış olmalı. Ardından kardeşleri geldiler. Oğlum, kapının önünde suçlu suçlu duruyor, yanıma sokulamıyordu. Bacaklarımın arasında dolanıp duruyordu, üç yaşındaki en küçük oğlum. «Hişt —dedim—, dokunmak yok ona, kaka!» İşaret parmağımı burnunun ucunda salladım. Sabah nasıl olmuştu, ayağımdaki terliği kaptığım gibi fırlatmıştım kafasına büyüğün Oysa sakin sakin oturuyordum. Radyoyu açmıştı karım, —ben, aç demiştim—, ajansı bekliyordum. Çantasını falan hazırlamış, okula gidecekti büyük oğlum, ayakkabısını giyiyordu. Öğretmeni, sınıf albümü çıkaracaklarmış, para istemiş.

«Nasıl —dedim—, dersleri bitirdin mi?» Gözlerinin içine baktım, güldüm. İçim ezik. Kız —dedim ortancaya—, hadi, bakayım masayı hazırla. Sen de —dedim oğlana—, al bunu götür, dokunmak yok ama.» «Bugün, matematik öğretmeni tahtaya kaldırdı, hepsini bildim» dedi oğlum. Beni mutlu

kılmak istiyor. Gözlerinin içine gene baksam da gülsem mi, karar veremiyorum. Ya, beni mutlu kılmak için söylüyorsa? Gözlerine bakınca, bocalarsa? Niçin bozayım şimdi sanki beni mutlu kılma çabasını. «Aferin» dedim başka yana bakıp. «Derslerine çalış, oku, adam ol.»

Otobüste yanımda oturan adam, bir gazete okuyordu çarşaf gibi açmış. Elleri ,yıkanmış ama gene de çıkmamış, kapkara yağ lekesi başlığın altında, ei kadar harflerle «Dört anarşist Sofya'ya bir uçak kaçırdı» yazıyordu. Başımı öbür yana çevirdim, pencereden dışarı bakmağa başladım. Niçin, bilmiyorum, birden sıkıldım. Ne ki, başka şeylerle ilgilenebilmek için dışarı bakıyorum ya, mümkünü yok, aklım fikrim orda. Konuşmağa başlamıştı yanında duran adamla çünkü. Ne konuşuyorlar? Yanında duran kim? «Kesmeli bu komonist piçlerini» diyordu ayakta duran adam. «Azdılar iyice, hükümet mükümet tanıdıkları falan yok. Zengin çocukları arasında yeni bir moda mıdır ki bu komonistlik bre kardaş, nedir?» diyordu. İçgüdüsel bir tepkiyle, —farkına bile varmadan—, birden çevirmişim başımı. Nasıl olmuştu, yüreğim daralıyordu, sanki biri avucunun içine almış da yüreğimi sıkıp duruyordu. Damarlarımdan, kurşun eritmişler de akıtıyorlar gibi. Öte yandan, bir de ter boşanmıştı sırtımdan. Kulaklarımın içinde böcekler ötmeğe başlamıştı. Zavallı anam, otuzbeş yaşındaydı daha, dokuzuncu çocuğunu ölü doğurduğunda. Ama otuzbeş yaşında olduğuna başkalarını inandırabilmek için de bin tanık ister hani. Bir deri bir kemik. Hemen hemen her gün yağlığı sarardı başına sıkı sıkı, uçlarını alnı-

nın çatında düğümlerdi, kerevetin üzerine düşer kalırdı. «Kurban, kurban —derdi—, kulağımın böcükleri hasta oluk gene. Kafamın içinde vızılar durur-lar körolasıcalar.» Ayakta duran işçinin gözlerinin içine bakmak istiyorum ya, farkımda değil. Yüzü, eriyik balmumu gibi, uzamış gitmiş. Yüzünün uzayıp gitmişliğine bakarken, birden bir yoruldum, bir yoruldum. Yayıldım kaldım koltukta. Gözlerimi, tam burnumun doğrultusuna, —amaçsız—, diktim. Önümde onsekiz ondokuz yaşlarında bir çocuk oturuyordu. Bir üniversite öğrencisi olsa gerek. Kirli, kapkara saçları, belli ki tarakla değil parmakla taranmış. Hani, hem taralı gibi, hem de değil gibi. Ensesi de, özellikle uzatılmış, top ense yapılmış, yakasının üzerinden taşıyor. Favorileri, yele gibi kabarmış, kulaklarını az biraz kapatıyor. Saçları oksijenle sarartılmış bir kadın vardı yanında. Otobüs sarsıldı mı, herkeslerden daha fazla sallanıyordu —özellikle oğlana doğru—. Arada bir, camdan dışarı bakıyormuş gibi, oğlandan yana da bakıveriyordu belli belirsiz gülümseyerek. Oğlansa, —yandan görüyordum—, gözlerini kaydırıyor, bacaklarına falan bakıyor, iki yana kartal kanadı gibi hafiften gerdiği dirsekleriyle —farkında değil sanki— böğrüne möğrüne dokunuyordu ya kadının, alabildiğine çatılmıştı kaşları. Ciddiydi. Yandan görüyordum. Yumuşak, seyrek sakalı yüzünü gölgeliyordu. Pürüzsüz gergindi daha teni. Hücreleri, göz göz olmamıştı, nokta nokta açılmamıştı. Gözaltları torbalanmamıştı. Gözkapaklarının rengi solmamıştı, kararmamıştı. Kollayıp, gözbebeklerine baktım. Gözleri gri gibiydi, kahverengi gibiydi, kumru yeşili gibiydi. Kaş-

ları hep çatık, gururla bakıyordu çevresine. Nasıl oldu? Ölümü ansıdım birden yüzünün gerginliğine, teninin pürüzsüzlüğüne falan bakarken. Daldım gittim.

Oğlum muydu ki önümde oturan? Yoksa, benim yıllar öncem miydi gözümü kırpmadan hasadle dikizlediğim? Sanki bir kaç onyıl öncem oturuyordu önümde. Ne ki, bir kaç onyıl öncem o, deyip baktıkça, bir kaç onyıl sonramı yaşadığımın bilincini yaşıyordum gerçekte. Ve ilk kez bugün akşam, otobüste, bir gün —belki de yarın— benim de ölebileceğim kafama birden dank etti. Ve kocaman bir boşluk oldu içimde.

Hani, insan gençken, ihtiyarlara baktıkça ölümü ansır, demek ihtiyarlayınca da, insana ölümü ansıtan şey gençlik oluyormuş, dedim içimden. Niçin ihtiyarlar gençlerden hoşlanmazlar, korkarlar, öldürmek isterler, ellerinden gelirse öldürürler onları, şimdi bildim. Çünkü gençlik, ölümün simgesi ihtiyarlar için. Tükenmenin, artık bir işe yaramamanın simgesi.

Yanında oturan kadının bacaklarına çaktırmadan bakmağa çalışırken önümdeki oğlan, inatla, gözlerinin rengini seçmeğe çalışıyordum. Yaşlandıkça insanın gözünün rengi de değişiyor mu ki? Daha bir donuklaşıyor, belirginleşiyor mu, nedir? İnsanın gözlerinin rengini karmaşıklaştıran, yakalanamaz kılan şey, demek ki umudu, dedim kendi kendime. Oğlana inat kaşlarımı çattım, —kaşlarını çatmak erkekleri daha bir yakışıklı kılıyor bence—, hırsla yerim-

den kalktım, ineceğim durağa kadar ayakta gideceğim. Ayağa kalkınca gördüm, uçağı kaçıran gençlerden biri, yüzünü eliyle kapatmış, objektiften kaçmağa çalışıyordu telefoto ile alınmış —gazetedeki— fotoğrafta. Gene gazetedeki bir diğer fotoğrafta da, eli silâhlı bir başka genç, uçağın kuyruğundaki merdivende nöbet tutarmış gibiydi. Üüniversite öğrencisiymiş dördü de, öyle yazıyordu.

«Kurban —derdi anam—, pis kızlara bakıp da nolacağmış ki? Eyi oku mektebini de, adam ol, kurtul bu zibillikten gadasını aldığım. Bari sen var git şeher yere, efendi ol!» Üniversiteyi bitirdiğim gündü. Hakkı emmimden bir telgraf aldım, «anan ağır hasta, tez gel» diyordu. Meğer ölmüşmüş telgrafı çektiklerinde, vardığımda söylediler.

«Derslerine çalış, oku, adam ol» dedim ya oğluma, sesim bir cılız, bir cılız ki...

Bakmış kararlıyım gene içmeye, karım da gelmişti işini bitirip mutfağa. Masayı hazırlamama yardım edecek. Karımı görünce birden heyecanlanıverdim, demek bir can daha çoğalacağız önümüzdeki kış. Sevecenlikle baktım gözlerine, güldüm. Ama hemen başka şeylerle ilgilenmeğe başladım. Hıyar kokusu evi silme doldurmuş sanki. Nereye gitsem, burnumda. Büyük oğlum, hâlâ çevremde dolanıp duruyor, benimle göz göze gelebilmek için fırsat kolluyor. Ağzımdan daha çıkar çıkmaz buyruklarımı yerine getirecek de, gönlümü alacak aklı sıra. Öte yandan da, masa hazırlanıyor, içecem ya, biliyor, içince hoşgörülü olurum, sevinçli. Kızım da

koşturup duruyor bir odaya bir mutfağa. Babaların içki sofrası kurduğu akşamlar, çocuklar için bayramdır, babamdan bilirim. Baktım, oğlum, yarısı içilmiş küçük yeni rakı şişesini kapmış, bir şişe de soğuk su almış, masaya getirmiş. Kızım buz çıkarıyor. Karım beyaz peyniri suya koymuş. Sabah sabah çocuğa niye bağırdım, kafasına terliğimi attım sanki? Suçlu suçlu yandan süzdüm. Dal gibi. İpincecik. İçimden sarılıp öpmek geldi. Kendimi tuttum. Bardakları aldım aceleyle çıktım mutfaktan. Az kalsın ayak altında dolaşıp duran küçük oğlana çarpıp düşürüyordum. «Ulan eşşek sıpası —dedim yarı şaka yarı ciddi—, ayak altında ne dolaşıp duruyorsun? Bir köşeye otursana.» Bardakları sol elimin parmaklarına taktım, sıkıştırdım, sonra eğildim, sağ elimle kaptım kucağıma aldım küçüğü. Yanaklarından öptüm. «Hem kapının önünde duruyorsun, hem de ses çıkarmıyorsun. Oldu mu ya?» dedim. Oğlum sağ kulağımı memesinden tutmuş, şımarık şımarık çekiştiriyordu. «Vay vay vay —dedim— sıpaya bak, bir de kulağımı çekiyor. Ulan —dedim— ben sonra adamın ağzına n'aparım, ha? Söyle bakayım.» Oğlum gülüverdi. Biliyordu ne demesini istediğimi «Sıçaysın.» dedi. «Sıçarım yaaa!» dedim sesimi kalınlaştırarak.

Mutfaktan bağırdı karım.

«Aferin aferin —dedi—, çocuğa neler öğretiyorsun ya?»

Hakkı emmim beni «beş okka» yapar, tepesinde falan döndürür dururken, düşecekmiş gibi olur kor-

kardım, şımarık bir sesle ciyak ciyak bağırmağa başlardım ya, babam; «söv ulan —derdi—, sen de onun avradına söv, anasından avradından başla.» Hakkı emmim ,hemen yere indirirdi beni, ellerimden tutar karşısına dikerdi. «Hadi —derdi—, erkek sen söv bakayım avradıma da, görelim. Doğmadı daha ulan sıpa avradıma sövecek adam. Avradıma sövecek adamı ben n'aparım, bildin mi?» derdi. Bir babamın gözlerine bakardım, bir emmimin. Sövünce, yanağıma şaplak inecek mi, inmeyecek mi, bir an kollardım. Korka korka, emmimin gözlerinin içine bakaraktan, «ayvadının ağzına sıçayım» derdim önce. «Olmadı, olmadı» diye çığrıştılar mı ikisi iki yandan, hemen horozlanıverirdim emmimin karşısında. Artık bilirdim, ne dersem diyeyim, yanağıma şaplak maplak inmeyecek. «Avyadını ikeyim, e mi?» derdim emmime. «Hah şöyle ulan» derdi emmim, hemen ellerimi bırakır, ellerini birbirine çarparaktan üzerime atılacakmış gibi yapardı. «Ulan, şimdi ben de seni doğramazsam... Vay eşşeğin sıpası, vay...» derdi. «Bravoooo —derdi babam, iri iri gülerdi—,büllüğünü yesin senin lan emminin avradı, e mi?» «Ulan avrat —derdi emmim—, nerde benim usturam? Şu deyyusun büllüğünü kesivereyim de, görsün.» Babamın yanına kaçar, kucağına iyice sokulur, sığınırdım. Emmim hep «kesecem, kesecem» derdi ya, kesmezdi. Ama gene de korkardım, bir gün usturasını cebinden çıkarmıştı, görmüştüm. Babam, kollarını iyice dolar, göğsüne bastırırdı beni, artık korkmazdım. «Keseysen, biy daha ikeyim avyadını senin» derdim emmime. «Kurban olsun büllüğüne senin emmin» derdi babam. Bakardım yaptığım iş

çok beğeniliyor, «ananı da ikeyim» derdim emmime. «Ulan eşşeğin sıpası, olmadı şimdi —derdi babam, kaşlarını çatıp—, ulan onun anası, benim de anam. Nenen ulan o senin.» «Olsun» derdim. Herkes kahkahalarla gülerdi. İki ablam, bir ağabeyim olmuş ya, daha küçükken ölmüşler. Yaşayan ilk çocuktum ben.

«Aferin ya —dedim karıma—, n'olmuş yani? Madem bu memlekette yaşayacak, küfretmesini de öğrenmeli.»

Karım, gene mutfaktan «aferin ,aferin» falan dedi ya, üzerine gitmedim. İçimde bir uçarılık var. Hıyarla rakı içeceğimi düşündükçe, bilincine varamadığım bir sevinç dolduruyor içimi ve bu sevincin de uçup gitmesini istemiyorum. Oğlumu divanın üzerine usulca attım. Bardakları masaya koydum. Oturdum. Bardağın birini yarı yarıya rakı ve suyla doldurdum. Anason kokusu, içki içmek istediğimi öylesine bir kamçıladı ki, derin derin soludum. Yaşamak; ayrıntıları tanımak, ayrıntıların tadına varmak mı acaba, bilemiyorum.

Karım, tabakları, beyaz peyniri falan getirdi. masaya dizdi. Turuncu renkli ornamin tabağımın içine beyaz peynir kestim koydum, iki parça hıyar aldım çatalımla, yanına uzattım. Sonra uzandım, silme dolu bardağın üzerinden, dudaklarımın ucuyla içime çekerek bir yudum içtim. Bir parça buz attım içine. «Oh be —dedim kendi kendime—, mutluyum şu an ya, boş ver gerisine.» Gene nasıl oldu, ansıdım birden önümüzdeki kış bir can daha çoğala-

cağımızı. Çoğalmalı mıydık, çoğalmamalı mıydık, karar veremiyordum ama, şu an düşünmek de istemiyordum koşullarımızı.

«Hadi —dedim çocuklara—, sofraya.»

Nedense meyhanelerde içmekten hoşlanmıyorum artık. İçerken, çocuklarımı karşımda görmek daha bir mutlu kılıyor beni. Belki de, evimde daha özgürüm. Daha bir güvenliyim. Sol yanımda kızım, onun yanında küçük oğlum, büyük oğlum sağ yanımda, karım da karşıma oturur. Dört yumurta kırmış bir sahana karım, yağda pişirmiş, getirdi, hepimize bölüştürdü. İçki içmeme sinirleniyor ya, belli etmemeğe çalışıyor. Bu kadarcık olsun, mutluluğumun, sevincimin uçup gitmemesi için susuyor, biliyorum. «Aslında iyi kadın karım —dedim içimden—, gözü çıksın inşallah şu parasızlığın.» Oğlumun gözlerinin içine güldüm, bir göz kırptım.

«Herkese birer parça salatalık» dedim gülerek.

Sevindi, hemen birini aldı hıyar dilimlerinden, ucundan azıcık ısırdı, tabağının yanına koydu. Küçüğe ben uzattım, biraz tuz serpip, «ısır bakalım» dedim. Rakı bardağını kaldırdım.

«Onun şerefine bu gece de» dedim karıma.

Bir an sustu, «afiyet olsun» dedi sonra soğuk soğuk. Yüzüme bakmıyor. Beni terslememek için kendini zor tutuyor, biliyorum.

«O da kim?» dedi büyük oğlum.

«Hiç» dedim ,ağız dolusu bir yudum aldım rakıdan, yüzümü buruşturarak içtim. Zevkle. Boğazımı yakıp gitmesi, hoşuma gidiyor.

Sıtmadan yeni kalkmıştım. Atebrin içmekten yüzüm sapsarı kesilmiş de, «ulan sarardın gittin, kurumuş saza döndün bre» demişti Hakkı emmim. Yatıya gelmişlerdi. Akşam yemeğinde bizdelerdi. Emmim gene, benimle boğuşmak falan istiyor, sataşıyor mataşıyordu ya, nerde bende boğuşacak hal ki. Boynum çöp gibi olmuş, uzamış gitmiş. Büzülmüş otururum bir köşede. Yemekte de, bunu ye dediler, yemem, onu ye dediler ,yemem. Canım hiç bir şey istemiyor. «Ulan hiç bir şey yemeden olur muymuş» dedi babam sinirli sinirli. Hakkı emmimlerin şerefine sütlaç yapmış anam. «Hele var dizime bakayım» dedi, sininin başından az biraz geri çekilip, dizini tapışlayarak. İstemez istemez vardım; kucağına oturdum. «Avrat —dedi babam— hele şu sütlaçtan ver bakayım bana.» Hakkı emmim kaptığı gibi uzattı, içi sütlaç dolu, avuç büyüklüğündeki kalaylı taslardan birini. Babam, sol kolunu sırtımdan aşırdı, beni iyice çekti kendine, sütlaç tasını sol eline tutuşturdu. Eli titriyordu fukaranın, ilk o gün farkına vardım. Eli titredikçe de, diri kalmış pirinçlerden yüzü pütür pütür sütlaç da bıngıl bıngıl titriyordu kalaylı tasın içinde. Kaşığın ucuyla sütlaçtan aldı, «hadi daşşağını yediğim» dedi bana, uzattı. Ama canım yemek istemiyor ki... Dişlerimi kenetlemişim. Kaşığın ucunu dudaklarımın arasına soktu. «Hadi kurban —dedi—. Hadi daşşağını yediğim. Hadi büllüğünü yediğim. Gebereceksin ulan» Madeni kaşığı, dişlerime tık tık vurur. Sütlaç, dudaklarımın kenarından üstüne başına, dizlerine falan dökülür ya, aldırdığı yok. «Hadi ye, kurban» der sert, gözlerini kocaman kocaman açtı—, ulan

şimdi şaplağı indirirsem suratına!» Korkumdan açtım ağzımı. Sütlacı dilimin üstüne döküverdi. Yutabilsem yutacaktım, yemek istiyorum ya, ağzımın içi bir yanar, bir yanar... Yutamıyorum. Zorluyorum zorluyorum ,yutamıyorum. Dayanamadım ağzımın yanmasına, püskürtüverdim babamın yüzüne doğru. «Vay eşşeoğlu eşşek» dedi babam, «vay it oğlu it» dedi, yüzüme şaplağı indiriverdi. Bir eliyle sakalını bıyığını silerken, öteki eliyle de kucağından itti düşürdü beni. Bağıra bağıra ağlamağa başladım. Hakkı emmim geldi hemen yanıma, kucağına aldı, odanın köşesine kaçırdı. «Ulan —dedi—, ulan —dedi kafasını iki yana sallayarak—, yapılacak iş mi, olan yaptığın? Ulan, babasının yüzüne tükürür mü hiç adam?» «Aç hele ağzını» dedi sonra. Bir yandan da ağlamamı sürdürerek, açabildiğim kadar açtım ağzımı, «Vay vay vay» dedi, bir çığlık attı Hakkı emmim. «Abooo, ağam —dedi—, hastalık oğlanın ağzının içine bir sıçık batırık ki. Diline baksana bre şunun. Yanmış, kabarmış.» Hakkı emmimin avradı geldi, anam geldi başıma. Ağzımın içine baktılar açtırıp, «Vah vah vah» diyerekten dövünmeğe başladılar. «Bunun ilâcı, rakı» dedi Hakkı emmim. «Bunun dili pişik. Rakı içireceksin ki,dağlasın.» Rakı da ne ki? Hemen o pazardı. Emmim, babam, arkadaşları ,sepet sepet yiyecek içecek almışlar, beni de elimden tuttular, bahçeye götürdüler. Pınarın başına kilimleri serdiler. Ateş yaktılar. Yemekleri falan çıkardılar. Ben ağaçların altında kendi kendime oynayıp duruyordum. Başladılar, bağıra bağıra hep bir ağızdan türkü okumağa. Bardaklarını tokuştura tokuştura bir şeyler içerler. Etleri kızartırlar kızar-

tırlar yerler. Beni de çağırdılar bir şeyler yiyeyim diye ama, yanaşmadım. Canım, istemiyordu. Ne ki susamıştım bir süre sonra. Baktım, Seyfi emmi su dolduruyor bir testiye pınardan. Yanına vardım, «bana da su versene Seyfi emmi» dedim. Hakkı emmim yerinden fırladığıyla geldi, «ulan sıpa —dedi—, Seyfi emmi mi— Emmi benim ulan, o amuca.» «Hele Seyfi —dedi Seyfi emmiye—, sen dur, Ona sıcak su vereyim.» «Gel» dedi bana. Yanına vardım. Bir çay bardağını doldurup, uzattı. Diktim başıma, hiç kuşkulanmadığım için, lıkır lıkır içtim. Farkında olmadan bir iki yudum yuttum yutmadım, cayır cayır yandı boğazım, kavruldu. «Vay senin ananı avradını Hakkı emmi» demişim. Şöyle böyle ansır gibi oluyorum, hepsi birden bağırış çağırış el çırpıyorlardı. Sızmış kalmışım. Ne ki, daha ertesi sabah dilim milim, boğazım moğazım iyi olmuştu. Rakı içerken yüzümü buruşturdum mu, Hakkı emmim gelir gözlerimin önüne.

«Bulgur pilavından vereyim mi sana da?» dedi karım.

«Yok —dedim—, sonra yerim. Hele radyoyu aç sen, ajansı kaçırmayalım.»

«Ajans kesildin başımıza —dedi karım,— ne söyleyecek ki, tebliğ okur.»

Radyoyu açtı. Hafif müzik çalıyordu.

Ekmeğimi sarısına bulayaraktan yumurtayı iştahlı iştahlı yedim. Bir yudum daha aldım rakıdan. Sonra bir cigara yaktım. Sandalyemde şöyle geriye doğru yaslanmış, yayılmış gitmiştim ki, kapı çalındı. Oğlum kalktı hızla, ıslık çalaraktan kapıya gitti.

«Islık çalma» dedim ardından bağırarak. «Geceleri ıslık çalınmaz.» Oğlum, şıppadak kesti ıslık çalmayı.

«Niye baba?» dedi kızım.

Anam, «üfürük çalma karanlıkta —derdi—, cini şeytanı başımıza toplama, günahtır.»

«Kapıcı —dedi oğlum—, bugün ayın kaçı oldu, baban ne zaman verecek kirayı diye soruyor.»

Kirayı mı? Doğruluverdim sandalyemde. Karım kalktı, kapıya gitti. Ne konuşuyor, duymuyorum, oysa kapının önünde konuşulunca buradan duyulur. Kişiyi, ayrıntıların tadına vardıran şey, acaba umutsuzluğu mudur? Ayrıntıların cüssesi de, herkes için farklı mıdır acaba? Kişinin umuduna, zenginliğine filan mı bağlıdır ayrıntıların nitelikleri?

Karım, geldi, yerine oturdu. Konuşmadan yemeğini yiyor.

«Acelesi neymiş deyyusun? —dedim hırsla—. Bu kapıcı milleti de, kıraldan fazla kıralcı.»

Radyo, yedi haberlerini veriyordu. Yumuşak sesli bir kadın, sözcükleri tane tane söyleyerek; «Dört anarşist, bugün, jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken'e, karargâha gitmek üzere ikametgâhından çıktığı sırada silâhla saldırdılar. Yapılan silâhlı çatışma sonunda anarşistlerin biri öldürüldü biri de yaralı olarak yakalandı» falan gibi şeyler diyordu.

Anason kokusu ile hıyar kokusu geldi burnuma. Birden farkına vardım, demek bir süre bu ko-

kuları duymamışım. Ya da ,alışmışım bir süre için bu kokulara. Düşünmeden rakıdan bir yudum daha almışım. Ne ki, acı geldi rakı, midemi bulandırdı. Baktım içimdeki —o başlangıçtaki— uçarılık, ossaat yok olmuş. Ayak sesine havalanıveren ürkek güvercin sürüsü gibi, uçmuş gitmiş. İnadına bir yudum daha aldım rakıdan. Biraz peynir, biraz hıyar. Nasıl olmuş, dilimin üstü keçeleşmiş de sanki, yediğim şeylerin tadına madına vardığım yok.

«Hadi bakalım —dedim oğluma—, ders başına.»

«Dersim yok» dedi oğlum.

«Ders biter miymiş hiç?» dedi karım hırsla.

Şöyle bir düşündüm, niçin içiyorum? İçki içmek de, aslında anlamsız bir iş. Kişioğlunun zorlaması bir çeşit. Ne ki, zorlamalar, sonuçta bir bilinç gösterisi olduğu için, her zaman da küçümsenmemeli. Zorlamalardan da, kişinin mutluluk kırıntıları çıkarabilmesi, bence olağandır. Öyleyse, içkiyi bir alışkanlık, bir tiryakilik olarak içmiyorum. Bir zorlamadan bir mutluluk kırıntısı çıkarabilmek umuduyla içiyorum. Bir cigara yaktım gene. Nice onyılların boyunca hep tekrarlamış durmuştum: «En değerli şey hayattır insan için. Bir kere verilir insana hayat. Ve insan, hiç bir utanç ve teessüfe yer bırakmayacak ve ölürken de, olanca gücünü dünyanın en asil amacına, insanlığın kurtuluş mücadelesine hasrettiğini söyleyebilecek şekilde yaşamak zorundadır.» Acaba yaşamak, bir zorlama mıdır ki?

Karım, ben cigara yakar yakmaz, kalkmış, camı açmış.

«Ne o?» dedim. Bıyık altından güldüm.

«İçmesen olmaz mı şu zıkkımı?» dedi. «Hadi içkiyi içiyorsun, bari cigara içmesen. Baksana babama, günde bir paket içerdi, ölümle burun buruna gelince, bıraktı. Cigarayı bırakmak için, ille de kalp krizi filan mı geçirmeli adam? Dumanı dokunuyor bana midem bulanıyor.»

«Baban hep umutlu» dedim.

«Bir gün tavşan kardeş, tilki kardeşe demiş ki...» diyerek sözcükleri uzata uzata gene bir masal anlatmağa başladı radyodaki o kadın. Demek saat sekiz olmuş dedim içimden. Karım, bir elbeziyle küçüğün ağzını silip, kucakladı götürdü yatırmağa. Ardından, oğlanla kız da çıktılar. Bardağı tepeme diktim, içindekini bir yudumda içtim. Şişeyi aldım, boşalttım, sonra yan yatırdım masanın üzerine. Bardağın üzerini gene suyla doldurdum. Benim yaptığım, artık sırf başlanılmış bir işin sürdürülmesi. Hiç bir özgünlüğü yok. Biliyorum. Hatta sıkıntı bile veriyor sırf başlanılmış bir işin sürdürülmesi şeklinde rakı içmek. Karım, dönmüş, masayı temizliyordu. İçimden, «şuna —dedim—, babasıyla benim aramdaki farkı, bir kere daha anlatayım. Babanı benimle nasıl kıyaslarsın yahu? Hayatın, sonuçta bir ayrıntılar yığını, yahut kişioğlunun yapmacık mutluluk kırıntıları koleksiyonculuğunun bir mozayiği olduğunun bilincinde bir kişiyle, mutluluğun sadece vazgeçilmez gereksinimlerin giderilmesi olduğunu din gibi bellemiş bir adamı aynı potada nasıl eritirsin? Soru sorma alışkanlığı, içime bir kere yerleştirilmiş. Anlıyor musun, aydın kişi ol-

mak, soru sormasını bilmektir demişler bir kere bana, iyice belletmişler. Kafamın içini ona göre düzenlemişler. Ya baban?» Duvarcı ustasıydı babası. Bir inşaatta tanımıştım. Nice sonraydı, bir gün bana, «beyim —demişti—, görüyorum sosyal adaletten yanasınız ,bütün insanların mutlu olmasından yanasınız, niçin partiye girmiyorsunuz peki?» Doğrusu o ana kadar hiç düşünmemiştim partiye girmeyi. «Hiç düşünmedim» dedim. Düşünmemiştim ya, düşününce de korkuyordum partiye girmekten. Ne ki korktuğumu da söyleyemiyordum. «Danışıklı dövüş olmasın bu parti, ustam?» dedim. «Ben —dedi—, İştirakçi Hilmi'yi bilirim. İlk tranvay grevine katıldım. Yani o günden bugüne nicesini gördüm, doğrudur, çok danışıklı dövüş oynanmıştır şimdiye dek. Ama ne değişir? Danışıklı dövüşlerin foyası tez çıkar ortaya, kuşkun olmasın. Tedbir almak da kolaydır. Beyim, yani önemli olan partidir. Bakın, kırkaltıda ben. Sıkıyönetim kapattı. Bir sabah da, erkenden, evden aldılar beni polisler, birinci şubeye götürdüler. Parti hakkında koğuşturma yapacaklarmış. Kaç gün sonraydı, bilemiyorum. Sorgu için bir odaya çektiler. Ne görsem beğenirsin? Beni bir masanın başına oturttular. Tam karşımda, sorgumu yapacak sivil komser oturuyor. Yanda da, tutanağı yazacak bir polis var, daktilonun başında. Bir baktım, tutanağı yazacak olan polis, bizim il kurulundan Kâzım değil mi? Küçük dilimi yutacaktım az kalsın. N'oldu ama? Hiç. Ben varım hâlâ, o ortalıkta yok.» «Ama şimdi ortamı mı ki?» dedim. Güldü. «Korkma beyim —dedi—, sizin gibi efendi kısmına efendice davranırlar. Anası ağlayan, gene biz

işçiler oluruz. Ulan derler, o, böyle işlere girmişse, okumuş adam, elbet bir bildiği var. Sen nesin ya? Götü boklu bir işçi?»

«Pilavını vereyim mi?» dedi karım gene.

İçimden çektiğim söylevi yeniden sürdürmek istedim. Heyecanını —tadını—, yeniden yaşamak istiyorum. Ama nasıldı? Nerede kalmıştım? Ne diyordum? Artık çabuk unutmağa başladım. Belleğim, haberim bile olmadan, birden siliveriyor. Tıpkı bir kara tahta gibi, görünmez bir el, aradan azıcık da olsa bir zaman geçti mi, süngeri çekiveriyor üzerinden. Nasıldı çektiğim söylev? Neler diyordum? Çıkaramıyorum. Şimdi çıkaramıyorum ya, en olmadık yerde aklıma geliverir.

«Yemeyeceğim» dedim.

Cigarayı tazeledim bir şeyler yapmış olmak için eskisini tabağımın içine bastırdım. Cigara ağzımda kalktım, divanın yanından sarkmış gazeteyi aldım. Geldim, sandalyeyi yan döndürüp duvara dayadım, iyice yayıldım üzerinde ayaklarımı pencerenin denizliğine uzattım. Gazeteyi açtım —tıpkı otobüsteki adam gibi—. Şöyle biraz doğrulup uzandım mı, masaya da yetişebiliyorum. Şimdi rakıyı ağırdan ağırdan yudumlayarak, gazete okuyacağım. Eskiden, içki içmek, gürültüyle eşdeğer gelirdi bana. Şimdilerdeyse içki içmeyi, içe dönmenin en uygun aracı kabul ediyorum. Mutluluk —neyse işte— gibi bir şey. Gazeteyi açacaksın, ayağını uzatacaksın, iyice yayılıp sandalyenin üzerinde, bir rakıdan yudum alacaksın, bir cıgaradan soluk çekeceksin.

Dalmış gitmişim gazeteyle. Aradan ne kadar geçmiş? Çocukları yatırmış, bulaşığı falan yıkamış, geldi, karşıma oturdu karım.

«Ne vurdum duymaz adamsın be.» dedi.

«O da nesi?» dedim, gazeteyi şöyle masanın kenarına koydum, bilgiç bilgiç güldüm.

«N'apacaz şimdi?» dedi.

«Neyi n'apacakmışız —dedim kaşlarımı çatıp, bağırdım az— Çoğalacağız.» Oysa, gerçekten karar veremiyordum. Ama öte yandan da oldukça kararlıymış gibi gözükmek istiyordum.

«Çoğalacağız demek kolay —dedi karım—. Bu kadar sıkıntı içindeyken bir de dördüncünün masrafının altından nasıl kalkarız? Şöyle tutarlı, belirli bir gelirin falan yok ki...»

«Allah kerim» dedim.

«Hah, tamam —dedi karım—, şimdi de kaderci oldun. Mantıklı düşünsene, olsun diye nasıl karar verebiliriz? Siz erkeklere göre hava hoş tabii. Bıktım artık çocukla uğraşmaktan, anladın mı? Üstte yok, başta yok...»

Yeter!..» diye bağırdım. «N'apalım peki?»

«Aldıracağız» dedi karım.

«Aldıracak mıyız? Aldırırsak, acaba daha mı doğru davranmış olurduk? Düşünüp taşınıp karar vermemiştik, irademiz dışı olmuştu hani, öyle ise aldırmak daha mı doğru bir davranıştı? Ne ki, çoğalmak, bir çocuğumun daha olması, gurur veriyor gibiydi bana ve çocuklarımı olumlu birer insan ola-

rak yetiştirebilirsem, görevimi —hiç olmazsa kendi gözümde— yapmış sayılabilirdim belki.

«Hayır» dedim kararlı bir sesle. «Daha fazla konuşmayalım bu konuda lütfen.» Gazeteyi aldım sinirli sinirli, gene ayaklarımı pencerenin denizliğine uzattım. Gerçekte, kafamın içi allak bullak. Güya, gazetede bir şeyler okuyordum ya, bir kelimesini bile anlamamışım, sonra farkına vardım. Uzandım farkına varır varmaz, bardağı aldım, üst üste iki yudum içtim. Başım hafiften hafiften dönmeğe başlamıştı. Karımın bu karamsarlığına da artık bozuluyorum. Tutarlı bir gelirim falan yokmuş. Hıh. Aç komuşum kendilerini sanki. Akıl diyor ki, yumruğunu indir masaya, «be kadın» diye bağır. Bağırmıyorsam, gururumdan.

«Ben yatıyorum —dedi karım—, masayı toplarsın.»

«Toplarım.» dedim.

Uyumuş kalmışım. Bir kendime geldim ki, ayaklarım buz kesmiş. Fırladım kalktım. Her yanım ağrıyor. Vardım, yatağa girdim, ama öksürürüm babam öksürürüm. Boğazım gıcıklanır. Yüreğim daralır.

Karım arkasını döndü bana, «iç zıkkımı da, sabahlara kadar öksür» dedi ya, ben de döndüm arkamı, yorganın altına girdim. Öksürmemek için kendimi zor tutarım. Biraz ısınsam, öksürük möksürük kalmaz belki. Bir an önce uyumağa çalışıyorum. Karım haklı esasta, öksürmem, cigaradan. Yarından tezi yok bırakmalıyım cigarayı. En azından yarı ya-

rıya azaltmalıyım. Daha önceleri aldığım cigarayı bırakma ve azaltma kararlarını düşünüyordum ki...

Karım sarsarak uyandırdığında, sanırım daha ancak dalmıştım. Düş mü görüyordum, neydi? Sanki birileriyle kavga ediyordum. Bir gürültü, bir patırtı. Karmakarışık. Ziller çalıyor gibiydi, Kilise falan vardı da yakınımızda, çanlar çalınıyordu sanki. Neredeyim? Neydi? Karabasan gibi bir şey. Çıkaramıyorum. Karım omuzumdan tutmuş, habire sarsıyordu.

«Kalksana, kapı çalınıyor.»

Gerçekten, tam o sıra biri uzun uzun bastı kapının ziline. Kim olabilir ki? Korkuyla fırladım çıktım yorganın içinden, oturdum.

«Kim olabilir ki?» dedim karıma.

«Nebileyim canım —dedi karım beni tersleyerek—, nerdeyse kapıyı kıracaklar. Amma da basıyorlar zile. Sen de biraz acele etsene.»

Karanlıkta bir türlü bulamıyordum gece lambasının düğmesini. Elim ayağım dolaşıyordu. Yataktan indim —lâmbayı yakmaktan vazgeçtim—. Bu kez de terliklerimi bulamıyorum. Telâştan iyice şaşırmışım. Üstelik de uyku sersemiyim. Bir yandan pijamalarımı çekiştiririm düzeltmek için, bir yandan terliklerimi ararım, bir farkına vardım ki, bir yandan da lâmbayı yakmağa çalışırım gene. Acaba kim? Yoksa, polis mi? Beni gene almağa mı geldiler dersin? Gece yarısı alıp götürebileceklerini düşününce, daha çok paniğe kapıldım. Ellerim ayaklarım tir tir titrerler. Hani sanki benim değiller, mümkünü yok, önleyemiyorum. Hele, «hadi canım acele

etsene» dedikçe karım, iyice karıştırıyordum ne yapacağımı. Demek götürmeğe geldiler. Demek buraya kadar benim de özgürlüğüm. Oysa, yaptığım sandıkları şeyleri, yapamadım ki ben. Yani, yapmam gereken —hatta yapabileceğime inandığım— şeyleri bile yapmadım ki... Yeterince direnmedim bile sözün gelişi. Örneğin, verilmiş haklarını tam kullanmak için, yada haklarımın sürekliliğini sağlayabilmek için dahi gerekli direnci göstermedim. Ne kalır benden geriye ki şu dünyada? Hiç. Öyleyse, niçin götürecekler? Aslında götürülmek, gururumu yüceltecekti, biliyordum. Ama ne ki, gitmek istemiyorum şimdi. O hücrelere gene tıkılmak istemiyorum. Hem bütün gençliğim boyunca hep, yarın mutlaka gerçekleştireceğime inandığım şeyleri kırkımı geçtiğim halde hâlâ yapamamış olmanın utancını —kendi kendime— yaşıyordum, hem de daha işin başında ödemeye her zaman hazır olmam gerektiğini öğrendiğim bedeli ödemekten korkuyordum. İçimde iki başlı dev gibiydi birbirinin zıddı bu iki düşünce ve her iki baş da ötekini yemek istiyordu.

Zile gene uzun uzun basıyorlar Geceyarısı çalan ziller, oldukça ürkünç. Acı. Telâşlı telâşlı rasgele araştırırken aynı anda hem terliklerimi buldum, hem gece lâmbasını yaktım. Ayaklarımı sürüye sürüye koşturdum —terliklerimi ters giymişim—. Yüreğim ağzımda, el yordamıyla düğmeyi arayaraktan holün lâmbasını yaktım. Kapıyı açtım ya, hangi gizli güç kapının önüne yığılıp kalmamı önledi, bilemiyorum.

Kapıyı açtım ki, «Allah Allah, bu saatte ne iş-

leri var?», kayınvalidemle kardeşi. Derinden bir solumuş, belli belirsiz gülmüşüm. Şaşırmama seviniyorum da demek, akıl bile edemiyorum bu saatte niçin geldiklerini sormayı. Ayakkabılarını çıkarmadan içeri daldılar, oysa kendileri de her yerde çıkarırlar, konuklara da mutlaka çıkarttırırlar. Kayınvalidemin yüzü sapsarıydı, balmumu gibi. Elinde eski bir fötr şapka tutuyordu, kılıfına düzünce konulmuş bir şemsiye vardı, onlarla girmişti ön odaya. Kardeşinin de beti benzi uçuk. Karıma seslendim —biraz önceki korkularımı unutmuş gitmiştim—, «annenler geldi» dedim. Allah Allah, bir şeyler olmuş ya, hayırdır inşallah. Karım, geceliğinin üzerine bir hırka geçirmiş, geldi, «hayrola anne?» dedi korkuyla, bir sandalye çekti, yanına sokuldu. O an farkına vardım, kayınvalidemin kardeşi odaya girmiyordu da, kapının önünde oyalanıp duruyordu. Bir ara göz göze geldik, gözlerini kırparak, başıyla yanına çağırdı beni, kolumdan tuttu, kapının yanına soktu. Kulağıma yaklaştı, usulca, «başın sağolsun —dedi—, baban sana ömürler». Ne? Birden çıkaramamıştım. «Baba», «sana ömürler», «başın sağolsun» falan gibi sözcüklerin hiç bir anlamı yoktu sanki. Gözlerimi iri iri açmışım, aptal aptal bakarmışım demek. «Annen bilmiyor daha —dedi—. Söylemedim. Akşam enişlemlerdeydim. Onlar da geldiler. Bir süre oturduk. Gayet de neşeliydi. Saat onbiri geçiyordu sanırım, birlikte çıktık. Otobüs durağına geldik, birden yıkılıverdi kaldırıma. Kucakladım, bir taksiye attım. Tâ Dolmabahçe'ye kadar yüreğinin atışını elimin altında duyuyordum, tam orada durdu. İlk Yardım'a yetiştiremedik. Annene söyle-

medim ama, komada, doktorlar oksijen çadırına aldılar dedim. Öyle biliyor. Durumu, şimdi birlikte idare edeceğiz. Birazdan hastaneye gidiyormuş gibi çıkarız evden, dolaşır geliriz.» Ne diyeceğimi bilemiyordum. Farkında bile olmadan, başımı sallamış, «olur» demişim.

Birlikte içeri girdik. Başım dönüyordu, midem bulanıyordu, kafamın içi karmakarışıktı. İlk kez çok yakınımda duyuyordum ölümü. Ölümle burun buruna gelmek, demek, insanın sindirim sistemini etkiliyor, başını döndürüyor. Sandalyelerden birine ilişiverdim ya, taştan bir yontu oturtmuşlar sanki yerime. «Şapkası elimde kaldı» diyordu kayınvalidem karıma. Ağlamıyordu, ama birden on yaş ihtiyarlamış gibi geldi bana. Derisi bollaşıvermiş de, sarkmış gibi bir şeyler. Kardeşi, karımla kayınvalidemi teselliye çalışıyor olsa gerek, bir şeyler söylüyordu ya, bir duyuyor bir duymuyordum. Sanki çok uzaklarda konuşuyorlar. Ne kadar oturduk öyle? Neler düşündüm bu süre içinde? İnsan, hiç bir şey düşünmeden uzun bir süre oturabilir mi ki? Sanmam. Mutlak bir şeyler düşünmüşümdür.

Birden farkına vardım, kayınvalidemin kardeşi ayağa kalkmış. «Hadi damat —diyordu bana—, hastaneye gidip bir bakalım, komadan çıkmış mı?»

Bir şartlı tepkiyle fırladım kalktım. «Bir şeyler giyeyim üstüme» dedim. Arka odaya gittim acele acele. Şimdi para bulmak gerek. Kaç lira tutar ki acaba cenaze masrafı? Fukaranın birikmiş parası falan var mıdır ki?

Karım da gelmiş arkamdan. Kuşkulu kuşkulu gözlerime bakıyordu.

«Doğruyu söyle —dedi—, yaşıyor muymuş?»

İçimden hesaplar yapıyordum.

«Hastaneye gidip bakacağız işte» dedim, belli etmemeğe çalışarak.

«Niye bırakıp gelmiş öyleyse dayım?» dedi.

Bir yandan da elbiselerimi giyiyordum.

«Erkek olursa Hüseyin koyalım adını» dedim birden.

Babasının adı Hüseyin'di.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sultan Kurban	7
Çamasan	19
Çamur	61
Namlu Ağam	103
Velesbit	112
Gebe	123

YAZARIN ÖTEKİ KİTAPLARI

Tanrıgilerden Biri (Hikâyeler) 1961.

Sansaryan Hanı (Hikâyeler) 1967.

Haç'lı Emperyalizmi (Araştırma-İnceleme) 1967. (Tükendi).

Yağma Edilen Türkiye (Araştırma - İnceleme) 1968 (Tükendi).

Asya (Roman) 1970 (TRT Roman başarı ödülü) (Tükendi).

SİNAN YAYINLARI

ROMAN VE HİKÂYE DİZİSİ

Samim Kocagöz/İzmirin İçinde	20.— lira
Aleksandre Kazbegi/Elguca ile Mzağo	10.— »
Bertolt Brecht/Beş Paralık Roman	20.— »
Jerzy Stawinski/Bencil	10.— »
Max Frisch/Çarpık Sevda	15.— »
Oğuz Atay/Tutunamayanlar (2 Cilt)	30.— »
Faik Baysal/Drinada son gün	20.— »
Orhan Kemal/İstanbul'dan Çizgiler Büyükboy Ciltli	25.— »
Maksim Gorki/Yaşanmış Hikâyeler	15.—
Tarık Dursun K. Bağrıyanık Ömer'le Güzel Zeynep	7.50 »
Necati Tosuner/Kambur (1970 TRT Hikâye Ödülü)	10.— »
Oğuz Atay/Tehlikeli Oyunlar	20.— »
Ömer Faruk Toprak/Tuz ve Ekmek	(çıkıyor)

MİZAH VE ŞİİR DİZİSİ

Erdoğan Tokmakçıoğlu/Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca	15.— »
Hasan Hüseyin/Kızılırmak	10.— »

SİYASAL DİZİ :

Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu
«Türkiye'de üç devir» (2. baskı) 20.— »
Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu
«Türkiyede Üç Devri» (2. cilt 1. Kitap) 20.— »
Mehmet Ali Aybar/12 Mart'tan Sonra
Meclis Konuşmaları 20.— »
Akşit Göktürk/Edebiyatta Ada 15.—

Nadir Nadi: 27 Mayıs'tan 12 Mart'a
(2. baskı) 20.— »

Sina Akşin: 31 Mart Olayı
(2. baskı) 20.— »

Mete Tunçay/Heredotos'tan Hegel'e
Batı Siyasal Düşünüşünden Seçmeler 20.— »

Peter Weiss/Soruşturma (2. baskı çıkıyor) 15.— »

Tahran-Yalta-Potsdam Konferansları
(Gizli Belgeler) 20.— »

ANI DİZİSİ

Oktay Akbal/Anılarda Görmek 15.— »

Mareşal Jukov/Anılar ve Düşünceler 20.— »

General De Gaulle/Umut Anıları 20.— »

1934 yılında Adana'da doğan Demirtaş Ceyhun, ilk ve orta öğrenimini orada tamamlamış, 1959 yılında da Güzel Sanatlar Akademisini bitirmiştir.

Çamasan, altıncı kitabıdır. «Tanrıgillerden Biri» ve «Sansaryan Hanı» adlı 2 hikâye kitabı, «Haç'lı Emperyalizm» ve «Yağma Edilen Türkiye» adlı 2 inceleme kitabı ve «Asya» adlı bir romanı yayınlanmıştır. «Asya» romanıyla, 1970 yılında TRT Roman Ödülü'nü kazanmıştır.

Bu kitabında; bugün de köyden kente, kentten büyükkente, büyükkentten de Almanya'ya göçüp duran Anadolu insanının bin yıllık göç serüvenini konu edinmektedir. Yazar; donkişotluk diye tanımladığı Anadolu insanının bu dinamizmini, toplumsal kalkınmamızın en önemli öğesi olarak benimsemekte ve bu niteliğe hikâyelerinde ayrı bir ağırlık vermektedir.

Matbaa 70 Tel. 26 60 05

Fiatı: 10 Lira